

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN HİKÂYESLERİNİN
A2 SEVİYESİNE UYARLANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDİA ŞAHİN

İSTANBUL, 2023

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN HİKÂYESLERİNİN
A2 SEVİYESİNE UYARLANMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BEDİA ŞAHİN
(190521003)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi Şaban ÇOBANOĞLU)**

İSTANBUL, 2023

20/01/2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yabancılara Türkçe Öğretimi Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi 190521003 numaralı Bedia ŞAHİN'in hazırladığı "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Reşat Nuri Güntekin Hikâyelerinin A2 Seviyesinde Uyarlanması" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 20/01/2023 Cuma günü saat 14.00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının **Yabancılara Türkçe Öğretiminde Reşat Nuri Güntekin'in Hikâyelerinin A2 Seviyesine Uyarlanması** şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Dr. Öğr. Üyesi Şaban ÇOBANOĞLU	KABUL
2. Doç. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL	KABUL
3. Doç. Dr. Talat AYTAN	KABUL
(İkinci Danışman)*.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Bedia Şahin

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca her daim beni destekleyip yol gösteren, engin bilgileriyle ıŐık tutup yolumu aydınlatan kıymetli hocam Dr. ÖĞr. Üyesi Şaban ÇOBANOĞLU'na sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda değerli görüş ve yönlendirmeleriyle çalıőmama katkıda bulunan, desteğini ve yardımlarını esirgemeyen, engin bilgilerinden yararlandığım Doç. Dr. Talat AYTAN'a; güler yüzünü eksik etmeyen, beni desteleyip cesaretlendiren Doç. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL'e teŐekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim hocalarıma teŐekkürü borç bilirim.

Bu süreçte desteğini ve yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarıma, meslektaşlarıma; tüm yaşamım boyunca olduğu gibi bu süreçte de yanımda olup beni destekleyen yakınlarıma, sevgili aileme ve özellikle anneme yürekten teşekkür ederim.

Bedia Şahin

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE
REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN HİKÂYELERİNİN
A2 SEVİYESİNE UYARLANMASI

Bedia Şahin

ÖZET

Yabancılara Türkçe öğretiminde özgün metinlerin kullanılması son yıllarda önem kazanmıştır. Ancak öğrencilerin özgün metinleri okuyarak dil öğrenimini sağlayabilmeleri için belli bir dil seviyesinde olmaları gerekmektedir. Bu sebeple özellikle başlangıç ve orta seviyedeki öğrencilerin okuması amacıyla gerek ders içindeki kullanıma uygun gerekse ders dışındaki okuma aktiviteleri için özgün yazınsal metinler olan hikâyelerin belirli yöntem ve ölçütler çerçevesinde seviyelere göre uyarlanmasının uygun olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrenciler, hedef dilin söz varlığını ve kültürünü doğal yollarla edinebilmek amacıyla edebî niteliği bulunan metinlere de ihtiyaç duyarlar.

Bu düşünceden hareketle bu çalışma okuma metinlerine duyulan ihtiyacın giderilmesini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Reşat Nuri Güntekin'in altı hikâyesi metin değiştirim ölçütleri çerçevesinde A2 dil seviyesine uyarlanmıştır. Bu işlemler için Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni incelenip kazanımları belirlenmiş, Yeni Hitit 1 kitabındaki söz varlığı ve dilbilgisi yapıları esas alınmıştır. Sözlüksel değiştirim için kitaptaki söz varlığının yanı sıra Türkçe Ulusal Derlemi'ne başvurulmuştur.

Anahtar kelimeler: yabancılara Türkçe öğretimi, metin değiştirim, metin uyarlama, Reşat Nuri Güntekin, hikâye

**ADAPTATION OF REŞAT NURİ GÜNTEKİN'S
STORIES TO A2 LEVEL IN TEACHING
TURKISH TO FOREIGNERS**

Bedia Şahin

ABSTRACT

The use of original texts in teaching Turkish to foreigners has gained importance in recent years. However, students must be at a certain language level in order to be able to learn language by reading original texts. For this reason, it is suitable for both in-class use and out-of-class reading activities, especially for beginners and intermediate students it is thought that it is appropriate to adapt the stories, which are original literary texts, according to the levels within the framework of certain methods and criteria. In addition to language teaching, they also need literary texts in order to acquire the vocabulary and culture of the target language naturally.

Based on this idea, this study was carried out in order to keep the data of text readings. Six stories of Reşat Nuri Güntekin, one of the important writers of Turkish literature, have been adapted to the A2 language level with in the framework of text modification. For these processes, the Common European Framework of Reference for Languages was examined and the gains were determined, and the vocabulary and grammatical structures in the New Hitit 1 book were taken as basis. For lexical replacement, besides the vocabulary in the book, Turkish National Corpus was consulted.

Keywords: teaching Turkish to foreigners, text alteration, text adaptation, Reşat Nuri Güntekin, story

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın amacı yabancılara Türkçe öğretimi sürecinde gerek sınıf içinde gerekse sınıf dışında kullanılmak üzere öğrencilerin okuma becerisini geliştirmeye yönelik metin uyarlaması yapmaktır.

Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının önemli roman ve hikâyecilerinden olan Reşat Nuri Güntekin; Türk kültürünü gerçekçi, samimi ve akıcı bir dil kullanılarak anlatması nedeniyle tercih edilmiştir. "Tanrı Misafiri", "Olağan İşler" ve "Leylâ ve Mecnun" hikâye kitaplarının içerisinden "Akrep, Biçilmiş Kaftan, Bir İstifa, Diplomasız Doktor, Çehreler Tabiatlar, Kirazlar" adlı hikâyeler cümle ve metin bazında incelenerek metin değiştirim ölçütleri çerçevesinde A2 seviyesine uyarlanmıştır.

Yapılmış olan tez çalışmasının birinci bölümünde; problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, varsayımlar verilmiştir. İkinci bölümde; araştırmaya ait kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; yöntem, araştırmanın modeli, araştırmanın inceleme nesnelere, veri toplama araçları, hikâyelerin seçimi ve hikâyelerin belirlenen ölçütlerle uyarlanması verilmiştir. Son bölümde ise sonuç, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

Çalışma sonunda elde edilen A2 seviyesine uyarlanmış metinlerin, yabancılara Türkçe öğretimi alanında farklı kaynak ve materyal ihtiyacının giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Mart, 2023

Bedia Şahin

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1.1. PROBLEM DURUMU	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
1.5. VARSAYIMLAR.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE OKUMA BECERİSİ	8
2.2. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN ve METİN TÜRLERİ	10
2.3. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN DEĞİŞTİRİM /UYARLAMA ...	15
2.4. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN DEĞİŞTİRİM /UYARLAMA TÜRLERİ	18
2.4.1. Sadeleştirme (Simplification).....	19
2.4.2. Genişletme (Elaboration)	20
2.4.3. Kolaylaştırma (Easification)	21
2.4.4. Metin Değiştirim Ölçütleri.....	21
2.4.5. İlgili Çalışmalar	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	27
3. YÖNTEM ve UYGULAMA	27
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	27
3.2. ARAŞTIRMANIN İNCELEME NESNELERİ	27
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	27
3.4. HİKÂYELERİN SEÇİMİ.....	28
3.5. BELİRLENEN ÖLÇÜTLER ÇERÇEVESİNDE METİNLERİN UYARLANMASI	29
3.5.1. Çözümleme Aşaması	29
3.5.2. Dönüştürme Aşaması	30
3.5.3. Sadeleştirme Yöntemleri.....	30
3.5.3.1. Sözdizimsel Sadeleştirme	30
3.5.3.1.1. Karmaşık Cümleleri Bölme	30
3.5.3.1.2. Ad, Sıfat, Belirteç Cümleciklerini Ayırma	32

3.5.3.1.3. <i>Zamansal İlişkileri Standart Hâle Getirme</i>	34
3.5.3.1.4. <i>Gönderimleri Açık Hâle Getirme</i>	35
3.5.3.1.5. <i>Dolaylı Anlatımı Azaltma</i>	36
3.5.3.1.6. <i>Edilgen ve Ettirgen Yapıları Etken Hâle Getirme</i>	37
3.5.3.1.7. <i>Devrik Yapıları Düzenleme</i>	39
3.5.3.2. <i>Sözlüksel Sadeleştirme</i>	39
3.5.3.2.1. <i>Sıklığı az sözcükleri sıklığı fazla olanlarla değiştirme (deyimler dâhil)</i>	39
3.5.3.2.2. <i>Yeniden yazma</i>	42
3.5.3.2.3. <i>Anlatımı Zorlaştıran ve Tümceyi Uzatan Sözcükleri Silme</i>	43
3.5.3.2.4. <i>Kiplikleri Sözcükle İfade Etme</i>	44
3.5.3.2.5. <i>Sözcüğün Alışılmamış Kullanımlarını Azaltma (Anlamsal Değiştirim)</i>	46
3.5.4. Genişletme Yöntemleri	47
3.5.4.1. <i>Sıklığı Az Olan Sözcükleri Sıklığı Fazla Olanlarla Genişletme (Açıklama- Alt-Anlamlı Sözcük Yerine Üst-Anlamlı Sözcük Kullanma)</i>	47
3.5.4.2. <i>Tekrar ve Yeniden Yazma Yöntemiyle Örtük Anlatım ve Önvarsayımları Belirtik Kılma (Eksilteleri Tamamlama)</i>	49
3.5.4.3. <i>Bağlantıları Açık Hâle Getirme (Görünmeyen Bağlaç ve Belirteçleri Kullanma)</i>	50
3.5.5. Kolaylaştırma Yöntemi	52
3.5.6. Yeniden Oluşturma Aşaması	52
3.5.6.1. <i>"Kirazlar" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni</i>	52
3.5.6.2. <i>"Akrep" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni</i>	58
3.5.6.3. <i>"Biçilmiş Kaftan" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni</i>	61
3.5.6.4. <i>"Bir İstifa" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni</i>	69
3.5.6.5. <i>"Diplomasız Doktor" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni</i>	72
3.5.6.6. <i>"Çehreler Tabiatlar" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni</i>	77
TARTIŞMA	80
SONUÇ ve ÖNERİLER	82
KAYNAKÇA	85
EKLER	90

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Özmen (2019) tarafından düzenlenen sınıflandırma.....	22
---	----

KISALTMALAR

Akt.	Aktaran
bkz.	bakınız
ÖM	Örnek Metin
s.	sayfa/sayfalar
TDK	Türk Dil Kurumu
TÖMER	Türkçe Öğretim Merkezi
TUD	Türkçe Ulusal Derlemi
UM	Uyarlanmış Metin
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

GİRİŞ

Toplum içinde insanların duygu ve düşüncelerini aktarmayı sağlayan en etkili araç dildir. İnsanlar gerek kendi toplumlarıyla gerekse diğer toplumlarla ilişki kurarken dile ihtiyaç duymuştur. Küreselleşen dünyada ülkeler arasında siyasi, ekonomik ve kültürel iletişim içine girmenin gerekliliği olan dil, beraberinde dil öğretimini de getirmiştir.

Türkiye'nin içinde bulunduğu jeopolitik konumu, tarihî ve kültürel geçmişi ve çeşitli sebepler nedeniyle farklı ülkelerle kurduğu ilişkiler neticesinde Türkçe öğrenmeye yönelik ilgi artmıştır. Türkçeye artan ilgi doğrultusunda pek çok kurum ve kuruluş yurt içinde ve yurt dışında olmak üzere yabancılara Türkçe öğretiminde çalışmalar yapmaya başlamıştır. Bu çalışmaların sistemli hâle getirilmesi için de yapılan bilimsel çalışmalar önem kazanmıştır.

Diğer dillerin öğretiminde olduğu gibi yabancılara Türkçe öğretiminde de öğretimin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için dört temel becerinin aynı oranda geliştirilmesi gerekmektedir. Bu becerileri geliştirmek için dil öğretiminde en çok başvurulan kaynakların başında ders kitapları gelmektedir. Ancak münferiden ders kitaplarının kullanılması yeterli olmamakta, bunu desteklemek için yardımcı kitaplara ve kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır.

Ana dili öğretimine yönelik hazırlanan okuma kitapları veya okuma metinleri direkt olarak yabancılara Türkçe öğretiminde kullanıldığında bazı sorunlara yol açmaktadır. Bu materyaller hedef dilde eğitim gören öğrencinin okuma sırasında zorluk yaşamamasına ve okuduğunu anlamlandıramamasına sebebiyet vermektedir. Bunun sonucunda motivasyon kaybı yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır. Öğrencilerin anlamalarına yardımcı olmak ve motivasyonlarını desteklemek amacıyla yabancılara Türkçe öğretiminde temelden yükseğe kadar bütün seviyelere yönelik okuma metinlerinin hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bahsi geçen okuma metinleri hazırlanırken sadece dil bilgisi yapılarını öğretmeye odaklanarak yazılmış yapay metinler yerine seviyelere göre uyarlanmış edebî eserlerin kullanılmasının daha

faydalı olacağı düşünülmektedir. Böylelikle öğrencilerin Türk dilini ve kültürünü yakından tanımaya imkânları olacaktır.

Kültür aktarımını sağlayan en önemli unsur dildir. Dil öğretimiyle kültür öğretimini bir bütün olarak düşünmek gerekmektedir. Öğrenciler dili öğrenirken hedef dilin yaşam biçimini, düşünme tarzlarını, gelenek, görenek ve inançlarını öğrenmektedir. Ayrıca kültür birikimi sonucunda oluşan deyim, atasözü ve kalıp ifadeler ile hedef dilin kültürünü yakından tanıma imkânı bulmaktadır. Bütün dillerin öğretiminde olduğu gibi yabancılara Türkçe öğretiminde de kullanılacak olan kaynak ve ek materyallerin Türk kültürünü yansıtması gerekmektedir.

Yapılan araştırmalarda yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren Avrupa'da dil öğretiminde yardımcı okuma kitaplarında geçen kelimelerin seviyelere göre farklılaştığı ve hikâye kitaplarının dünyaca ünlü hikâyelerden seçilerek uyarlandığı görülmektedir. Fransızcanın öğretilmesinde özellikle Victor Hugo'nun eserlerinin en sık kullanılan sözcüklerle hazırlanarak okurlarla buluşturulması dikkat çekmektedir. Dil öğretiminde kullanılan metinlerin sözcük sıklığı çalışmalarından faydalanarak farklı dil seviyelerine yönelik hazırlanması hedef dile olan farkındalığın artmasını sağlamıştır.

Dünyadaki örneklerine bakıldığında yardımcı okuma kitapları ana dili öğretimi için okutulan kitaplardan farklı olarak; öğrencilerin dil seviyelerine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlandığı görülmektedir. Bu çerçevede son yıllarda yabancılara Türkçe öğretimi alanında yayınevleri, üniversiteler, kurum ve kuruluşlar tarafından öğrencilerin dil seviyelerine göre uyarlanmış metin oluşturma çalışmaları yapılmaktadır. Ancak yapılan çalışmaların yeteri kadar olmadığı dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada yabancılara Türkçe öğretimi alanında seviyeye uygun okuma metinlerine olan ihtiyaca yönelik katkıda bulunmak için Türk roman ve hikâyecilerinden Reşat Nuri Güntekin'in hikâyeleri üzerinde çalışılmıştır. Hikâyeler uyarlanırken Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni A2 seviyesinde okuma becerisindeki kazanımlar ve Ankara Üniversitesi TÖMER, Yeni Hitit 1 kitabındaki söz varlığı ve dil bilgisi konuları göz önünde tutulmuştur. Okurlar, söz konusu eserlerin uyarlama çalışmasının yapılmasıyla hikâye türünün öğreticiliğinden yararlanacaktır. Kelime öğrenimini kalıcı hâle getirebilecek, gramer yapılarını daha iyi tanıyıp öğrenecek ve okuma becerilerini geliştirecektir. Ayrıca Türk kültür ve

düşünce yapısını, Türk edebiyatının örneklerinden okuyup estetik zevk alacaklardır. Bunlara ek olarak dilin şekilsel, anlamsal, işlevsel vb. tüm unsurlarını içinde bulunduran yazılı metinler, hem sınıf içinde hem sınıf dışında okurların dili öğrenmelerini sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. PROBLEM DURUMU

Yabancılara Türkçe öğretiminde pek çok çalışma yapılmış, ders kitapları ve farklı materyaller hazırlanmış olmasına karşın dil öğretimine büyük bir katkı sağladığı savunulan seviyelere göre hazırlanmış okuma metinlerinin yeterli olmaması dikkat çekmiştir. Bu bağlamda okuma becerisinin geliştirilmesi amacıyla seviyeye uygun kaynak hazırlama ihtiyacı doğmuştur. Derslerde işlenmek üzere belirli dil bilgisi yapılarına uygun olarak hazırlanan yapay metinler yazılmaktadır. Ancak sözü geçen metinler yerine seviyelere göre uyarlanmış/ değiştirilmiş edebî eserleri kullanmak dil öğretimindeki verimi artıracaktır.

Bu konuyla ilgili incelenen araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre metinlerin orijinaleri yerine sadeleştirilmiş şekillerini kullanmak dil öğrenenlerin dile olan aşinalığını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca özgün metinler okundukça yeni yapılar ve yeni sözcükler keşfedilebilmekte, dildeki incelikler daha iyi anlaşılabilir. Bu konuyla ilgili incelenen araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre metinlerin orijinaleri yerine sadeleştirilmiş şekillerini kullanmak dil öğrenenlerin dile olan aşinalığını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca özgün metinler okundukça yeni yapılar ve yeni sözcükler keşfedilebilmekte, dildeki incelikler daha iyi anlaşılabilir.

Sadeleştirme; metinlerdeki gereksiz sözcüklerin silinmesini ve sıklığı düşük sözcüklerin sıklığı yüksek olanla değiştirilmesini akla getirmektedir. Sadece bu ölçütlerle işlem yapıldığında metnin edebî ve anlamsal değeri zarar görmektedir. Metnin özgünlüğünü bozmamak adına sadeleştirmeyi metin değiştirim/ uyarlamanın alt başlığına almak uygun olacaktır. Böylelikle uyarlama yapılırken yalnızca sözcükleri silme ve sıklığını değiştirme değil; yeniden yazma, kurallı cümle haline getirme, seviyenin çok üstünde kalan dil bilgisi yapılarını seviyeye uygun şekilde değiştirme, gerekli durumlarda sözcük veya cümle silme, sözcüksel veya cümlesel olarak genişletme gibi pek çok işlemden faydalanılacaktır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmadaki temel amaç; yabancılara Türkçe ğretiminde yardımcı okuma kitaplarının eksikliğinin giderilmesine katkıda bulunmak için Türk roman ve hikayecilerinden Reşat Nuri Güntekin'in hikâyelerini uyarlamaktır. Uyarlama yapılırken metin değiştirim/uyarlama ltleri ve Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin kazanımları dikkate alınmıştır. Böylelikle A2 seviyesindeki öğrencilerin hem dil gelişimlerini desteklemek hem de hikâyeler aracılığıyla edebi bir zevk almalarını sağlamak hedeflenmiştir. Bu kapsamda Reşat Nuri Güntekin'in altı hikâyesi A2 seviyesine göre uyarlanmıştır.

1.3. ARAşTIRMANIN ÖNEMİ

Ana dili ğretiminde okuma becerisini geliştirmek için kitap ve materyallerin önemi yadsınamaz niteliktedir. Bu durumun yabancı dil ğretiminde de geçerli olduğu söylenebilir. Ancak ana dil eğitimi için hazırlanmış metinler hedef dilde eğitim gören öğrencilere yönelik değildir. Dolayısıyla metinleri uyarlayarak kullanmak gerekmektedir. Dünyada dil öğretimine bakıldığında öğrencilerin dil seviyelerine, ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlanmış kitapların sayıca fazlalılığı dikkat çekmektedir. Yabancılara Türkçe ğretiminde bu doğrultuda hazırlanmış kitapların yetersiz kaldığı ve gün geçtikçe ihtiyacın daha çok hissedildiği bilinmektedir.

Dil ğretiminde kullanılan yazılı ve görsel materyaller kültür taşıyıcılığı yapmaktadır. Tüm dillerin ğretiminde olduğu gibi yabancılara Türkçe ğretiminde de kullanılan materyallerin kalıcı öğrenmeye ve kültür öğretimine hizmet etmesi gerekmektedir. Öğrencilerin kendilerini geliştirmesi ve kültürel hkimiyete sahip olması bu sayede mümkün olacaktır (Uçak, 2014; s.1).

Kültürel unsurlar hedef dil aracılığıyla hedef dilin alıcısına aktarılabilir. Bu aktarım esnasında başvurulacak en iyi yöntemlerden birisi de edebİ eserlerin kullanımıdır. Reşat Nuri'nin eserleri Türk insanının, Türk kültürünün geçmişiyle bugünü arasında bir köprü görevi üstlenir.

Türk edebiyatının yeni bir kimlik kazandığı dönemde kaleme aldığı eserlerle Türk edebiyatına büyük katkıları olan Reşat Nuri Güntekin aynı zamanda eserlerinde işlediği temalarla toplumu etkileyen bir aydın olarak karşımıza çıkmaktadır. şahsi hayatında idealist bir kişiliğe sahip olan Reşat Nuri bu özelliğini eserlerine de yansıtımıştır. Bununla birlikte Anadolu insanının yaşantısını tüm yönleriyle

okuyucusuna sunan yazar hümanist bir bakış açısıyla, gerçekçi, samimi ve akıcı bir dil kullanmıştır. Bu bağlamda Reşat Nuri'nin hikâyeleri üzerine bir çalışma yapılması önem taşımaktadır. Reşat Nuri Güntekin kaleme aldığı eserlerindeki dilin akıcı, sıcak ve samimi olduğu, tüm insanlığa karşı hoşgörülü, sevgi ve şefkatle yaklaşan üslûbuyla diğer yazarlardan ayrıldığı söylenebilir (Karaburgu, 2001; s. 15). Reşat Nuri'nin dildeki bu samimiyeti ve eserlerinde yer alan kültürel öğeleri, Türkçe ile yeni tanışan bir öğrencinin hem keyifle okuyup Türkçesini geliştirmesi açısından hem de Türk toplumunun değerlerine aşina olması açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Reşat Nuri'nin edebî faaliyet gösterdiği yıllar Millî Edebiyat döneminde başlar ve Cumhuriyet sonrasına kadar devam eder. Dolayısıyla günümüz yazarlarından olmaması sebebiyle eserlerinin günümüz edebiyat ve dil anlayışına göre farklılıkları bulunmaktadır. Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere Reşat Nuri'nin Türkçeyi etkileyici bir şekilde kullanma becerisi , onu zamansız kılmaktadır. Ayrıca Eren'in (1972; s. 186,187) yayımladığı makaleden hareketle Reşat Nuri'nin Rus, Sırp ve Bulgar çevrelerince tanındığı, pek çok eserinin bu dillere çevrildiği bilinmektedir. Yurt içinde ve yurt dışında tanınması, hikâye, roman ve piyeslerinin farklı dillere çevrilmesi, Reşat Nuri'nin eserlerinin içerik ve yapısı itibarıyla Türkçeyi sevdirecek öğretecek bir özelliğe sahip olduğunu düşündürmektedir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde uyarılama çalışmaları içerisinde Reşat Nuri ile ilgili yalnızca bir çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma Yıldırım'ın (2013) "Yeni Türk Edebiyatı Metinlerinin A1-A2 Düzeyine Uyarlanması ve Çalıkuşu Örneği" adlı yüksek lisans tezidir. Bahsi geçen tüm gerekçeler ve daha önce bu alanda Reşat Nuri Güntekin'in hikâyeleri üzerinde çalışılmaması nedeniyle yapılan çalışmayla alana katkı sağlanacağı düşünülmüştür.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma Reşat Nuri Güntekin'in İnkılâp Yayınları'ndan çıkan "Tanrı Misafiri, Olağan İşler ve Leylâ ile Mecnun" kitapları içerisinde yer alan "Akrep, Biçilmiş Kaftan, Bir İstifa, Diplomasız Doktor, Çehreler Tabiatlar, Kirazlar" adlı hikâyelerle sınırlandırılmıştır. Yabancılara Türkçe öğretiminde A2 seviyesindeki

öğrencileri kapsamaktadır. Uyarlama yapılacak metin için ölçüt alınacak dil bilgisi konuları Ankara Üniversitesi TÖMER, Yeni Hitit 1 kitabında bulunan A1-A2 seviyesindeki dil bilgisi konularıyla sınırlandırılmıştır.

1.5. VARSAYIMLAR

İncelenmek için seçilen Reşat Nuri Güntekin'in "Akrep, Biçilmiş Kaftan, Bir İstifa, Diplomasız Doktor, Çehreler Tabiatlar, Kirazlar" adlı hikâyelerin içeriği bakımından yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak nitelikte olduğu varsayılmıştır.

Hedef dili öğrenen bireylerin, Ankara Üniversitesi TÖMER, Yeni Hitit 1 kitabındaki A1 de dahil olmak üzere A2 seviyesine ait dil bilgisi konularının tümünü bildikleri varsayılmıştır.

Göçen'in (2016), "Yabancılar İçin Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı ile Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazılı Anlatımlarındaki Söz Varlığı" adlı doktora tezinde Yeni Hitit 1 (A1 ve A2) setinde sözcüklerin kullanım sıklığını ve yaygınlığını incelemiştir. Bu çalışmanın A2 seviyesindeki öğrenciler tarafından bilinmesi gereken sözcükleri tespit ettiği varsayılmıştır.

Türkçe Ulusal Derlemi 1990-2013 yıllarını içine alan, 50 milyon sözcükten meydana gelen, içerisinde farklı alan ve türlerdeki yazılı ve sözlü örnekleri bulunduran bir derlemdir. Türkçenin kapsamlı sözcük varlığını tespit ettiği varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE OKUMA BECERİSİ

Yabancı dil öğretiminde bulunan dört temel beceri okuma, dinleme, yazma ve konuşmayı esas almaktadır. Hedef dili öğrenenlerin dili kullanma başarısı bu dört temel beceriyi kullanma seviyeleriyle ilişkilidir. Dolayısıyla yabancı dil öğretimi süresince dört temel becerinin geliştirilmesine ağırlık verilmektedir. Bu beceriler içerisinde bilhassa okuma becerisi, anlama ve anlatma yetisinin gelişmesi açısından önem arz etmektedir. Okuma çalışmaları ile öğrenci hedef dile ait çeşitli dil yapılarını metin içerisinde görebilir ve metinler aracılığıyla sözcüklerin nasıl kullanıldığını daha iyi kavrayabilir. Nitekim okuma çalışmaları öğrencinin sözcük bilgisini geliştirmenin yanı sıra öğrencinin metin içerisinde sözcüklerin nasıl kullanıldıklarını, cümle içindeki sözcüklerin birbiriyle ilişkisini ve dilbilgisi kurallarını öğrenmesi açısından çok önemlidir. Okuma becerisinin gelişmesi yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Zira Cumhuriyet'ten günümüze kadar tüm becerilerin bir bütün olduğu bilinmektedir. Türkçe öğretim programlarında Türkçe dersinin bir "küll" olduğundan bahsedilmektedir (Ulus ve Aytan, 2018; s.58). Bu bağlamda dil öğretiminde bulunan temel becerileri bir bütün olarak görmek gerekmektedir. Ayrıca öğretilen dil bilgisi yapılarının doğru zamanda, doğru yerde kullanımı ve sözcük öğretimine yönelik yapılan çalışmalar da dört temel beceriyi destekler niteliktedir.

Okuma becerisinin gerek ana dilinde gerekse yabancı dil öğretimindeki yeri büyüktür. Bilhassa yabancı dil öğretiminde sınıf ortamı düşünüldüğünde dilsel girdiyi sağlamak amacıyla okuma etkinliklerinden faydalanılmaktadır. Bu bağlamda dil öğretiminin temelinde okuma becerisinin olduğu söylenebilir.

Bir birey okuma becerisiyle daha önce öğrenilmiş olan bilgilerle bağ kurabilir, kullanılmaya ihtiyaç duyulan veya duyulmayan bilgileri fark edebilir,

bilgiye nasıl ulaşacağını öğrenebilir ve karşı karşıya kaldığı sorunları çözebilir (Bozkurt, 2016; s.1674). Böylelikle okuma becerisi değerlendirme, eleştirme, analiz etme gibi bilişsel işlevlerle belleğin gelişmesine yardımcı olur.

Dil öğretiminde esas alınan dört temel beceriden biri olan okuma; (Demirel, 2011; s. 109) fiziksel ve zihinsel süreçlerin ortaklaşa hareket etmesiyle ortaya çıkar. Bu nedenle okuma, sadece kelimenin seslendirilmesi olarak tanımlanamaz. Bireyler okuduğu metni anlayamıyorsa, kelimenin içinde bulunan harflerin seslendirmesinin ötesine geçememiş demektir. Yılmaz'a (2008; s. 324) göre okuma ve anlama birbirini tamamlayan iki kavramdır. Okumadan anlamının gerçekleşmeyeceği gibi anlamadan okumak da yazıyı seslendirmekten farksızdır.

Demircan (2011; s.110) okuma öğretiminin amacının; ilgi, kabiliyet ve dil seviyelerine göre farklılık gösterebildiğini ve müşterek amaçların aşağıda belirtildiği gibi sıralandığını söylemiştir.

- Doğru, devamlı ve anlayarak okuma becerisi kazanmak.
- Sözcük dağarcığını zenginleştirmek.
- Bilgi kazanmanın yollarından birini okuma olduğunu kavramak.
- İfade edebilme yeteneğini geliştirmek için doğru ve güzel dille yazılmış metinleri okumak
- Okumanın zevkli bir alışkanlık hâline gelmesini sağlamak.

Söz konusu olan maddelerden yola çıkarak okumanın öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirdiğini, kendini doğru ve iyi ifade edebilmesine yardımcı olduğunu, okumanın verdiği keyifle bu beceriyi kazanabildiğini söylenebilir.

Avrupa genelinde diller hakkında yapılan program ve çalışmaları ortak bir paydada toplamak amacıyla 2001 yılında Avrupa Konseyi'nce yayımlanmış olan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, yabancılara Türkçe öğretiminde de başvurulan kaynaklar arasındadır. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne (CEFR, 2020; s. 57-63) göre okuma kategorileri ve A2 seviyesi kazanımları şöyledir:

Genel okuma: "Yüksek kullanım sıklığına sahip günlük veya işle ilgili dilden oluşan kısa ve basit metinleri anlayabilir (CEFR, 2020; s. 58)".

Yazışmaları okuma: "Aşına olduğu konularda temel standart rutin mektup veya faks türlerini (soruşturma, sipariş, onay mektupları gibi), çok basit resmî e-posta ve mektupları (rezervasyon veya çevrim içi satın alma onayı gibi) anlayabilir (CEFR, 2020; s. 59)".

Fikir sahibi olmak için okuma: "Broşür ve web sitelerinde yer alan ürünlerin (ör. taşınabilir dijital araçlar, kameralar) kısa ve basit açıklamalarındaki temel bilgileri anlayabilir. Sokak, restoran, tren istasyonu gibi kamusal alanlardaki gündelik işaret, duyuru vb. ve iş yerlerindeki yönlendirme, yönerge ve tehlike uyarısı gibi metinleri anlayabilir (CEFR, 2020; s. 60)".

Bilgi ve sav için okuma: "Basit bir dil kullanması koşuluyla insanlar, yerler, gündelik hayat ve kültür vb. konuları anlatan metinleri anlayabilir. Resimli broşür ve haritalarda verilen bilgileri (ör. bir şehrin başlıca turistik yerleri) anlayabilir. Kişisel ilgi alanına giren konulardaki (ör. spor, ünlüler) kısa haber metinlerinin ana noktalarını anlayabilir. Basit bir dil kullanması ve tahmin edilemeyen bir ayrıntı içermemesi koşuluyla kendi alanıyla ilgili kısa olgusal bir tarif veya raporu anlayabilir. İnsanların kısa bir ilan veya gönderide kendileri hakkında söylediklerinin ve diğer insanlarda neleri sevdikleriyle ilgili söylediklerinin çoğunu anlayabilir (CEFR, 2020; s. 61)".

Yönergeleri okuma: "Basit bir dille ifade edildiğinde güvenlik talimatnamesi gibi düzenlemeleri anlayabilir. Adım adım resmedilen kısa yönergeleri (ör. yeni bir teknoloji kurmak için) anlayabilir. Halka açık bir telefon gibi gündelik hayatta karşılaşılan araç gereçlerle ilgili basit yönergeleri anlayabilir (CEFR, 2020; s. 62)".

Serbest zaman etkinliği olarak okuma: "Yüksek kullanım sıklığına sahip sözcüklerle gündelik dilde, aşına olduğu somut durumları betimleyen kısa, basit hikâyeleri ve çizgi romanları okuyabilecek kadar anlayabilir. Kısa anlatıları ve birinin hayatını anlatan basit bir dille oluşturulmuş betimlemeleri anlayabilir. Somut, gündelik konularla (ör. hobiler, spor, serbest zaman etkinlikleri, hayvanlar) ilgili kısa dergi raporları veya kılavuz girişlerinde belirtilen ana noktaları anlayabilir. Basit bir dilde ve açık bir şekilde oluşturulmuş olması koşuluyla öngörülebilir bir yapı izleyen bir olayı (ör. Oscar Ödülleri) bildiren kısa bir makalenin ana noktasını anlayabilir (CEFR, 2020; s. 63)".

2.2. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN ve METİN TÜRLERİ

Dil öğretiminde ders kitabının içinde yer alan metinler veya materyal olarak kullanılan metinler gerek okuma becerisinin gerekse diğer becerilerin gelişmesinde

etkilidir. Metinler, hedef dile yönelik girdiler sağlayarak tüm becerilerin geliştirilmesini sağlamaktadır. Dil ile beraber kültürün de taşıyıcısı olan metinlerin tanımlarından birkaçı şöyledir:

TDK'ye göre metin iki maddeyle açıklanmıştır: "1. Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü. 2. Basılı veya elyazması parça, tekst. (<https://sozluk.gov.tr/>)". Metin Latince texere: dokumak eyleminden gelen, "Başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan, dilsel göstergelerin art arda sıralandığı anlamlı bir yapı (Günay, 2017; s.47)" olarak ifade edilir. Ayrıca "Metin; bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirilen yapılardır, bu yerleştirme işlemi peş peşe sıralama şeklinde değil de mantıklı bir düzenleme ile gerçekleşir (Güneş, 2013; s.2)". Ayrıca metni oluştururken bütün dil birimlerinin kullanıldığını, belirli bir çerçevede düzen içerisinde oluşturulduğunu, dil bilgisi kurallarına dikkat edildiğini ve bunun sonucunda anlamlı yapılar ortaya çıktığını eklemiştir (Güneş, 2013; s.2).

Yabancı dil öğretiminde farklı türden metinleri kullanarak öğrencilerin kelime dağarcıklarının artmasına katkı sağlanabilir. Böylece okurlar daha önce öğrendiği ve öğrenmekte olduğu dil bilgisi yapılarına dair çeşitli örnekler görür. Metinler sayesinde hedef dilin kültürel, sosyal ve işlevsel boyutuyla karşılaşır.

Birbirine bağlı kelime bütünü metin olarak değerlendirilebilmesi için "metinsellik ya da metin olma" ölçütleri dikkate alınır. "Metinsellik, bir metnin metin olmayan tümle ya da sözce topluluğundan ayırmak için başvurulan ölçütler ya da bir metnin oluşması için gerekli koşullar olarak düşünülür (Toklu, 2021; s.174)" denilerek metinselliğin gerçekleşmesi için gerekli olan ölçütleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Tutarlılık: Metnin oluşumunu belirleyen temel ölçüttür. Metnin konu, dil bilgisi, zaman bakımından biçimsel ve anlamsal bütünlük içinde olmasıdır.

Bağdaşıklık: Metindeki cümlelerin anlamsal ve sözdizimsel bağlantısı olarak tanımlanır. Bağdaşıklık; bağlaçlarla, gönderimle, sözcüksel ve yerleştirme yoluyla sağlanır.

Amaçlılık: Metni oluşturan yazarın kendi amaçlarını iletme için faydalandığı araçların tümüdür.

Durumsallık: Metinler ile güncel durumlar arasında bulunan ilişkidir.

Kabul Edilebilirlik: Bir metnin kabul edilebilirliği metnin nitelikli, tutarlı, anlaşılabilir ve bilgi verici olmasına bağlıdır. Ayrıca okuyucunun beklentisine ve metni anlamaya ya da kendi bilgisini metne eklemeye hazır bulunup bulunmamasına bağlıdır.

Bilgi Vericilik: Metni kullanarak iletilen bilgilerin özellik ve miktarını ya da bu bilgilerin bilinirlik derecesini ifade etmektedir.

Metinlerarasılık: Metinlerin birbirleriyle olan ilişkileri ve etkileşimleri olarak tanımlanır (Toklu, 2021; s. 174-184).

Yabancı dilde okuma becerisinin geliştirilmesi için yöntem, teknik ve stratejilerin yanında farklı değişkenler bulunmaktadır. Dil öğrenenlerin motivasyonu, öğretim yapılan ortam ve materyal seçimi de büyük bir önem taşımaktadır. Okurların okuduğu metni anlaması için; konuyla alakalı önceden edindiği bilgilerin ve hazırbulunuşluklarının olması gerekir. Ayrıca sözcüklerin anlamsal özellikleri, metnin içeriği ve metinde kullanılan dil seviyesinin okurların dil seviyesine uygunluğu da dikkat edilmesi gereken hususlardandır (Bölükbaş 2015; s.925).

Yabancı dil öğretiminde okuma metinleri ders kitapları ile sınırlı kalmayıp ek materyaller ve seviyeye uygun okuma metinleriyle desteklenmektedir. Dil öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin seçimleri önemlidir. Dil öğrenen kişi okuduğu metinlerden dilini öğrendiği milletin kültürü ve diline ait pek çok konuda bilgi sahibi olacaktır. Wallace, Haley ve Austin tarafından yabancı dil öğretiminde kullanılacak metinlerin özellikleri şöyle belirtilmiştir:

- Metinler, sözcük ve dil bilgisi yapılarını öğretmelidir.
- Metnin seviyesi, hedef dili öğrenmek isteyen öğrencilerin dil seviyelerinin biraz üstünde olmalıdır.
- Metinler, okumanın amaçlarına hizmet etmelidir.
- Metinler konu ve içerik bakımından öğrencilerin ilgi alanlarına hitap etmelidir.
- Metinler, öğrencilerin dil seviyelerine uygun ve aynı zamanda özgün olmalıdır.
- Metinler temel seviyedeki öğrencileri kendine çekmelidir.
- Metinler sınıf içinde kullanılmaya ve üzerinde uygulamalar yapılmaya elverişli olmalıdır (Akt. Bölükbaş, 2015; s. 925).

Yapılan araştırmalarda dil öğretiminde yirminci yüzyılın başlarından günümüze kadar pek çok metin türü kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca kullanılan metinler dil öğretim yaklaşım ve yöntemlerine göre edebî metinler, üretilmiş metinler ve özgün metinler olarak değişiklik göstermiştir.

Yabancı dil öğretiminde seçilen metinler niteliksel olarak okuma becerisinin yanında konuşma ve yazma becerisinin gelişimine de katkı sağlamalıdır. Bu sebeple yukarıda sıralanan özellikler dikkate alınarak okuma metni seçimi yapmak daha faydalı olacaktır.

Yabancılar Türkçe öğretimi için seçilen metinlerin sözcük, dilbilgisi ve kültürel değerler açısından değerlendirilmesi gerekir. Seçilen metinler Türkçede sıkça kullanılan atasözleri, deyimleri içermekle beraber çeşitli örf ve âdetlere, gelenek ve göreneklere, bayramlara ve toplumsal değerlere de yer vermelidir. Pehlivan (2007; s.1) yabancı dil öğretiminde iki farklı kültürün karşılaştığını söylemiş, hedef dili öğrenen kişilere Türk kültürünün anlatıldığı ve aksettirildiği bir ortam olması gerektiğini vurgulamıştır.

Yabancı dil öğretimi için kullanılan metinler yapay (kurgu) metinler ve özgün metinler olmak üzere ikiye ayrılır. Yapay (kurgu) metinleri Demircan (1990; s. 90) "gerçek yaşamla doğrudan özdeş olmayan, bunu yansıtmayı amaçlamayan özgöndergeli ve okuyucuya doğrudan eyleme dökülemeyecek yaşantı örnekleri sunan metinler" olarak tanımlar. Yapay metinlerde temel amaç hedef dildeki sözcükleri ve dile ait yapıları öğretmektir. Özgün metinler ise yapay metinlerin aksine dil öğretimine hizmet etmeyi amaçlamaz. Demircan (1990; s.100) özgün metinleri "gerçek yaşamla özdeş, okura/alıcıya gerçek dünyada yararlı olabilecek edimsel bilgileri sağlamaya yönelik" olarak tanımlar. Yapay metinler dil alıcısına gerçek hayattaki dil yapılarını sunmazken özgün metinler gerçek hayattaki dil yapılarını alıcısına sunmaktadır.

Özgün metinleri iki başlık altında ele almak mümkündür. Bunlardan ilki bilgi verme amacıyla oluşturulan metinlerdir. Bu metinlere kullanmalık metin adı verilir. Gazete haberleri, ilanlar, anonslar ve restoran menüleri kullanmalık metin örnekleridir. Kullanmalık metinler gerçek hayata dair bilgiler sunması bakımından önemlidir. Bu metinler "öğrencinin karşılaşılabileceği gündelik durumlarda ortaya çıkabilecek bildirişim yönelimlerini dilsel ve toplumsal yönden doğru bir biçimde söze dökebilmesine, böylece de bu durumlarla karşılaştığında dil aracılığıyla yabancı bir dünyada eyleme geçebilmesine olanak sağlamaktadır" (Tapan, 1990; s. 57).

Yazınsal metinler kullanmalık metinlerden farklıdır. Bu metinler, kullanmalık metinlere göre farklı okumalara, farklı bakış açılarına açık ve çok boyutludur. Yazınsal metinler kültürel değerlerin aktarımını yapması ve kültürlerarası iletişime katkı sağlaması bakımından önemlidir. "Yabancı dil, yabancı kültürün taşıyıcılığını yaptığına göre, yabancı dil öğrenme, yabancı kültürü tanımanın, yabancı olanı anlamının temel yollarından biridir. Çok kültürlülüğe ulaşmayı öngören bu yaklaşım (...) yabancı dil öğretimi kapsamında yabancı kültürü yansıtan ürünler olarak yazınsal metinlerin de işlenmesi gerektiği yolundaki görüşlere, daha sağlam bir işlerlik ve geçerlilik kazandırmıştır" (Polat, 1993, s. 181).

Yabancı dili öğretme amacıyla oluşturulmuş metinlerin diyaloglar halinde ilerleyen günlük dile ait söyleyiş biçimleri öğrenciler için basit ve sıkıcı olabilmektedir. Böyle bir sorunun ortaya çıkmasını engellemek ve dil öğretimi daha keyifli hale getirmek için gerçek hayatı gözler önüne seren ve hedef dilin sahip olduğu tüm zenginliklerini kullanan yazınsal metinleri tercih etmek öğrenmenin devamlılığı ve kalıcılığı için doğru bir tercih olacaktır.

Yazınsal metin türleri içerisinde hikâye türü dil öğretiminde diğer türlere göre daha faydalı olabilmektedir. Hikâye gerçek ya da gerçeğe yakın bir olayı anlatan, romana göre daha kısa ve yalın bir içeriğe sahip olmasına karşın etki uyandıracak bir anlatımla okuyucuya sunulan düzyazı biçimindeki anlatılardır. Topçu (1996; s. 27) ve Topçu Tecelli'ye (2008; s. 78) kişi sayısının az olması, belirli bir zamanda ve yerde geçmesi, kurgunun bir olay etrafında gerçekleşmesi ve genellikle beklenmedik, şaşırtıcı ve etkileyici bir şekilde sonlanmasından dolayı yazından türler içinde hikâyenin en kullanışlı metin olduğunu dile getirmiştir. Bilhassa okurların hayal gücünü geliştirmek için beklenmedik bir şekilde, düşünüşle veya bir soruyla biten hikâyeler kullanılabilir. Bunun yanında Topçu Tecelli, Maupassant'ın Takı (Parure) adlı hikâyesinde bağlamdan yola çıkarak sözcük öğretimi yaptığı örneği temel alarak hikâyelerin pek çok açıdan sınıf içerisinde kullanılmaya uygun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin motivasyonları açısından da değerlendirmiştir. "Hedef dilin hem gündelik iletişimde kullanımını, o dilin kullanıcılarının sosyal ve kültürel yaşamlarına ilişkin ipuçlarını hem de insan yaşamının evrensel özelliklerini yansıtıcı özellikleri ile öykülerin gerek yabancı dilde gerekse ana dilinde okuyucuyu, dolayısı ile öğrenciyi okumaya teşvik eden metinler" (Topçu Tecelli, 2008; s.78) olduğunu belirtmiştir.

Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde, derslerin basit olmaktan çıkıp keyifli hale gelmesi ve derslerde okutulan metinler aracılığıyla gündelik hayata dair dil kullanımlarının kazanılması mümkün olacaktır. Bununla birlikte hedef dilin bütün yönleriyle dil alıcısına aktarılması hususunda yazınsal metinlerin yabancı dil öğretiminde kullanılması başarılı sonuçlar doğuracaktır.

2.3. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN DEĞİŞTİRİM /UYARLAMA

Öğrencilerin dil seviyelerine göre kullanılan okuma etkinlikleri metin türü ve dil yapısı bakımından farklılık göstermektedir. Dil seviyelerine uygun metinleri kullanabilmek için ya yapay (kurma) metinlere ya da özgün (otantik) metinlere başvurulmaktadır. Yapay (kurma) metinler sadece işlenecek dersteki dil bilgisi yapılarını içermektedir. Bu metinler sadece gramer yapısı öğretmek amacıyla yazıldığından içerisinde günlük dilde kullanılmayan yapıları barındırabilmektedir. Özgün malzemeler ise "düzeyle veya konulara uygun hâlde sunulmak üzere değiştirim/ uyarlama yoluna giderek hazırlanılmaktadır (Durmuş, 2013a; s. 135)." Böylelikle okurlar yaşayan dilde kullanılan söz kalıplarını, ifade biçimlerini öğrenebilir. Ayrıca kurma metinler yerine özgün metinlerle çalışmak öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmesinde daha etkili olacaktır.

Özgün metinleri okuyan temel ve orta düzeydeki okurların, metinleri anlayabilmesi için hedef dildeki cümle bilgisine ve kültürel geçmişe tam anlamıyla sahip olması gerekir. Ayrıca özgün metinlerin içerisinde bulunan üstü kapalı anlatımlar, çeşitli ifadeler, göstergeler gibi kültürel geçmişe hakim olmayı gerektirecek birçok bilgi bulunmaktadır. Hedef dili, bu dilin konuşulduğu ülkede öğrenen, orada yaşayan veya belirli bir süre geçiren, temel bilgileri öğrenmiş orta düzey ve üstü öğrenciler bu gönderileri fark edebilirken, başlangıç düzeyindeki gruplar için durum farklıdır. Bu açıdan bakıldığında dil seviyesi olarak düşük olan öğrenciler için özgün metinlerin bazı dezavantajları bulunmaktadır.

"Tamo (2009) özgün metinlerle çalışırken bazı sorunlarla karşılaşmanın kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Bunlardan biri, özgün metinde yer alan sözcüklerin öğrencinin acil gereksinimine yönelik olmayacağı yönünde olmuştur" (Akt. Özmen, 2019; s. 64). Uyarlanmış metinlerde seviyeyi dikkate alarak hazırlanan sözcük listelerinden ya da sıklık listelerinden faydalandığı için bu metinlerde bulunan söz varlığı öğretime daha çok katkı sağlayacaktır. Özgün metinlerdeki diğer bir sorun ise

herhangi bir dil bilgisi yapısıyla, metnin herhangi bir bölümünde karşılaşılma durumudur. Bu nedenle seviyeye uygun olarak uyarlanmayan özgün metinlerin belli bir dil seviyesinden sonra kullanılması uygun görülmektedir.

Ruddock (2000; s. 1-2) özgün metinlerin kullanımını Japonca üzerinden örnek vererek açıklar. Özgün metinlerin dil öğrenmeye yeni başlayan öğrenciler için zor olacağını, ancak orta seviyeye ulaştıklarında özgün metinlerin kullanılabileceğini söylemektedir (Akt. Şaraplı, 2011; s. 42). Seviyenin B1 olarak belirlenmesindeki asıl düşünce, öğrencilerin B1 seviyesine gelene kadar söz varlığı, biçimbilimsel ve sözdizimsel açıdan belli başlı bilgileri öğrenmiş ve bu bilgileri kullanarak iletilen mesajı daha iyi anlayacak olmasıdır.

Metin uyarlama, yabancı dilde eğitim gören öğrencilerin metinleri okurken daha iyi anlamalarına yardımcı olmak amacıyla metin içerisinde yapılan sözdizimsel ve sözcüksel değişiklikler olarak tanımlanabilir (Bölükbaş, 2015; s.927). Özgün metinlere hiçbir uyarlama/ değiştirim çalışması yapılmadan özellikle A1 ve A2 seviyelerinde kullanmak bu metinlerin öğrenciler tarafından anlaşılmasına neden olur, motivasyonunu da olumsuz yönde etkiler. Tüm bunlar düşünüldüğünde özgün metinlerin ders materyali olarak kullanılabilmesi veya ders dışında dil gelişimine katkı sağlamak adına faydalanılması için özellikle başlangıç seviyesindeki öğrencilerin seviyesine uygun olarak uyarlanması gerekir.

Öğrenciler tarafından anlaşılmayan bir metin ders içerisinde işlevsel olarak kullanılamayacağı için öğrencilerin dil seviyelerine uygun metinlerle çalışmak gereklidir (Bölükbaş, 2015; s. 926). Yapılan araştırmalardan elde edilen genel görüşe göre metinlerin, dil bilgisi ve sözcük yönünden okurların dil seviyelerinin çok üstünde olmaması gerektiği yönündedir.

Dil öğretim sürecinde öğrencilerin yeterlilikleri, bilgi ve birikimleri ile metnin zorluğu arasında bağlantı olmalıdır. Öğrenciler okuma yaparken metnin hem dil bilgisel karmaşıklığı hem de dilsel zorluğu yüzünden zorlanıyorsa okuduklarını anlamayacaklardır. Bu nedenle öğrencilerin sunulan metinleri anlayabilmesi için metin uyarlamanın özellikle de bunun sadeleştirilerek yapılması yararlı olacaktır (Durmuş, 2013a; s. 136).

Uyarlanan metinlerde dikkat edilmesi gereken noktalardan biri dil girdisiyle ilgilidir. Dil gelişim hızı, verilen girdilerle paralel olarak artmaktadır. Öğrenci okuma ve dinleme yoluyla aldığı girdileri, konuşma ve yazma yoluyla çıktı olarak ortaya

koyar. Dil becerilerinin sağlıklı ve birbiriyle eşit olarak geliştirilmesi için anlaşılır ve yeterli girdiye ihtiyaç duyulmaktadır. "Krashen'e (1985) göre sözlü ve yazılı dil girdisini anlama, dil becerilerini artırmaya yarayan tek mekanizmadır" (Akt. Bölükbaş, 2015; s. 926). "Krashen, dili doğal bir sıra ile edinirken öğrencilerin 'anlaşılabilir girdi' ye ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Bu anlaşılabilir girdi ile kastedilen öğrencinin bulunduğu seviyeye her seferinde tek bir ilave yapılması gerektiğidir. Krashen bunu şu şekilde göstermiştir. $i + 1$. 'i' 'input' yani girdiyi temsil ederken '+1' ise yeni bilgiyi göstermektedir" (Eken, 2011; s.28). Bu bağlamda öğrencilerin hedef dilde bir sonraki seviyeye bağlantı kurabilmeleri, sonrasında bu aşamaya geçebilmeleri için üst seviyenin bir parçası olan yapıyı girdi olarak almaları gerekmektedir.

"Yabancı dil derslerinde sunulan girdi, öğrencinin dil düzeyinden bir adım ileride olduğu zaman öğrenci bu yeni bilgiyi ön öğrenmelerine dayanarak anlamlandırır ve bu yeni bilgi ile sıkça karşılaşınca, kendiliğinden bir ileri düzeye çıkmış olur. Yabancı dil öğrenim sürecinde ilerleme ve başarı, hedef dil ile ilgili alınan anlaşılabilir girdinin niteliği ve niceliği ile ilgilidir. Dil öğrenim sürecinde maruz kalınan girdiler anlaşılır olmadıkça öğrenmeye hizmet etmez bu nedenle dil derslerinde kullanılan metinleri öğrencinin düzeyine göre uyarlanması gerekir" (Bölükbaş, 2015, s.926).

Öğrenciler kendi seviyelerinin üzerindeki bir metni anlayabilmek için sık sık sözlük kullanması durumunda okuma hızının yavaşlamasının yanında motivasyonunu da kaybedebilir. Ayrıca hem bilinmeyen dil bilgisel yapılar hem dildeki çok anlamlılıkla karşılaşınca dile karşı olumsuz bir tutum geliştirebilir.

Bahsi geçen tüm nedenlerden dolayı dil öğretiminde temel ve orta seviyede özgün metin kullanımı zor görünmektedir. Bu çerçevede özgün metinlerin olumlu özelliklerinden faydalanmak için seviyelere göre belirli değiştirim/uyarlama yapılarak öğrenciye ulaştırılması tercih edilmektedir.

Özmen (2019; s. 70) metin değiştirimiyle ilgili şunları söylemektedir:

"Öğrencilerin bir metni daha iyi anlamaları için metin üzerinde yapılan dilbilimsel değişiklikler, uyarlamalardır. Değiştirilmiş metinlerin temel amacı, hedef dile ve kültüre ilişkin özgün metinlerin sunduğu çeşitlilikten yararlanarak öğrencilerin ilgisini çekip öğretim ortamındaki kaygılarını azaltmak ve metnin anlaşılabilirliğini artırmaktır. Bu amaçla metinler üzerinde çeşitli biçimbilimsel, sözdizimsel ve sözlüksel değişikliklere gidilmekte ve metindeki ileti korunacak şekilde, kimi durumda kısaltmalara, eksiltmelere ve özetleme yoluna gidilerek

sadeleştirme yapılırken kimi durumda da açıklama ve açıklamalarla genişletme yapılmaktadır. Mevcut durum ve öğrenci gereksinimleri doğrultusunda birkaç yöntem bir arada da kullanılmaktadır" (Özmen, 2019; s. 70).

Bölükbaş (2015; s. 933) farklı çalışmalara atıfta bulunarak sadeleştirilmiş metinlerin öğrencilerin başarısı üzerinde daha etkili olduğunu belirtmektedir:

"Öğrencinin düzeyinin çok üstünde olan dilsel girdiler öğrenciler tarafından anlaşılmadığından öğrenmeye hizmet etmez. Sadeleştirilmiş metinlerin mi yoksa orijinal metinlerin mi okuduğunu anlama üzerinde daha etkili olduğunu ispatlamak üzerine yapılmış deneysel çalışmalar da sadeleştirilmiş metinlerin okuduğunu anlama başarısı üzerinde daha etkili olduğunu (Claridge, 2005; De Toro, 2002; Zainal ve Baskeran, 2010) ortaya koymaktadır" Bölükbaş (2015; s. 933).

2.4. YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE METİN DEĞİŞTİRİM /UYARLAMA TÜRLERİ

Metin uyarlama kavramı çeviri alanında kullanılan metin uyarlaması ve öğretim alanında kullanılan metin uyarlaması olarak iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle pazarlama ve reklam alanında kullanılan çeviri uyarlamasındaki amaç, hedef dilde etki bırakabilmektir. Bu etki sağlanmaya çalışılırken kelimelere bağlı kalınmadan hedef dilin anlatı kalıplarıyla metin yeniden yazılır. "Öğretim alanında kullanılan *metin uyarlama* (text adaptation) kavramı ise metin değiştirimine karşılık gelen, bu kavramla aynı anlamda kullanılan bir ifadedir ve burada kaynak dil ve hedef dil genelde aynıdır (Özmen, 2019; s.64)".

Durmuş (2013c; s. 392) değiştirimi/uyarlamayı, kaynak metin ile bu metin üzerinde yapılan değişiklikler sonucunda meydana çıkan hedef metin arasındaki bağlantıyı anlatmak olarak ifade etmiştir. Kaynak metni sözcüksel, sözdizimsel ve anlamsal öğeleri farklı dil bilimsel işlemlerle okurların dil seviyelerine göre daha anlaşılabilir metinlere uyarlamak şeklinde ifade edilebilir. Bu süreçte kaynak metne yapılan sözcüksel, sözdizimsel eklemeler ve çıkarmalarla hedef metnin okuyucusunun dil seviyesine uygun metinler elde edilmektedir.

Özmen (2019; s.64, 65) özetleme, açıklama, sadeleştirme ve genişletme gibi çalışmaların, metin değiştirimi/uyarlama kullanıldığını ve bir metnin seçilen hedef kitleye yönelik hazırlanmasında yararlanan işlemler olduğunu söylemiş ve "Dil öğretiminde hem açıklama ve özetleme stratejilerinden hem de özgün ve –

sadeleştirilerek ya da genişletilerek– değiştirilmiş metinlerden yararlanılmaktadır (Özmen, 2019; s.65)" demiştir.

2.4.1. Sadeleştirme (Simplification)

Durmuş'un (2013c, s; 398) yaptığı tanımdan hareketle; **sadeleştirmede** (simplification) metin kısılırken dil bilgisel ve sözlüksel zorluklar da azalmaktadır. Öğretim bağlamında sadeleştirilmiş metinlerin ne olduğu hakkında "Crossley vd.' ne göre sadeleştirilmiş metin, özgün bir metnin, dilbilgisel ve sözcüksel olarak düzeye uygun hâle getirilmiş; kavramsal ve kültürel olarak yoğunluğu azaltılmış biçimdir." (Akt. Bakan Aktaş, Ay, 2021; s. 98). Sadeleştirmede metnin iletişiyle direkt ilgili olmayan parçalar çıkarılmaz, bu bilgiler de okurun seviyesine uygun sözcükler ve dilbilgisi yapılarıyla değiştirilebilir. Böylelikle özgün metinde yapısal ve içeriksel sadeleştirme yapılarak metin sadeleştirme işlemi gerçekleştirilir. Bunun sonucunda sadeleştirilen metin, dil seviyesi olarak düşük olan okuyucu tarafından anlaşılabilir.

Metinlerin sadeleştirilmesi konusunda en çok başvurulan yöntem olan değiştirme işlemi Alderson, Chang ve Nation tarafından aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

1. Sözlüksel Değiştirme:

- Kullanım sıklığı az olan sözcüklerin ya da ifadelerin, sıklığı fazla olan sözcüklerle değiştirilmesi.
- Tümceden sözcük ya da cümle atılmak suretiyle yoğunluğun azaltılması
- Anlamayı zorlaştırmamak için tümceye yeni kelimelerin eklenmesi

2. Söz Dizimsel Değiştirme:

- Tümcelerin devrik yapıdan kurallı yapıya dönüştürülmesi ya da sözcüklerin tekrar sıralanması
- Uzun tuncelerin kısa tuncelere ve sıralı, birleşik tuncelerin basit tuncelere dönüştürülmesi, tuncelerin bölünmesi
- Anlamayı zorlaştırmamak için ayrı bulunan tuncelerin neden-sonuç, amaç-sonuç vb. bağlaçlarla bir araya getirilmesi

3. Sözcüksel- Sözdizimsel Değişirme:

- Kelimelerin tekrarlarından kaçınmak suretiyle metni küçültme.
- Anlam bakımından ve yapı bakımından karmaşık ifadeleri tekrar yazma.
- Tümcedeki gönderimler, örtük anlamlar, zor yapıları açıklama amacıyla eklemeler yapma.

4. Biçimsel Değişirme:

- Anlamayı kolaylaştırmak için paragrafın bölünmesi ya da bağlaçlar yardımıyla birleştirilmesi (Akt. Bölükbaş 2015; s. 928).

Sadeleştirme yapılırken metin içerisinde öğrenciler tarafından bilinen ve bilinmeyen yapıların dengesini kurmak, dikkat edilmesi gereken konulardan biridir. Krashen'in girdi hipotezinden (girdi + 1) yola çıkarak sadeleştirme sürecinde anlaşılır girdiyle birlikte bir üst bilgi verilmesi önemlidir. Sadeleştirme işleminde öne sürülen diğer bir tavsiye ise bir yapının tüm metin içerisinde aynı şekilde verilmesi yerine ilk bölümlerde basit ve alışılmış şekliyle verilmesi, sonraki bölümlerde ise yeni ya da farklı şekilde kullanılmasıdır. Böylelikle öğrencilere dilin farklı boyutunu keşfederek hem karşılaştırma yapabilir hem de öğrenme sürecine devam edebilir.

Yapılan sadeleştirme işlemleri; sözlüksel, sözdizimsel ve içeriksel olarak değişmektedir. Sözlüksel sadeleştirme, sıklıkla ilgili veriler kullanılarak var olan sözcüğün eş ya da yakın anlamlı sözcüklerle değiştirilmesi şeklinde olmaktadır. Bu nedenle sözcük varlığı ve sıklığı çalışmaları önem taşımaktadır.

Sözdizimsel sadeleştirmede, kavramayı kolaylaştırmak için cümlenin yapısı değiştirilmektedir. "Zhu vd. göre *bölme, eksiltme, yeniden sıralama* ve *yerine* (başka yapı/sözcük) *koyma* genel kabul görmüş önemli sadeleştirme yollarıdır" (Akt. Özmen, 2019; s.77).

"Tweissi'ye (1998; 201) göre sadeleştirilmiş metinlerin okuduğunu anlama üzerinde olumlu etkisi vardır ancak bu olumlu etki metindeki sadeleştirme miktarıyla değil sadeleştirme türüyle ilişkilidir" (Akt. Bölükbaş, 2015; s.928).

2.4.2. Genişletme (Elaboration)

Genişletme (elaboration) kavramı, hedef dili öğrenenlerin anlamasının zor olacağı düşünülen sözcüklerin yanına eklenen bilgilerle açıklanması olarak

söylenilebilir. Sadeleştirme çalışmasında metinler kısılırken bu çalışma, metinleri hacim olarak genişletmektedir. Sadeleştirme ve genişletme kavramları metin değiştirim/uyarlama en çok üzerinde durulan türlerdir.

Durmuş (2013b; s. 1300) genişletmeyi yabancı dil öğretiminde öğrencilerin anlama düzeyini artırmak amacıyla metne açıklayıcı bilgilerin eklenmesi, iletinin/anlamın ve yapının açık hâle getirilmesi olarak tanımlamaktadır.

Özmen (2019; s. 85) farklı araştırmacıların çalışmalarına atıfta bulunarak önerilen beş genişletme işlemini şu şekilde sıralamıştır:

- Sıklığı az olan sözcükleri sıklığı fazla olanlarla genişletmek,
- Tanıdık olmayan, belirsiz kavramları netleştirmek,
- Yineleme ve yeniden yazma yoluyla artık bilgiyi çoğaltmak,
- Bağlantıları açık hâle getirmek,
- Temel kavramları vurgulamak.

2.4.3. Kolaylaştırma (Easification)

"Nation (2001) ve Sandom (2013) kolaylaştırmayı, metindeki sözcükleri değiştirmeden, şemalar, resimler, grafik ve tablolar, metin özetleri, sözlükler/açıklamalar, yönlendirme soruları ve başlıklar gibi farklı türde destekler ekleyerek bir metni okunması kolay hâle getirme" (Akt. Özmen, 2019; s.86-87) olarak tanımlamıştır.

Kolaylaştırma için eklenmesi istenilenlere bakıldığında başlangıç seviyesindeki okurlar için bu tür bir çalışma sayfası verilerle dolu ve karışık görünebilir. Oluşturulan çalışmayı okumak için özel bir okuma becerisi gerekebilir. Okuma metni üzerine eklenen şema, tablo, resim, grafik ve metin özetleri okuru engellenmiş hissettirebilir, nereden ve hangi sıra ile okumaya başlayacağı konusunda tereddütler yaşatabilir. Bu nedenle böyle bir çalışma için açıklamaları paragraf üzerinden sırasıyla yapmak öğrenciler açısından daha verimli olabilir.

2.4.4. Metin Değiştirim Ölçütleri

Önceki bölümlerde sadeleştirme, genişletme ve kolaylaştırma türlerinden bahsedilmiştir. İncelenen değiştirim yöntemlerinin özünde benzer noktaların üzerinde durulduğu ve birbirine yakın işlemler sunulduğu görülmektedir.

2.1. Sıklığı az olan sözcükleri sıklığı fazla olanlarla genişletme (açımlama-alt-anlamlı sözcük yerine üst-anlamlı sözcükleri kullanma)

2.2. Tekrar ve yeniden yazma yöntemiyle örtük anlatım ve önvarsayımları belirtik kılma (eksilteleri tamamlama)

2.3. Bağlantıları açık hâle getirme (görünmeyen bağlaç ve belirteçleri kullanma)

2.4. Pekiştirme, yineleme ve türetme yoluyla temel kavramları vurgulama

3. Kolaylaştırma

Sözlükçe (Özmen, 2019. s. 100).

2.4.5. İlgili Çalışmalar

Alanyazın taraması sonucunda metin değiştirim, uyarlama ve sadeleştirme başlığı altında yapılan doktora ve yüksek lisans çalışmalarının yapılmış olduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan bazılarında aşağıda yer verilmiştir.

Bakan (2012), "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, Meserret Oteli" adlı yüksek lisans tezinde, metinsellik ölçütlerinden bağlaşıklık ve bağdaşıklık çerçevesinde B1 seviyesine uygun olarak sadeleştirmiştir. Metnin sonunda bilgi-kavrama sorularına yer vererek çalışmayı ders kitabı için uygun hâle getirmeyi hedeflemiştir.

Yıldırım (2013), "Yeni Türk Edebiyatı Metinlerinin A1-A2 Düzeyine Uyarlanması ve Çalıkuşu Örneği" adlı yüksek lisans tezinde A1 ve A2 seviyesine uygun sadeleştirme çalışması yapmış, metnin sonuna A1 ve A2 Türkçe-Türkçe sözlük eklemiştir.

Eroğlu (2015), "Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Ömer Seyfettin'in "Üç Nasihat" Hikâyesinin Yabancılara Türkçe Öğretimi İçin Sadeleştirme Denemesi" adlı yüksek lisans tezinde B2 seviyesine uygun sadeleştirme çalışması yapmıştır. Ders kitabı dışında okuma becerileri için kaynak sağlamayı amaçlamıştır.

Kutlu (2015), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin’in Kaşığı ve Perili Köşk Adlı hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” adlı yüksek lisans tezinde Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni okuma kazanımlarını esas alarak A1-A2 seviyesine uygun uyarlama çalışması yapmıştır. Okuma öncesi ve okuma sonrası etkinlikleri hazırlamıştır.

Gürler (2017), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sait Faik Abasıyanık’ın Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” adlı yüksek lisans tezinde "Sait Faik Abasıyanık- Seçme Hikâyeler" kitabında bulunan Bir İlkbahar Hikâyesi, Ben Ne Yapayım, Zemberek, Son Kuşlar, Hişt Hişt hikâyelerini A1- A2 seviyesine uyarlamıştır. Her hikâye için öğrencilerin seviyesine uygun etkinlikler ve Türkçe- Türkçe sözlük hazırlamıştır.

Kaya (2018), "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu ve Yılkı Atı Adlı Eserlerin Yabancılar İçin A2 Düzeyine Uyarlanması" adlı doktora tezinde Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'ni temel alarak belirttiği ölçütler çerçevesinde sadeleştirme yapmıştır. Ardından eserleri söz varlığı, sözcük türleri, atasözü, deyim, kalıp söz ve birleşik fiillerin kullanımı ve cümle bilgisi bakımından incelemiştir. Özgün ve sadeleştirilmiş metinlerdeki farklılaşmaları sayısal veriler kullanarak sunmuştur.

İpek (2018), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Mustafa Kutlu’nun ‘Ya Tahammül Ya Sefer’ İsimli Hikâyesinin Sadeleştirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde B1 seviyesine uygun sadeleştirme çalışması yapmıştır. Ardından özgün ve sadeleştirilmiş metinlerle uygulama yapıp anlama oranlarındaki farkı tespit etmiştir.

Süner (2018), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinlerin B1 Düzeyine Uyarlanması: Eskici Örneği” adlı yüksek lisans tezinde, metinsellik ölçütlerinden bağlaşıklık ve bağdaşıklık ölçütleri esas alınarak çözümlenmiş ve B1 seviyesine uygun bir şekilde sadeleştirmiştir. Özgün ve sadeleştirilmiş metinlerin okuma anlama üzerindeki etkisini ölçmek üzere uygulama yapmıştır.

Kaymaz (2018), "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sabahattin Ali'nin Apartman ve Köpek İsimli Hikâyelerinin A1- A2 Seviyesine Uygun Sadeleştirme Çalışması" adlı yüksek lisans tezinde metinleri sadeleştirilmiş okuma öncesi ve okuma sonrası için okuma anlama etkinlikleri hazırlamıştır.

Özmen (2019), "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirme Teknikleriyle Öykülerin Yeniden Oluşturulması" adlı doktora tezinde metin değiştirme ölçütleri çerçevesinde A1, A2 ve B1 seviyesine uygun değiştirme işlemi yapmıştır. Veriler üzerinden okunabilirlik değerlerini elde etmiş, değiştirilen metinlerin dil yeterliliklerini ölçmek için sormaca hazırlamış ardından sormacayla uzman görüşlerini almıştır.

Yaşar (2019), "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama ve Memduh Şevket Esendal'ın Pazarlık Hikâyesinin A2 Seviyesine Göre Uyarlanması" adlı yüksek lisans tezinde, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni kazanımları çerçevesinde uyarlama çalışması yapmıştır. Uyarlanmış metin için etkinlik örnekleri hazırlamıştır.

Aktan (2019), "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Halide Edip Adıvar'ın Himmet Çocuk Hikâyesinin B1- B2 Düzeyinde Sadeleştirilmesi ve Etkinlik Hazırlanması" adlı yüksek lisans çalışmasında Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni çerçevesinde sadeleştirme çalışması yapmıştır. Okuma/dinleme öncesi ve sonrası etkinlikleri hazırlamıştır. Sadeleştirilmiş metinle ilgili öğrencilere anket yapmıştır.

Yazok (2020), "Yabancılar Türkçe Öğretimi Kapsamında Kemalettin Çalık'ın Piri Reis Adlı Eserinin B1 Seviyesinde Sadeleştirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde, Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni kazanımlarını esas alarak B1 seviyesine uygun sadeleştirme yapmıştır. Okuma anlama sürecindeki kazanımı görmek amacıyla çoktan seçmeli, doğru-yanlış, kısa cevaplı sorular, evet-hayır, eşleştirme şeklinde alıştırma eklemiştir.

Sevgi AY'ın (2020), "Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Sait Faik Abasıyanık'ın "Birtakım İnsanlar" Adlı Hikâyesinin B1 Seviyesine Sadeleştirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde B1 seviyesine metin değiştirme yapılmış ve uzman görüşü almıştır. Çalışmanın sonunda yapılan işlemlerin frekans ve yüzde değerlerini hesaplayıp yorumlamıştır.

Kutlu (2021), "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Peyami Safa'nın Öykülerinin A2 Seviyesine Uyarlanması" adlı doktora tezinde Mişon'un Definesi, Esrarlı Köşk, Elmaslar İçinde ve Kaybolan Adam hikâyelerini Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni A2 seviyesi kazanımları ve metindilbilimsel ölçütleri ışığında uyarlamıştır.

Ahmet (2021), "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" Hikâyesinin B1 Seviyesine Uyarlama Çalışması" adlı yüksek lisans tezinde metin değiştirim ölçütleri çerçevesinde uyarlamıştır. Metni anlama sorularını kontrol ve deney gruplarına uygulamıştır. Alanda çalışmakta olan öğretim görevlilerinden uzman görüşü almıştır.

Güdek (2021), "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Değiştirimi: Mustafa Kutlu'nun "Hayat Güzeldir" Hikâyesi Örneği" adlı yüksek lisans tezinde metindilbilimsel ölçütler çerçevesinde metin değiştirimi yapmıştır. Ardından son test kontrol gruplu deneysel bir çalışma yapmıştır. Kontrol ve deney grupları üzerinde yapılan çalışmanın sonuçlarını karşılaştırmıştır.

Bilgiç (2021), "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirim Teknikleri Çerçevesinde Tarık Buğra'nın "Hayat Böyledir İşte" Adlı Hikâyesinin A2 Düzeyine Uyarlanması" adlı yüksek lisans tezinde metin değiştirim ilkelerinden koruma, silme, genişletme, sözcüksel değiştirme ve sözdizimsel değiştirme tekniklerini kullanarak A2 seviyesine uyarlamıştır. Kontrol ve deney grupları üzerinde çalışma yapmış ardından elde edilen verileri SPSS programıyla analiz etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM ve UYGULAMA

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Tezin ilk aşamasında tarama modeline dayalı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar geçmişte veya hâlihazırda mevcut olan bir durumu olduğu şekliyle tasvir edilmeyi hedefler, araştırmadaki koşullar değiştirilmeye çalışılmaz (Büyüköztürk, 2007, s. 2). Bu bağlamda çalışılacak olan hikâyeler, yabancı dil öğretiminde okuma becerisi, metin uyarlaması konularıyla alakalı taramalar yapılmış ve kaynaklar incelenmiştir. Tarama modeline bağlı olarak metin uyarlaması yapılmak üzere doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi; araştırma amacıyla belirlenen olgularla ilgili bilgileri barındıran yazılı materyallerin analizini sınırları içine almak şeklinde ifade edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Reşat Nuri Güntekin'in "Tanrı Misafiri" ve "Olağan İşler" adlı hikâye kitaplarından seçilen altı adet hikâye A2 seviyesine uyarlanmak üzere doküman incelemesi yöntemiyle ele alınmıştır. Çözümleme yapılırken A2 seviyesindeki dil bilgisi yapıları ve sözcük varlığı incelenmiştir.

3.2. ARAŞTIRMANIN İNCELEME NESNELERİ

Bu çalışmanın inceleme nesnelere Reşat Nuri Güntekin'in "Akrep, Biçilmiş Kaftan, Bir İstifa, Diplomasız Doktor, Çehreler Tabiatlar, Kirazlar" adlı hikâyeleridir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışma kapsamındaki hikâyeler, A2 seviyesinde bulunan dil bilgisi yapıları ve sözcük varlıkları bakımından incelenmiştir. Ardından hikâyeler Office programlarından Word'e aktarılmıştır. Uyarlama yapılırken metinlerin biçimsel ve anlamsal özelliklerinin korunmasına, barındırdığı derin yapının niteliğini

yitirmemesine dikkat edilmiştir. Avrupa Dil Portfolyosu'na göre hazırlanan Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit 1 ders kitabı taranmış ve A1- A2 seviyesini kapsayan dilbilgisi konuları belirlenmiştir. Gökçen'in (2016), doktora çalışmasında sözcük sıklığını incelendiği kaynaklardan biri olan Yeni Hitit 1 ders kitabının söz varlığı listesi kullanılmıştır. Yine söz varlığıyla ilgili çalışma yapabilmek amacıyla Türkçe Ulusal Derlemi'ne (<https://v3.tnc.org.tr/written-query>) ve TDK (<https://sozluk.gov.tr>) Güncel Sözlük'e başvurulmuştur.

Yapılan uyarlama çalışması sonrasında A2.1 seviyesinde öğrenim görmekte olan sekiz kişilik ve A2.2 seviyesinde öğrenim görmekte olan altı kişilik, toplamda 14 kişilik öğrenci grubuna alan uzman görüşleri doğrultusunda Akrep hikâyesinin uyarlanmış metni uygulanmıştır. Ardından bu metin için öğrencilerden görüş alınmıştır. Görüşme formu için bkz. ek 9. Öğrencilerden alınan görüşler içerik analizine tabi tutulmuştur.

3.4. HİKÂYELERİN SEÇİMİ

Türkçe ile yeni tanışan bir okurun Reşat Nuri'nin dildeki samimiyeti ve eserlerinde yer alan kültürel öğeleri, keyifle okuyup dilini geliştirmesi ve Türk toplumunun değerlerine aşina olması açısından yararlı olacağı düşünülerek çalışma için değiştirilecek olan hikâyeler belirlenmiştir. Bunun yanı sıra hikâyelerin;

- Olay örgüsüne sahip olması
- Merak uyandırıcı ve ilgi çekici olması
- Gerçekçi olması
- Evrensel özelliğe sahip olması
- Söz sanatları yoğunluğunda kaybolmaması, nispeten yalın bir anlatım içermesi
- Ders süresi içinde kullanılabilecek uzunlukta olması
- Ulaşabilir olması gibi ölçütler dikkate alınarak altı adet hikâye uyarlanmak üzere seçilmiştir.

3.5. BELİRLENEN ÖLÇÜTLER ÇERÇEVESİNDE METİNLERİN UYARLANMASI

Çalışma kapsamında seçilen metinler yabancılara Türkçe öğretimi, A2 seviyesinde kullanılmak üzere uygun hâle getirilmiştir. Tez çalışmasında yer alan metin uyarlama ölçütleri Özmen'in (2019; s. 100) çalışması ve Bölükbaş'ın (2015; s. 928) aktardığı bilgiler ışığında oluşturulmuştur. Söz konusu çalışmalardaki metin değiştirim ölçütlerinden hareketle işlemler yapılmıştır.

Sözdizimsel sadeleştirme: "karmaşık cümleleri bölme; ad, sıfat, belirteç cümleciklerini ayırma; zamansal ilişkileri standart hâle getirme; gönderimleri açık hâle getirme; dolaylı anlatımı azaltma; edilgen ve ettirgen yapıları etken hâle getirme; devrik yapıları düzenleme (Özmen, 2019; s.100)" şeklinde başlıklara ayrılarak incelenmiştir.

Sözlüksel sadeleştirmede ise: "sıklığı az olan sözcükleri sıklığı fazla olanlarla değiştirme (deyimler dâhil); yeniden yazma; anlatımı zorlaştıran ve tümceyi uzatan sözcükleri silme; kiplikleri sözcükle ifade etme ve sözcüğün alışılmamış kullanımlarını azaltma (anlamsal) (Özmen, 2019; s.100)" şeklinde başlıklara ayrılarak incelenmiştir.

Metinlerin uyarlanması esnasında sözcük seçimi amacıyla Göçen (2016) tarafından hazırlanan çalışmada sözcüklerin yaygınlık ve sıklıkları ile ilgili tespit edilmiş olan veriler esas alınmıştır. Ayrıca içinde bulundurduğu 50 milyon sözcüğü içine alan ve 1990-2013 yılları arasında, güncel Türkçenin farklı alanlarından ve türlerinden yazılı ve sözlü örnekleri içeren, "Türkçe Ulusal Derlemi" (TUD, 2022) adlı çalışmadan sözcüklerin frekans değerlerini öğrenmek amacıyla faydalanılmıştır.

Genişletme yöntemleri: "sıklığı az olan sözcükleri sıklığı fazla olanlarla genişletme (açıklama- alt-anlamlı sözcük yerine üst-anlamlı sözcükleri kullanma); tekrar ve yeniden yazma yöntemiyle örtük anlatım ve önvarsayımları belirtik kılma (eksilteleri tamamlama); bağlantıları açık hâle getirme (görünmeyen bağlaç ve belirteçleri kullanma) (Özmen, 2019; s.100)" şeklinde başlıklara ayrılarak incelenmiştir.

Kolaylaştırma için ise hikâyelerin sonuna sözlükler eklenmiştir.

3.5.1. Çözümleme Aşaması

Uyarılmanın ilk basamağı olan çözümlemede cümle üzerinde çalışılacağı için metin cümlelere ayrılmıştır. Bu işlemden sonra silinebilecek cümleler belirlenmiştir. Sonrasında cümle düzeyinde ilerlenerek her cümlede A2 seviyesinde henüz öğrenilmemiş olan sözcük ve yapılar işaretlenmiştir. Bölme veya ayırma gibi işlemler için cümle sınırları belirlenmiştir.

Cümlelerde sözlüksel yada biçimbilimsel olarak zorluk olmaması durumunda özgün hâliyle bırakılmıştır, diğer bir deyişle korunmuştur. Gerekli durumlarda anlatımı zorlaştırdığı için silinen sözcükler veya cümleler de bulunmaktadır.

3.5.2. Dönüştürme Aşaması

Silinecek ve değiştirilecek cümleler, sözcükler çözümleme aşamasında tespit edilmiştir, sonrasında uyarılma işlemlerinin uygulanmasına geçilmiştir. Her hikâye için daha önce belirlenen ölçütlere uygun birer örnek verilerek işlemler açıklanmaya çalışılmıştır. Hikâyenin içerisinde belirlenen ölçütlere uygun bir örnek olmadığı durumlara da rastlanmıştır. Örneklerde yapılan tüm değiştirim işlemleri tek tek açıklanmamış, sadece madde başlığına uygun olan örneğin açıklamasına yer verilmiştir.

3.5.3. Sadeleştirme Yöntemleri

3.5.3.1. Sözdizimsel Sadeleştirme

Sözdizimsel sadeleştirme başlığı altında yedi işlem yapılmıştır. Böylelikle hikâyelerin hedef kitle tarafından anlaşılır hâle getirilmesi ve A2 seviyesine göre uyarlanması hedeflenmiştir. İşlemler doğrultusunda metinler ilgili seviyelere yönelik olarak uyarlanmaya ve hedef kitle için anlaşılır hâle getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca “girdi hipotezi” savı göz önünde tutularak seviyenin üstünde kalan sözcüklerde ve anlaşılabilir olduğu düşünülen bazı dil bilgisel yapılarda işlem yapılmamıştır.

3.5.3.1.1. Karmaşık Cümleleri Bölme

Bağlı ve sıralı cümleler, bölünme noktalarından ayrılarak iki veya daha fazla cümle hâline getirilmiştir. Bu işlemde bir cümledeki sözcük oranını kimi zaman artırıp kimi zaman azaltarak kolaylığının sağlanması amaçlanmaktadır.

Kirazlar hikâyesinden alınan bu girişik birleşik cümle, üç cümle olacak şekilde virgülle bağlanan ilk fiilimsi sınırdan iki kez bölünmüştür. Ayrıca hikâyenin geneline uyum sağlaması amacıyla şimdiki zamanın hikâyesiyle yazılmıştır.

ÖM: "Bir bahçe kirazdan bir tanesini yemeye kıyamayan, mülklerinin iradını aldıkça sevincinden iğrenç bir surette ağlaşan bu insanlar için bu mantık, gayet tabii görülmeliydi (Güntekin, 2017a; s.220-221)".

UM: Bu insanlar bir bahçe kirazdan bir tanesini bile yiyemiyordu. Mülklerinin gelirini aldıktan sonra mutluluktan ağlıyordu. Onlar için bu çok mantıklıydı.

Akrep hikâyesinden alınan sıralı birleşik cümle, üç cümle olacak şekilde virgülle bağlanan sınırdan iki kez bölünmüştür.

ÖM: "Ayakaltında itile kakıla kanepelerin, masaların altına sürülmüş yemiş kabukları, boş kibrit kutuları odanın ortasına yığılır, yerin tozları bulut gibi havalanarak perdelere, minderlere, masa örtülerine konardı (konurdu) (Güntekin, 2017b; s.69)".

UM: Yemiş kabuklarını kanepelerin, masaların altına atardı. Çöpleri odanın ortasına üst üste koyardı. Yerdeki tozlar yükselerek perdelere, minderlere, masa örtülerine giderdi.

Çehreler Tabiatlar hikâyesinde sıralı ve girişik birleşik cümle üç cümle olacak şekilde bölünmüştür.

ÖM: "Birçok kadınlar, kocalarının çapkın ve ahlâksız adamlar olduğunu bu kitap sayesinde anlarlar, bu keşif üzerine kavga edenler, bayılanlar, hatta kocalarından ayrılanlar olurdu (Güntekin, 2017b; s.65)".

UM: Birçok kadın, kocaları çapkın mı, kötü huylu mu bu kitaptan öğrenirdi. Bu kadınlar öğrendikten sonra kavga ederdiler, bayılırdılar. Hatta kocalarından ayrılırdılar.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinden alınan girişik birleşik cümle bölünmüştür.

ÖM: " Leman, çocuk ve şımarık görünmesine rağmen, ekmeğini taştan çıkararak zeki, çalışkan bir yeni asır kızı öteki, laboratuvarıyla mektebinden başka bir şey bilmeyen merdümimiz, saf bir eski zaman âlimiydi (Güntekin, 2017c; s.147-148)".

UM: Leman küçük ve şımarık görünüyordu ama zeki, çalışkan, modern bir kızdı. Reşit Hüseyin ise saf bir bilgindi. İnsanlardan kaçıyor, laboratuvar ve okuldan başka bir şeyle ilgilenmiyordu.

Bir İstifa hikâyesinde alınan girişik birleşik cümle iki cümle olacak şekilde bölünmüştür.

ÖM: "Üç gün aç kaldıktan sonra sıcak bir yemek yediğim saate ömrümün en mesut zamanı en mesut zamanı diyecektim, ama çorbama gözyaşlarımın acılığı karıştı (Güntekin, 2017c; s.107)".

UM: Üç gün aç kaldıktan sonra sıcak bir yemek yedim. Bu hayatımdaki en mutlu gün diyecektim ama gözyaşlarım çorbama karıştı.

Diplomasız Doktor hikâyesinden alınan cümle bölünmüştür.

ÖM: "Diploması olmadığı halde doktorum diye senin hayatınla oynayan bir vicdansızın nesine acıyorsun? (Güntekin, 2017c; s.165)".

UM: Diploması yoktu ama doktorum dedi ve senin hayatınla oynadı. Neden onun için üzülüyorsun?

3.5.3.1.2. Ad, Sıfat, Belirteç Cümleciklerini Ayırma

Cümlelerin içinde bulunan isim, sıfat, zarf- fiiller ayrılarak cümleler bölünmüş ya da bu yapılar silinmiştir. Bölme işlemi yapmak amacıyla fiilimsilerin bitiş yerindeki sınırlar kullanılmıştır.

Kirazlar hikâyesinden alınan bir cümledeki sıfat fiil bölünerek B1 seviyesindeki yapı A2 seviyesine uygun hâle getirilmiştir.

ÖM: "İratlarından gelen parayı bankaya götürüp yatırırlar (Güntekin, 2017a; s.217)".

UM: Mülklerinden para gelir, bu parayı bankaya götürüp yatırırlar.

Diplomasız Doktor hikâyesinden alınan bir cümledeki sıfat-fiil yapısı bölünerek B1 seviyesindeki yapı A2 seviyesine uygun hâle getirilmiştir.

ÖM: "Hüsnü'yü ameliyat eden, bir hafta muayenehanenizde yatıran siz değil misiniz? (Güntekin, 2017; s.164)."

UM: Siz Hüsnü'yü ameliyat ettiniz ve bir hafta muayenehanenizde yatırmadınız mı?

Bir istifa hikâyesinde cümledeki sıfat-fiil yapısı bölünerek B1 seviyesindeki yapı A2 seviyesine uygun hâle getirilmiştir.

ÖM: "Deminden beri verdiğim izahatı şu noktada hulâsa edebiliriz: (Güntekin, 2017c; s.105)."

UM: Açıklamalar yapıyordum, bu açıklamaları şöyle özetleyebiliriz:

Çehreler Tabiatlar hikâyesinde cümledeki sıfat-fiil yapısı bölünerek B1 seviyesindeki yapı A2 seviyesine uygun hâle getirilmiştir.

ÖM: "Birçok kadınlar, kocalarının çapkın ve ahlâksız adamlar olduğunu bu kitap sayesinde anlarlar, bu keşif üzerine kavga edenler, bayılanlar, hattâ kocalarından ayrılanlar olurdu (Güntekin, 2017b; s.65)".

UM: Birçok kadın, kocaları çapkın mı , kötü huylu mu kitap sayesinde anlar. Öğrendikten sonra kavga ederler,bayılırlar, hatta kocalarından ayrılırlardı.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde cümledeki sıfat-fiil yapısı bölünerek B1 seviyesindeki yapı A2 seviyesine uygun hâle getirilmiştir.

ÖM: "Söylediğim sebeplerden dolayı tereddüt ediyor (Güntekin, 2017c; s.151)".

UM: Bazı sebepler söyledim. Bunlar yüzünden kararsızlık yaşıyor.

Akrep hikâyesinde cümledeki sıfat-fiil yapısı bölünerek B1 seviyesindeki yapı A2 seviyesine uygun hâle getirilmiştir.

ÖM: "Bu, köşelerden başlayarak yavaş yavaş tavanı kaplayan örümcek ağlarından kopmuş bir parça idi (Güntekin, 2017b; s.70)".

UM: Tavanda örümcek ağları vardı. Bu örümcek ağlarının bir parçasıydı.

3.5.3.1.3. *Zamansal İlişkileri Standart Hâle Getirme*

Hikâyeler içerisinde bulunan zamansal ifadelerin hepsi seviyeye uygunluk göstermemektedir. Bu sebeple öğrenciler tarafından bilinmeyen zamansal ifadeleri, bilinen ifadelerle değiştirme yoluna gidilmiştir. Ayrıca metnin geneline uyum sağlaması da dikkate alınmıştır. Bununla beraber biçimsel tutarlığı korumak amacıyla başlarda seçilen zamansal yapıyla anlatımın sürdürüldüğü durumlar da olmuştur.

Kirazlar hikâyesinde bulunan cümlede hikâye anlatımında sıklıkla başvurulan "belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi" ile kurulan bir yüklem yer almaktadır. Hedef kitledeki öğrencilerin seviyesinin üzerinde olan bir yapı olması sebebiyle bildikleri bir zamansal yapı olan "-DI" ile ifade edilmiştir.

ÖM: "Evet, para hırsının bu derecesi bana da çok iğrenç görünmüştü (Güntekin, 2017a; s.218)".

UM: Evet, bu kadar çok para isteği bana da çok iğrenç göründü.

Bir İstifa hikâyesinde bulunan cümlede hikâye anlatımında sıklıkla başvurulan "belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi" ile kurulan bir yüklem yer almaktadır. Hedef kitledeki öğrencilerin seviyesinin üzerinde olan bir yapı olması sebebiyle bildikleri bir zamansal yapı olan "-DI" ile ifade edilmiştir.

ÖM: "Sadece beybabamı işinden çıkarmışlardı (Güntekin, 2017c; s.108)".

UM: Sadece babamı işinden çıkardılar.

Çehreler Tabiatlar hikâyesinde bulunan cümlede hikâye anlatımında sıklıkla başvurulan "belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi" ile kurulan bir yüklem yer almaktadır. Hedef kitledeki öğrencilerin seviyesinin üzerinde olan bir yapı olması sebebiyle seviyeye ve hikâyenin geneline uygun olan "-yordu" ile değiştirilmiştir.

ÖM: "Çok müşkül bir vaziyette kalmıştı (Güntekin, 2017b; s.66)".

UM: Çok zor bir durumda görünüyordu.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde "belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi" ile kurulan cümle hikâyenin geneline uygun olan "-DI" ile değiştirilmiştir.

ÖM: "Büyük Muharebe esnasında iki arkadaş Almanya'ya tıp tahsiline gitmişlerdi (Güntekin, 2017c; s.147)".

UM: Savaş zamanında iki arkadaş Almanya'ya tıp eğitimine gittiler.

Akrep hikâyesinde "belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi" ile kurulan cümle hikâyenin geneline uygun olan "-DI" ile değiştirilmiştir.

ÖM: Bütün eşyaların gizli yerleri temizlenmişti (Güntekin, 2017b; s.71)".

UM: Eşyaların her yerini temizlediler.

3.5.3.1.4. Gönderimleri Açık Hâle Getirme

Özgün metinde öznenin veya başka bir ögenin silindiği yerler isim veya zamirle doldurularak belirginleştirilmiştir.

Kirazlar hikâyesinde cümlede açıkça gösterilmemiş, söz konusu "yaşlı karı koca" öbeği ÖM'de iki cümle önce görülmüş, arada adı geçen farklı kişilerle

(çocuklar) karıştırılmaması amacıyla UM'de gönderimin açık hâle getirilmesi gerektiği düşünülmüş ve zamir yerine isim kullanılmıştır.

ÖM: "Hatta bazı seneler, gecenin ayazından hasta düştükleri olur (Güntekin, 2017a; s.220-221)".

UM: Bazı seneler, gece soğuk havada yaşlı karı koca hasta olurlar.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde cümlede zamirle ifade edilen kişiyi açıkça göstermek amacıyla isimle yazılmıştır.

ÖM: "Ağabeyisi sağken Reşit, ona pek ehemmiyet vermezdi (Güntekin, 2017c; s.147)".

UM: Ağabeyi hayattayken Reşit, Leman'la çok ilgilenmiyordu.

3.5.3.1.5. Dolaylı Anlatımı Azaltma

Bu işlemde dolaylı anlatımla yazılan cümleler değiştirilerek doğrudan anlatımla yazılmıştır. Dolaylı aktarım B1 seviyesinin konuları arasında bulunduğundan A2 seviyesindeki okurlar için bu işlemin yapılması uygun görülmüştür. Hikâyede karşılıklı konuşma şeklinde yapılan diyaloglar ve “dedi”, “diye sordu” gibi doğrudan aktarımın parçası olan yapılar metinlerde korunmuş veya bu yapılara dönüştürülmüştür.

Kirazlar hikâyesinde cümledeki dolaylı aktarım yapısı, seviyenin üstünde olması sebebiyle değiştirilip doğrudan aktarımla ifade edilmiştir.

ÖM: "Bir aralık, kadın bana çoluğum çocuğum olup olmadığını sordu: (Güntekin, 2017a; s.221)."

UM: Bir an, kadın bana "Çocuğun var mı yok mu?" diye sordu:

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde cümledeki dolaylı aktarım yapısı, seviyenin üstünde olması sebebiyle değiştirilip doğrudan aktarımla anlatılmıştır.

ÖM: "Ben kimsesiz bir kızım, siz de bir kardeş vekili olduğunuzu, bir işim düşerse memnuniyetle yapacağınızı söylediniz (Güntekin, 2017c; s.149)".

UM: Benim ailem yok, siz de bana: "Ben senin ağabeyin gibiyim, sana seve seve yardım ederim." diye söylediniz.

Akrep hikâyesinde cümledeki dolaylı aktarım yapısı, seviyenin üstünde olması sebebiyle değiştirilip doğrudan aktarımla anlatılmıştır.

ÖM: "Dadı, sofadan: "Yetiş!" feryadını işitince herhalde bir tehlike olduğunu anladı ve mutfağa kaçtı (Güntekin, 2017b; s.70)".

UM: Dadı, koridordan: "Koş!" çığlığını duyup herhalde bir tehlike var diye düşündü ve mutfağa kaçtı.

3.5.3.1.6. *Edilgen ve Ettirgen Yapıları Etken Hâle Getirme*

Edilgen ve ettirgen yapıları eylemler A2 seviyesinin üzerinde kalan dil bilgisi yapılarıdır. Öğrenciler tarafından anlaşılmayı kolaylaştırmak amacıyla bu yapılar etken eylemlere dönüştürülmüştür.

Kirazlar hikâyesinde A2 seviyesinin üzerinde bulunan ettirgen yapı, etken hâle getirilmiştir. Cümleye aynı anlamı veren farklı bir eylemle yazılmıştır.

ÖM: "Ağaçlara kimseyi yanaştırmayız (Güntekin, 2017a; s.223)".

UM: Herkesi ağaçlardan uzak tutarız.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde A2 seviyesinin üzerinde bulunan ettirgen eylem değiştirilerek, aynı anlamı veren etken eylemle ifade edilmiştir.

ÖM: "Genç kız çığlık çığlığa Hüseyin Reşit'in boynuna atıldı ve tekrar masa başına oturarak planın teferruatlarını kararlaştırdılar (Güntekin, 2017c; s.152)".

UM: Genç kız mutluluktan bağırarak Hüseyin Reşit'in boynuna sarıldı ve tekrar masaya oturdu. Oturduktan sonra planın detaylarına beraber karar verdiler.

Akrep hikâyesinde A2 seviyesinin üzerinde bulunan ettirgen eylem değiştirilerek, aynı anlamı veren etken eylemle ifade edilmiştir.

ÖM: "Diri akreple yatakta yatmış olmak hayali onu çaldırıyordu (Güntekin, 2017b; s.71)".

UM: Canlı akreple yatakta yatmayı düşünmek onu deli ediyordu.

Bir İstifa hikâyesinde A2 seviyesinin üzerinde bulunan edilgen eylem değiştirilerek, aynı anlamı veren etken eylemle ifade edilmiştir.

ÖM: "Elimizdeki beş on para bitmiş bütün eşyamız satılmıştı (Güntekin, 2017c; s.107)".

UM: Elimizdeki az para bitti, bütün eşyalarımızı sattık.

Çehreler Tabiatlar hikâyesinde A2 seviyesinin üzerinde bulunan ettirgen eylem değiştirilerek aynı anlamı veren etken eylemle ifade edilmiş ve aynı zamanda eyleme açıklama yapılarak anlamı pekiştirilmiştir.

ÖM: " 'Çehreler ve Tabiatlar' ismindeki eseri ona büyük bir şöhret kazandırmıştı (Güntekin, 2017b; s.65)".

UM: "Çehreler ve Tabiatlar" ismindeki kitabıyla büyük bir şöhret kazandı, ünlü oldu.

Diplomasız Doktor hikâyesinde A2 seviyesinin üzerinde bulunan edilgen ve ettirgen eylem değiştirilerek etken hâle dönüştürülmüştür.

ÖM: " 'Aman kardeşim, para bulunur, can bulunmaz! Sen ne yap yap, beyini o doktora ameliyat ettir!' dedi (Güntekin, 2017c; s.163)."

UM: "Kardeşim, parayı bulabiliriz ama canı bulamayız! Senin eşini kesinlikle o doktor ameliyat etsin!" dedi.

3.5.3.1.7. *Devrik Yapıları Düzenleme*

Kurallı yapıda olmayan cümleler özne, nesne, yüklem sıralamasında düzenlenerek kurallı hâle getirilmiştir.

Bir istifa hikâyesinden alınan cümle kurallı cümle hâline getirilmiştir.

ÖM: "Benim en güzel günümle en fena günüm bir arada geldi öğretmenim (Güntekin, 2017c; s.107)."

UM: Öğretmenim, benim en güzel günümle en kötü günüm aynı gündü.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinden alınan cümle kurallı cümle hâline getirilmiştir.

ÖM: "Ciddî söylüyorum, Reşit Bey... (Güntekin, 2017c; s. 146)".

UM: Reşit Bey, ciddi söylüyorum.

Kirazlar hikâyesinden alınan cümle kurallı cümle hâline getirilmiştir.

ÖM: "Bizim efendi selam söyler, doktor bey...(Güntekin, 2017a; s.218)."

UM: Doktor bey, bizim efendimiz selam söylüyor.

3.5.3.2. *Sözlüksel Sadeleştirme*

Metinlerin uyarlanması sırasında Göçen (2016) tarafından hazırlanan çalışmada Yeni Hitit 1 kitabının tespit edilen söz varlığı esas alınmıştır. Bununla beraber "Türkçe Ulusal Derlemi" (TUD, 2022) adlı çalışmadan sözcüklerin frekans değerlerini öğrenmek amacıyla faydalanılmıştır. Okunabilirlik ve anlaşılabilirliği artırmak amacıyla kullanım sıklığı fazla olan sözcükler tercih edilmiştir.

3.5.3.2.1. *Sıklığı az sözcükleri sıklığı fazla olanlarla değiştirme*

(deyimler dâhil)

Sıklığı az olan sözcükler, sıklığı fazla olanlarla değiştirilmiştir. Özellikle başlangıç seviyesindeki öğrencilerin söz varlığında bulunan kelimelerle karşılaşmasının güdülenmeyi artıracığı ve okumaya isteklendireceği düşünülmektedir.

Kirazlar hikâyesinde ÖM'deki “malumat” sözcüğü, Yeni Hitit kitabının A2 seviyesinin söz varlığında bulunmamasından dolayı aynı anlamı karşılayan “bilgi” ile değiştirilmiştir. Türkçe Ulusal Derlemi'ndeki tüm yazılı kaynaklar içinde “malumat” sözcüğü 2.11'lik bir frekans değerine sahipken “bilgi” sözcüğü 424.15'lik bir değere sahiptir.

ÖM: "Komşularımdan biri bu aile hakkında bana da malûmat verdi: (Güntekin, 2017a; s.217)."

UM: Komşularımdan biri bu aile hakkında bana da bilgi verdi:

Akrep hikâyesinde ÖM'deki “tez canlı” sözcüğü, Yeni Hitit kitabının A2 seviyesinin söz varlığında bulunmasa da eş anlamı olan “aceleci” ile değiştirilmiştir. Türkçe Ulusal Derlemi'ndeki tüm yazılı kaynaklar içinde “tez canlı” sözcüğü 0.2'lik bir frekans değerine sahipken “aceleci” sözcüğü 4.81'lik bir değere sahiptir.

ÖM: "Ben, ne kadar tezcanlı bir adamsam,Semiha, o kadar ağır ve gevşekti (Güntekin, 2017b; s.69)".

UM: Ben, çok aceleci bir adamım,Semiha ise tam tersine yavaş ve hareketsizdi.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde ÖM'deki “imkân” sözcüğü, anlamayı kolaylaştırmak amacıyla “mümkün” ile değiştirilmiştir. Türkçe Ulusal Derlemi'ndeki tüm yazılı kaynaklar içinde “imkân” sözcüğü 32.82'lik bir frekans değerine sahipken “mümkün” sözcüğü 370.45'lik bir değere sahiptir.

ÖM: "İmkânı yok, Leman, dedi. Dersime yetişmeye mecburum (Güntekin, 2017c; s.146)".

UM: Mümkün değil, Leman, dedi. Dersime yetişmem gerekiyor.

Diplomasız Doktor hikâyesinde ÖM'deki "işitmek" eylemi, anlamayı kolaylaştırmak amacıyla "duymak" eylemi ile değiştirilmiştir. Türkçe Ulusal Derlemi'ndeki tüm yazılı kaynaklar içinde "işitmek" sözcüğü 1.07'lik bir frekans değerine sahipken "duymak" sözcüğü 20.98'lik bir değere sahiptir.

ÖM: "İşittiniz mi Hâkim Beyefendi?.. (Güntekin, 2017c; s.164)".

UM: Duydunuz mu Hâkim Bey?

Bir istifa hikâyesinde ÖM'deki "mühim" ve "mevzu" sözcükleri, Yeni Hitit kitabının A2 seviyesinin söz varlığında bulunmamasından dolayı, seviyede bulunan "önemli" ve "konu" sözcükleriyle değiştirilmiştir. Türkçe Ulusal Derlemi'ndeki tüm yazılı kaynaklar içinde "mühim" sözcüğü 21.36'lık, "mevzu" sözcüğü 5.06'lık bir frekans değerine sahipken; "önemli" sözcüğü 1188.14'lük ve "konu" sözcüğü 216.61'lik bir değere sahiptir.

ÖM: "İyi yazmak için en mühim şart: Mevzuunu iyi düşünmek, iyi anlayıp duymaktır...(Güntekin, 2017c; s.105)".

UM: İyi yazmak için en önemli şart: Konuyu iyi düşünmek ve iyi anlamaktır.

Çehreler Tabiatlar hikâyesinde ÖM'deki sırasıyla "maruf, âlim, mühim, mesele" sözcükleri, Yeni Hitit kitabının A2 seviyesinin söz varlığında bulunmamasından dolayı, sıklığı fazla olan yine sırasıyla "ünlü, bilgin, önemli, sorun" sözcükleriyle değiştirilmiştir. Türkçe Ulusal Derlemi'ndeki tüm yazılı kaynaklar içinde "maruf" sözcüğü 2.03'lük, "âlim" sözcüğü 4.25'lik, "mühim" sözcüğü 21.36'lık, "mesele" sözcüğü 39.47'lik bir frekans değerine sahipken; "ünlü" 167.53'lük, "bilgin" sözcüğü 11.05'lik, "önemli" sözcüğü 1188.14'lük ve "sorun" sözcüğü 187.42'lik bir değere sahiptir.

ÖM: "Bir gün Niyazi Bey, Darülfünunda şehrin bazı mâruf âlimleriyle mühim bir mesele konuşuyordu (Güntekin, 2017b; s.65)".

UM: Bir gün Niyazi Bey, üniversitede şehrin bazı ünlü bilginleriyle önemli bir sorunu konuşuyordu.

3.5.3.2.2. Yeniden yazma

Seviyenin çok üstünde kalan, anlamı zorlaştıran, anlaşılması için kültürel arka plana sahip olunması gereken bazı cümle yapıları da yeniden yazılmıştır. Özellikle temel seviyedeki öğrencilere göre sözdizimsel ve biçimbilimsel olarak olan uzun ve birbirine girmiş, aynı zamanda anlaşılması güç olan cümleler yeniden yazılmıştır.

Kirazlar hikâyesinden alınan cümle A2 seviyesinde olan bir okurun yeterli kültürel birikime sahip olmadığı için cümleyi anlamakta zorlanacağı düşünülerek cümle yeniden yazılmıştır.

ÖM: "Mezara mı götürecekler, nedir? (Güntekin, 2017a; s.217)."

UM: Bu kadar parayla ne yapacaklar?

Akrep hikâyesinden alınan cümlenin seviyeye uygun bir şekilde ifade edilmesinde sözcük değiştirimi yeterli olmadığı için yeniden yazılmıştır.

ÖM: "Daha fenası, ihtiyar dadısının da bu hususta pek ondan kalır yeri yoktu (Güntekin, 2017b; s.69)."

UM: Yaşlı dadısı da bu konuda onun gibiydi.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinden alınan cümlenin seviyeye uygun bir şekilde ifade edilmesinde sözcük değiştirimi yeterli olmadığı için yeniden yazılmıştır.

ÖM: "Bir ayak evvel ne söyleyecekse söylesin de gitsin diye ayakta bekliyorsunuz... (Güntekin, 2017c; s.148)."

UM: Söylemediniz ama benim gitmem için ayakta bekliyorsunuz.

Diplomasız Doktor hikâyesinde cümlenin seviyeye uygun bir şekilde ifade edilmesinde sözcük değiştirimi yeterli olmadığı ve anlamın tam olarak verilmesi amacıyla yeniden yazılmıştır.

ÖM: "Öyle neyin nesi olduğunu bilmediğim operatörlere teslim edemem (Güntekin, 2017c; s.163)."

UM: İyi bir operatöre teslim etmek isterim.

Bir İstifa hikâyesinden alınan cümlenin seviyeye uygun bir şekilde ifade edilebilmesi için yeniden yazılmıştır.

ÖM: "Aldığımı, bulduğunu meyhaneye götürür... (Güntekin, 2017c; s.106)".

UM: Bütün parasını meyhanede harcar.

Çehreler Tabiatlar hikâyesinden alınan cümlenin seviyeye uygun bir şekilde ifade edilebilmesi için yeniden yazılmıştır.

ÖM: "Nitekim,gece yaralarına kadar nerede gezdikleri belli olmayan ve haklarında birçok dedikodular çıkan erkekler de kanlarının, bu dedikodulara rağmen, Meryem ana gibi temiz ve namuslu olduklarını bu suretle öğrenirler ve gönül rahatıyla horul horul uyurlardı (Güntekin, 2017b; s.65)".

UM: Aslında bazı erkekler geceleri farklı yerlere gider, ahlâksız şeyler yapar ve herkes onlar hakkında dedikodu eder. Ama bu kitaba göre; bu erkekler çok ahlâklı ve iyi kişilerdir.

3.5.3.2.3. Anlatımı Zorlaştıran ve Tümceyi Uzatan Sözcükleri Silme

Bu işlemden cümleden kaldırılmasıyla büyük bir anlam değişikliği yapmayacak öğeler tespit edilerek cümleden çıkarılmıştır. Böylece cümlenin anlaşılabilir olması hedeflenmiştir. Silme işlemi sözcük ya da cümle bazında yapılmıştır.

Kirazlar hikâyesinde cümlenin anlamını etkilemeyecek, seviyenin üstünde olan yapılar silinmiştir.

ÖM: "Hakikaten dedikleri gibi bugünden yarına yiyecekleri olmayan fakirlerin kulübesinde sanırdı insan kendini (Güntekin, 2017a; s.220)".

UM: İnsan kendini gerçekten fakirlerin kulübesinde sanırdı.

Akrep hikâyesinde cümlenin anlamını etkilemeyecek, silinmesiyle okurun anlamasını kolaylaştıracağını düşündüren yapılar silinmiştir.

ÖM: "Evin içi kapalı Karacaahmet türbesi gibi toz toprak içindeydi (Güntekin, 2017b; s.69)".

UM: Evin içi toz içindeydi.

Diplomasız Doktor hikâyesinde cümlenin anlamını etkilemeyecek, silinmesiyle okurun anlamasını kolaylaştıracağını düşündüren yapılar silinmiştir.

ÖM: "Evvela kapıyı yedi yüz liradan açtı, nihayet beş yüze sulh oldu (Güntekin, 2017c; s.166)".

UM: Önce yedi yüz lira istedi, sonunda beş yüz liraya anlaştılar.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde silme işleminde daha çok cümle içerisindeki yapıların silinmesine karşın bu hikâye metninin içinde sözlüksel ya da sözdizimsel olarak ifade etmenin çok güç olduğu, silinmesiyle okurun anlamasını kolaylaştıracağını düşündüren cümle hikâyeden çıkarılmıştır.

ÖM: "Sana nasıl yardım etmemi istiyorsun? Muhittin Beyi Allanın emri, Peygamberin kavliyle sana istemek için görücü mü gitmem lâzım?!!!" (Güntekin, 2017c; s.151)."

UM: Sana nasıl yardım etmemi istiyorsun? Ø

Bir İstifa hikâyesinde cümlenin anlamını etkilemeyecek, silinmesiyle okurun anlamasını kolaylaştıracağını düşündüren yapılar silinmiştir.

ÖM: "En bahtiyar gününüzü bildiğiniz gibi anlatın... (Güntekin, 2017c, s.105)".

UM: En mutlu gününü anlat.

3.5.3.2.4. *Kiplikleri Sözcükle İfade Etme*

Bu işlemde gereklilik, ihtimal, izin ve şart anlamı veren kipler için kullanılan bağımlı biçimbirimlerin (-mAII, -sA), seviyeye uygun olacak biçimde (gerek, gerekli, olası, bence vb.)verilmeye çalışılmıştır.

Kirazlar hikâyesinde ÖM'de "bile, de, dahi" anlamında kullanılan ve şart kipiyle ifade edilen yapı "bile" ile değiştirilmiştir.

ÖM: "Hele hastanın yattığı odaya köpeği bağlasalar durmazdı (Güntekin, 2017a; s.220)".

UM: Özellikle hastanın odasında köpek bile durmazdı.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde ÖM'de bulunan gereklilik kipi seviye uygun olması amacıyla "lazım" ile değiştirilmiştir.

ÖM: "Olamaz, behemahal sizinle görüşmeliyim (Güntekin, 2017c; s.146)".

UM: Olamaz, mutlaka sizinle görüşmem lazım.

Diplomasız Doktor hikâyesinde ÖM'de şart kipiyle ifade edilen yapı, aynı anlamı vermesi sebebiyle "yoksa" ile değiştirilmiştir.

ÖM: "İsteğim kabul edilmezse cevap vermekte mazurum... (Güntekin, 2017c; s. 165)."

UM: İsteğimi kabul edin yoksa cevap veremem.

Akrep hikâyesinde ÖM'de "belki, acaba, ihtimal" anlamlarında kullanılan şart kipiyle ifade edilen yapı "belki" ile değiştirilmiştir.

ÖM: "Ya eline akrebin zehri bulaştıysa?.. (Güntekin, 2017b; s.70)".

UM: Belki elinde akrebin zehri kaldı.

Bir İstifa hikâyesinde cümleye "izin" anlamı veren şart kipiyle ifade edilen yapı "-(y)Abil-" ile değiştirilmiştir.

ÖM: "Efendim, hayalî bir saadet yazsak olur mu? (Güntekin, 2017c; s.105)".

UM: Hocam, hayalî bir mutluluk yazabilir miyiz?

3.5.3.2.5. *Sözcüğün Alışılmamış Kullanımlarını Azaltma (Anlamsal Değişirim)*

İçerisinde yan anlam, mecaz anlam taşıyan sözcükler, bulunduğu seviyedeki temel anlamını veren sözcükle değiştirilmiştir.

Kirazlar hikâyesinde öğrencilerin daha çok hava sıcaklığını ölçmek için kullanılan "derece" sözcüğüne alışkın oldukları düşünüldüğünden A2 seviyesinde öğrenilen "kadar" edatıyla ifade edilmesi uygun görülmüştür.

ÖM: "Evet, para hırslının bu derecesi bana da çok iğrenç görünmüştü (Güntekin, 2017a; s.218)."

UM: Evet, bu kadar çok para isteği bana da çok iğrenç göründü.

Akrep hikâyesinde "dünyada" sözcüğü alışılmış kullanımının dışında olduğu için okurun seviyesine uygun "asla" ile ifade edilmesi uygun görülmüştür.

ÖM: "Artık dünyada bu evde oturamam, iyi kötü bir ev bul, nerede olursa olsun razıyım, buradan kaçalım (Güntekin, 2017b; s.71)".

UM: Artık asla bu evde oturamam, iyi veya kötü bir ev bul, yer önemli değil, her yeri kabul ediyorum, buradan kaçalım.

Bir İstifa hikâyesinde "duymak" eylemi alışılmış kullanımının dışında olduğu için okurun seviyesine uygun "hissetmek" ile ifade edilmiştir.

ÖM: "İyi yazmak için en mühim şart: Mevzuunu iyi düşünmek, iyi anlayıp duymaktır... (Güntekin, 2017c; s.105.)".

UM: İyi yazmak için en önemli şart: Konuyu iyi düşünmek, iyi anlayıp hissetmektir.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde "hastaya bakmak" eylemi alışılmış kullanımının dışında olduğu için okurun seviyesine uygun "hastayı muayene etmek" ile ifade edilmiştir.

ÖM: "Bir doktor için hastaya bakmak vazifesi dersten elbette daha ehemmiyetlidir... (Güntekin, 2017c; s.146)."

UM: Bir doktor için hastayı muayene etmek, dersten elbette daha önemlidir.

3.5.4. Genişletme Yöntemleri

Metinlerde anlamı bilinmeyen veya açıklanarak anlaşılmasının kolaylaşacağı düşünülen sözcüklerin yanına bilgiler eklenmektedir. Zarf fiillerle veya eklerle ifade edilen anlamlar bağlaç veya sözcüklerle yazılmaktadır. Bazı durumlarda cümlede eksiltile olan dil bilgisel yapıları veya sözcükleri açıkça yazılması hedeflenmektedir. Bu çalışmaların tümü genişletme işlemlerinin içerisinde yer almaktadır.

3.5.4.1. Sıklığı Az Olan Sözcükleri Sıklığı Fazla Olanlarla Genişletme (Açıklama- Alt-Anlamlı Sözcük Yerine Üst-Anlamlı Sözcük Kullanma)

Anlaşılması zor olduğu düşünülen yapılar açıklama, açıklama veya üst-anlamlı sözcüklerin kullanımıyla ifade edilerek yazılmıştır.

Kirazlar hikâyesinde seviyenin söz varlığında bulunmaması nedeniyle "dönüm" sözcüğün yanına eklenen bilgiyle genişletilmiştir ve bu şekilde A2 seviyesi için anlaşılabilir kılınmıştır.

ÖM: "Karşımızda beş altı dönümlük kocaman bir bahçe içinde yarı kaybolmuş eski bir ev vardır (Güntekin, 2017a; s.217)."

UM: Evimizin karşısında beş altı dönümlük, 5000-6000 metrekarelik bir bahçenin içinde, ağaçların arasında bir ev vardır.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde yer alan "Biçilmiş kaftan" söz öbeği incelenen kaynağın söz varlığında yer almamasına karşın gerek hikâyenin adında bulunması gerekse metin içindeki pek çok tekrarı nedeniyle genişletilerek öğretilmesi amaçlanmıştır.

ÖM: "Uzun uzun düşündüm ve şuna karar verdim ki, bu, sizin için âdeta biçilmiş kaftan... (Güntekin, 2017c; s.151)."

UM: Uzun uzun düşündüm ve şuna karar verdim. Bu rol sizin için biçilmiş kaftan, yani tam size göre.

Diplomasız Doktor hikâyesinde seviyenin söz varlığında bulunmayan ancak okurları bir sonraki seviyede karşılaştıkları deyim ve mecazlı anlatımlara hazırlamak amacıyla "dilini yutmak" deyimini yanına eklenen bilgiyle genişletilmiştir ve böylelikle A2 seviyesi için anlaşılabilir kılınmıştır.

ÖM: "Hüsnü, dilini mi yuttun Allah aşkına? (Güntekin, 2017c; s.164)."

UM: Hüsnü, dilini mi yuttun, neden konuşmuyorsun?

Bir İstifa hikâyesinde seviyenin söz varlığında bulunmaması nedeniyle "mideye indirmek" deyimini yanına getirilen açıklamayla genişletilmiştir ve böylelikle A2 seviyesi için anlaşılabilir kılınmıştır.

ÖM: "Onları mideye indirdim (Güntekin, 2017c; s.108)".

UM: Onları mideye indirdim, hepsini yedim.

Çehreler Tabiatlar hikâyesinden alınan cümlede seviyenin söz varlığında bulunmayan ancak okurları bir sonraki seviyede karşılaştıkları deyim ve mecazlı anlatımlara hazırlamak amacıyla "kan başına(beynine) sıçramak" deyiminin yanına getirilen açıklamayla genişletilmiştir ve böylelikle A2 seviyesi için anlaşılabilir kılınmıştır.

ÖM: "Ben söylemiyorum, ilim söylüyor! dedi. Halîm Beyin kan başına sıçradı: (Güntekin, 2017b; s.67)".

UM: Ben söylemiyorum, bilim söylüyor! dedi. Halîm Beyin kan başına sıçradı, çok sinirlendi:

Akrep hikâyesinde "rezil olmak" sözcüğü yanına getirilen açıklamayla genişletilmiştir ve böylelikle A2 seviyesi için anlaşılabilir kılınmıştır.

ÖM: "Kapı çalındığı zaman "Eyvah, misafir geliyor, pisliğimizi göreceksiniz, rezil olacağız!" diye yüreğim çarpmaya başladı (Güntekin, 2017b; s.69)".

UM: Kapı çalardı, "Eyvah! Misafir geliyor, pisliğimizi göreceksiniz, rezil olacağız, çok utanacağız. " diye kalbim çarpmaya başladı.

3.5.4.2. Tekrar ve Yeniden Yazma Yöntemiyle Örtük Anlatım ve Önvarsayımları Belirtik Kılma (Eksilteleri Tamamlama)

Örtük anlamların belirginleştirilmesi için sözcük ve öbeklerin tekrarı ile eksilteli ifadeler tamamlanmıştır. Ayrıca yüklem eklenerek cümleler tamamlanmıştır.

Kirazlar hikâyesinde zamir görevindeki ilgi ekiyle kurulan " ehemmiyetlisinkinden" ifadesinde isim açıkça belli edilmediği için örtük anlam açık hâle getirilerek eksilteli ifadenin tamamlanması hedeflenmiştir.

ÖM: "Ehemmiyetsiz bir hastalığın tedavi ücretinin elbette ehemmiyetlisinkinden daha az olması lâzım gelir (Güntekin, 2017a; s.219)."

UM: Önemsiz bir hastalığın tedavi ücreti, elbette önemli bir hastalığın tedavi ücretinden daha az olması gerekiyordu.

Bir İstifa hikâyesinde yazılmamış olan yüklem anlam bütünlüğü sağlanmak amacıyla cümleye eklenmiştir.

ÖM: "Beyaz yatak, beyaz entari...(Güntekin, 2017c; s.107)".

UM: Beyaz yatak, beyaz kıyafet vardı.

Diplomasız Doktor hikâyesinde eksiltili olan yapılar tamamlanmıştır.

ÖM: "Hâkim — İsminiz?

UM: Hâkim — Adınız ne?

ÖM: Hâkim — Yaşınız?

UM: Hâkim — Yaşınız kaç?

ÖM: Hâkim — İşiniz?

UM: Hâkim — Ne iş yapıyorsunuz? (Güntekin, 2017c; s.162)."

Akrep hikâyesinde zamirle ifade edilen yapı isim ve sıfat şeklinde ifade edilmiştir.

ÖM: "Evi, eşyayı baştan başa temizlemek... (Güntekin, 2017b; s.71)".

UM: Evi, eşyayı tamamen temizlemek gerekiyor.

Çehreler Tabiatlar hikâyesinde zamir görevindeki ilgi ekiyle kurulan "etrafındakilere" ifadesinde isim açıkça belli edilmediği için örtük anlam açık hâle getirilerek eksiltili ifadenin tamamlanması hedeflenmiştir.

ÖM: "Niyazi Bey, kendine gelince etrafındakilere ilk sözü şu oldu: (Güntekin, 2017b; s.68)".

UM: Niyazi Bey, ayıldıktan sonra etrafındaki kişilere ilk şu sözü söyledi:

3.5.4.3. Bağlantıları Açık Hâle Getirme (Görünmeyen Bağlaç ve Belirteçleri Kullanma)

Bu işlem, dilbilgisel yapılarla kurulan ya da okuyucunun tahmin yoluyla kavrayabileceği ilişkileri açık hâle getirmektir.

Kirazlar hikâyesinde ÖM'de “-DİK + iyelik + için” zarf-fiili anlatılan sebep, UM'de “bu yüzden” zarfı ile verilmiştir. Zarf-fiil ile olan yapının A2 seviyesine uygun olmaması nedeniyle bu değişikliğe ihtiyaç duyulmuştur.

ÖM: "Fakat kadın, çok ihtiyar olduğu için fena sarsılmıştı (Güntekin, 2017a; s.219)."

UM: Fakat kadın, çok yaşlıydı bu yüzden çok kötü durumdaydı.

Akrep hikâyesinde ÖM'de “-DİK + iyelik + için” zarf-fiili anlatılan sebep, UM'de “bu sebeple” zarfı ile verilmiştir. Zarf-fiil ile olan yapının A2 seviyesine uygun olmaması nedeniyle bu değişikliğe ihtiyaç duyulmuştur.

ÖM: "Artık evde örümcek bulmak mümkün olmadığı için, kara bir bez parçacığı Semiha'yı da, dadısını da yeniden gayrete getiriyordu... (Güntekin, 2017b; s.71-72)".

UM: Artık evde örümcek bulmak mümkün değildi bu sebeple siyah küçük bir bez Semiha'ya da, dadısına da yeniden çalışma isteği veriyordu.

Biçilmiş Kaftan hikâyesinde ÖM'de “-DİK + iyelik + için” zarf-fiili ile anlatılan sebep, UM'de “bunun için” zarfı ile verilmiştir.

ÖM: "Dersine geç kaldığı için koşa koşa apartmanın merdivenlerini iniyordu (Güntekin, 2017c; s.146)."

UM: Dersine geç kalıyordu bunun için koşa koşa apartmanın merdivenlerini iniyordu.

Diplomasız Doktor hikâyesinde ÖM'de “-DİK + iyelik + için” zarf fiili ile verilen sebep, UM'de “bu yüzden” zarfı ile verilmiştir.

ÖM: "Pazar günleri berberler kapadığı için sakallı gezerim...(Güntekin, 2017, s.164)."

UM: Pazar günleri berberler kapalı olur bu yüzden sakallı gezerim...

Çehreler Tabiatlar hikâyesinde ÖM'de “-InCA” zarf-fiili ile ifade edilen yapı A2 seviyesinde öğrenilen ve bu anlamı ifade edilmesinde yardımcı olacağı düşünülen "-DiktAn sonra" zarfı ile değiştirilmiştir.

ÖM: "Fakat,kendisiyle görüşünce fikrimi değiştirdim (Güntekin, 2017b; s.66)".

UM: Fakat,kendisiyle görüştüktan sonra fikrimi değiştirdim.

3.5.5. Kolaylaştırma Yöntemi

Bu tez çalışmasında kolaylaştırma araçları içinden sadece sözlük ekleme kullanılmıştır. Uyarlanmış metinlerin içinde okurlar tarafından anlamının bilinmeyeceği düşülen veya incelenen kaynağın söz varlığında bulunmayan sözcükler numaralandırılmış ve anlamları metnin sonunda Türkçe-Türkçe sözlük olarak verilmiştir. Sözcüklerin anlamlarının verilirken Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük (<https://sozluk.gov.tr/>) ölçüt olarak alınsa da sözlük içinde bulunan bazı açıklamalar öğrencilerin dil seviyesinin üzerinde bulunduğundan dolayı gerekli görülen yerlerde bu açıklamalar da hedef kitlenin dil seviyesine uygun olarak uyarlanmışır. Diğer bir deyişle tanımları kolaylaştırıp basit bir dil kullanarak sözcüklerin anlamları verilmeye çalışılmışır.

3.5.6. Yeniden Oluşturma Aşaması

Bütün aşamaları tamamladıktan sonra metinlere son hâlini verebilmek için yeniden oluşturma aşamasına ihtiyaç duyulur. Bu aşamaya kadar işlemler cümle bazında yapıldığından cümle dizilişinde ve geçişlerde yetersizliklerin kalabilme ihtimali bulunmaktadır. Metinlere bütün olarak bakılıp cümlelerin devamlılığı sağlanmaya çalışılır böylelikle cümleler arasındaki geçişlerde olası eksikliklerin önüne geçilir.

3.5.6.1. "Kirazlar" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni

KİRAZLAR

Evimizin karşısında beş altı dönümlük, 5000-6000 metrekarelik bir bahçenin içinde, ağaçların arasında bir ev vardır.Bu evde yaşlı bir karı-koca oturur ve evin

pencereleri her zaman kapalı olur. Bu karı kocanın yaşlı bir hizmetçilerinden başka kimseleri yoktur, o yaşlı hizmetçi de ara sıra evin eksiklerini¹ almak için çarşıya gider. Kimse ile görüşmezler. Ama mahalledeki insanlar, bu evdeki insanlar kim, nasıl yaşıyorlar, bunu öğrenmeyi başarmıştır. Bir komşum bu aile hakkında bana da bilgi verdi:

— “ Bu aile Rumeli göçmenidir². Dünya kadar paraları vardır. Fakat çok cimri insanlardır. Yemezler, içmezler, evlerinde eski elbiselerle gezerler, kışın soğukta otururlar. Mülklerinden³ para gelir, bu parayı bankaya götürüp yatırırlar. Bu kadar parayla ne yapacaklar? Çocukları da yok. Aslında ailesi ve akrabaları da yokmuş. Bu bahçede her yer kiraz ağaçlarıyla doludur. Mayıs'ta kirazları kızarmaya⁴ başladıktan sonra karı-koca, haftalarca bahçede beklerler. Geceleri sırayla uyurlar. Biri evde yatar, diğeri elinde bir sopayla⁵ bahçenin içinde dolaşır. Çünkü mahallenin çocukları duvardan atlayıp kirazları çalabilir. Bazı seneler, gece soğuk havada yaşlı karı koca hasta olurlar. Hayal ediniz; bir bahçe kirazları var ama onlar da hizmetçileri de bir tek kiraz yemezlermiş. Onlar çok dikkat ederler ama mahalledeki çocuklar, sepetlerle kiraz çalmayı başarırlar. Sonunda kirazlar olgunlaşır.⁶ Onları sepetlere doldururlar, arabalarla pazara götürürler. Kendileri de bu arabaları takip ederler. Hem de yürüyerek.

Bir yaşlı avukat, karı kocanın apartmanlarının kirasını toplar, her ay getirip onlara verir. Avukatın sekreteri söylüyor, bu yaşlı karı-koca parayı aldıktan sonra ağlamaya başlarıymış. Anlayın, ne kadar çok parayı seviyorlar. Parayı herkes sever ama bu kadarı fazla...

Evet, bu kadar çok para sevgisi bana da çok iğrenç⁷ göründü. Fakat sadece “Hastalık... Bu da bir çeşit hastalık...” diye cevap verdim, fazla bir şey söylemedim.

Mayıs geldi, karşı bahçe bir kiraz denizi gibi oldu. Ağaçların arasındaki eski ev artık görünmüyordu.

Komşu haklıymış. Yaşlı karı koca, gece gündüz bahçeyi bekliyorlardı. Bahçeyi çok iyi koruyorlardı. Sonunda meyvelerin toplanma zamanı geldi. Büyük demir kapının önüne arabalar geldi ve pazara kilolarca kiraz gitti.

Temmuzun başıydı. Bir gün evimin önünde mahalle imamıyla⁸ konuşuyordum. Karşı kapıdan yaşlı karı kocanın hizmetçisi çıktı, benim yanıma geldi. Tatlı bir şekilde:

—Doktor bey, bizim efendimiz selam söylüyor. Karısı kendisini pek iyi hissetmiyor. Bize gelebilir misiniz? Ücreti ne kadar ise veririz, diyor.

Acele işim vardı ama :

— Peki, geliyorum, dedim.

İmam, elimden tuttu: Kulağıma yaklaşarak⁹:

—Parası bol, zengin müşteriye yakaladınız¹⁰ doktor bey, dedi.

İmamın şakasına ben de şaka ile karşılık verdim:

—Bu cömert insanlar, ücretimin hepsini bana vereceklermiş, sanırım hastalık çok tehlikeli. Kadın ölebilir. Korkarım kısa zamanda işimi bitirip müşterimi size göndereceğim imam efendi. İmam, tekrar elimi tutarak:

— Kadının kocasından çok ücret istersiniz, böylelikle adam da ölür, siz de bana, bir yerine iki müşteri gönderirsiniz.

Hastalık, önemsiz bir nezleydi. Fakat kadın, çok yaşlıydı bu yüzden kötü durumdaydı. Beni sevimli ve cana yakın¹¹ bir yüz ile karşıladı. Onun evine geldim diye uzun bir dua ettikten sonra:

—Ben sizi rahatsız etmek istemezdim ama kocam dinlemedi, dedi. Allah biliyor, açıkçası ben önce bu duayı ve bu sözleri çok kalpsizce düşündüm. Sanırım vizite¹² parasının birazını ödemeyecekler, diye düşündüm.

Yaşlı kadın, hastalığı için önemsiz dedi. Önemsiz bir hastalığın tedavi ücretinin, elbette önemli bir hastalığın tedavi ücretinden daha az olması gerekiyordu. Bu insanlar bir bahçe kirazdan bir tanesini bile yiyemiyor. Mülklerin parasını aldıktan sonra mutluluktan ağlıyor. Onlar için bu çok mantıklıydı. Hastayı muayene ettikten sonra reçete yazmaya başladım. Kadın, bu sırada kocasının kulağına bir şeyler söyledi. İhtiyar adam, biraz sinirlendi.

Öfkeyle:

— Yeter!... Benim çok derdim var. Bir de seninle uğraşmak istemiyorum! diye kızmaya başladı.

Kadın:

— Olmaz, olmaz. Asla istemem, diye inat ediyordu¹³.Başımı kaldırdım. Yaşlı adamla göz göze geldik, birbirimize baktık.Adam, bana açıklama yapmak istedi:

— İnsan yaşlandıktan sonra garip olur doktor efendi. Eskiden böyle değildi. Beni dinlerdi. “İlâç içemem. Doktor efendi reçete yazmasın!” diyor.

Cevap vermeden gülümsedim. İçimden:

“Galiba kadın, cimrilikte kocasını geçiyor. Para harcamamak için ilaç içmek istemiyor ” diye düşündüm. Eve ve eşyaya göz gezdirdim, hızlıca baktım. İnsan kendini gerçekten fakirlerin kulübesinde sanırdı. Özellikle hastanın odasında köpek bile durmazdı. İhtiyar kadın, yorgun, güçsüz başını yastığa koydu, yine aynı şekilde devam ediyordu.

— İstemem. Ben ilâcı ne yapayım? Ben, ölmek istiyorum. Lütfen beni bırakın.

Mavi gözlerinden yanaklarına yaşlar¹⁴ yavaşça akıyordu¹⁵. İşim bitti. Gitmek için ayağa kalktım. Yaşlı göçmen, utanarak:

— Şu çekmecede paralar var. Ücretinizi alın, dedi.

Az önce kadının ölmek istemesine şaşırdım. Şimdi yaşlı adamın bu sözüne şaşırdım. Cimri bir insanın açık bir çekmecede para bırakması ve bir yabancıya "Ne kadar istiyorsun, o kadar para al" demesi garip değil miydi?

Dört gün sonra beni kirazlı eve bir kere daha çağırdılar. Yaşlı kadın iyileşmiş. Bana, kendi eliyle çay yapmak için ısrar etti¹⁶. Konuşmaya başladık. Bu yaşlı karı kocanın sohbetini çok tatlı buldum. Belki başka bir yerde onlar için: “Çok iyi, çok tatlı insanlar” diyecektim. Fakat, onlar nasıl insanlar, bunu biliyordum.

Bir an, kadın bana "Çocuğun var mı, yok mu?" diye sordu:

— Eşim var ama çocuğum yok, dedim.

—Allah vermedi mi?

—İki çocuk verdi. Fakat iki sene önce ikisi de öldü. Yalnız kaldık.

— Allah, sana ve annesine uzun bir hayat versin. Gençsiniz, Allah yine verir inşallah. Hastalıkları neydi?

— Bir çocuğum kemik¹⁷ hastalığından öldü. Diğer çocuğum “beyin veremi¹⁸”nden öldü. Çocuğumu bir gün kaza ile merdivenlerden düşürmüşler.

Yaşlı karı koca birden bir çılgılık¹⁹ attılar. Şaşırdım. Kadın, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. İhtiyara baktım. Onun da gözlerinden yaşlar akıyordu.

Kadın, sakinleştikten sonra:

— Ah! O hastalık seni de üzdü, öyle mi? dedi. Aynı derdi²⁰ paylaşıyoruz, diye düşünüp şu hikâyeyi anlattı:

—Biz, memleketimizde çok zengindik. Oğullarımız, kızlarımız, torunlarımız vardı. Balkan savaşında bazısı öldü, bazısı kayboldu. Biz, Zehra ismindeki torunumuzla birlikte İstanbul’a geldik. Zehra'dan başka hiç kimse yoktu. Tüm sevgimizi ona verdik. Memlekette çok paramız vardı ama İstanbul’da parasız kaldık. Kocam yaşlıydı. Çalışması mümkün değildi. İstanbul’da iki arkadaşımız vardı. Allah razı olsun, onlar ara sıra biraz para veriyorlardı. Kıyafetsiz kaldık. Zavallı Zehra dilenci²¹ çocukları gibi oldu. Yedi, sekiz sene önce şu karşı sokakta iki üç ev vardı. Karı-koca o evlerden birinde küçük bir odada yaşamaya başladık. Bir bahar günü bu bahçenin önünden geçiyorduk. Kirazlar olmuş. Çocuk kırmızı kirazları görüp yemek istedi. “Kesinlikle isterim” diye ağlamaya başladı. Kapının önünde bahçıvan gibi bir adam duruyordu. Utanmadan çocuk için ondan birkaç kiraz istedim. Kalpsiz adam, yüzümüze bakmadı, cevap bile vermedi. Zehra'yla eve döndük. Çocuk ağladı, ben ağladım. Bir de kocam beni azarladı²². Haklı da. Eskiden çok zengin bir adamdı, çiftliklerinde yüzlerce fakir besliyordu. Şimdi çocuğunun dilenci gibi olmasını kabul eder mi? Birkaç gün sonra buradaki başka göçmen çocuklar, zavallı Zehra’yı kandırmışlar²³, bu bahçede kiraz hırsızlığına götürmüşler. Bahçıvan; çocukları görmüş, ellerinde taşlar, sopalarla ağaçtan ağaca koşmaya başlamış. Zehra hırsızlığa alışmamış. Bahçıvanı görüp korkmuş hemen ağaçtan atlamış; başını taşa çarpmış. Yardımsever bir adam Zehra'yı alıp eve getirdi. Zehra'nın altın rengi saçları vardı. Bu saçların bir parçası kan içinde kalmış. Üç, beş gün sonra Zehra'nın ateşi çıktı. Belediye hekimini, yalvarıp²⁴ getirdik. “Çocuk ağaçtan düştükten sonra başı zarar görmüş. Beyin veremi, tüberküloz olmuş. Ne olacak, Allah bilir, ama ben durumunu

iyi göremiyorum” dedi. Zavallı Zehra birkaç gün sonra ölüp gitti. Biz iki ihtiyar, yapayalnız kaldık. Bir, iki sene sonra memleketteki mallarımızdan birazını bize geri verdiler. Yeniden zengin olduk. Fakat biz, artık parayı ne yapalım? Bizim yaşımızdaki insanlar parayı çocukları, torunları için isterler, değil mi doktor bey? Apartmanlarımızın kirasını getirirler, o zaman biz ağlamaya başlarız. Bu paraları kimin için harcayacağız? Başka mahallelerde oturamadık. Bu evi satın aldık. Sanırım zavallı Zehra şu kiraz ağacının altındadır. Kiraz mevsimi geldikten sonra "Belki bir kaza olur, başka anneler üzülür" diye karı-koca bekçilik ederiz. Herkesi ağaçlardan uzak tutarız. Bu kirazlardan bir tanesini yemek istemeyiz. zavallı Zehra, bir kiraz için öldü. Kirazlar olduktan sonra onları arabalara doldurur, mezarlığa götürürüz. Zehra için, kirazları fakirlerin çocuklarına veririz.

SÖZLÜK:

eksik¹: Tam değil, bir şeyler yok.

göçmen²: Bu kişi ülkesinden ayrılıyor ve başka ülkeye gidiyor.

mülk³: Ev, dükkan gibi mallar.

kızarmak⁴: Kırmızı olmak.

sopa⁵: İnce, uzun ahşap parça, değnek.

olgunlaşmak⁶: Meyveler büyüyor, yemek için hazır oluyor.

iğrenç⁷: Bir şeyi çok kötü görmek, ondan rahatsız olmak.

imam⁸: Camideki hoca.

yaklaşmak⁹: Yakın olmak, yakına gelmek.

yakalamak¹⁰: Tutmak.

cana yakın¹¹: Arkadaş canlısı, samimi.

vizite¹²: Doktor hastanedeki hastaları dolaşıyor, onları kontrol ediyor.

inat etmek¹³: Kabul etmemek, yapmamakta ısrar etmek.

yaş¹⁴: Göz yaşı, ağladıktan sonra gözden gelen su.

akmak¹⁵: Suyun hareket ediyor, bir yerden başka bir yere gidiyor.

ısrar etmek¹⁶: Bir şeyi sürekli tekrarlamak, olmasını istemek.

kemik¹⁷ :Tüm vücudun içindeki sert, beyaz parçalar.

beyin veremi¹⁸: Bir hastalık, tüberküloz

çığlık¹⁹ : İnce ve yüksek ses.

dert²⁰ :Problem, sorun, sıkıntı.

dilenci²¹: Bu kişi sokakta diğer insanlardan para istiyor.

azarlamak²² : Kırıcı ve sert sözler söylemek, kızmak.

kandırmak²³: Aldatmak, bir insana yalan söylüyorsunuz ve o inanıyor.

yalvarmak²⁴ :Çok istemek.

3.5.6.2. "Akrep" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni

AKREP

Bir arkadaş anlattı: Karım melek gibi bir kadındı; fakat bir büyük problemi vardı: Tembellik. Ben, çok aceleci¹ bir adamım, Semiha ise tam tersine yavaş ve hareketsiz. Yaşlı dadısı da bu konuda onun gibiydi. Evin içi toz içindeydi. Dadı bazen evi süpürürdü ama bu daha kötüydü. Meyve kabuklarını² kanepelerin, masaların altına atardı. Çöpleri odanın ortasına üst üste koyardı. Yerdeki tozlar yükselerek perdeler, minderlere³, masa örtülerine giderdi. Dadımın pisliğini⁴ temizlemek için bir ayrı hizmetçi tutamazdım. O kadar zengin değildim. Kapı çalardı; “Eyvah! Misafir geliyor, pisliğimizi göreceksin, rezil olacağız, çok utanacağız!” diye kalbim çarpmaya başlardı. Ara sıra dayanamayarak bağırırdım. O zaman Semiha ağlar, dadı da korkup hasta olurdu. Karım; beni görüp üzülür:

— Ne yapayım, isteyerek yapmıyorum. Yoksa ben, senden daha çok üzülüyorum, diye söylerdi.

Karım farklı uyanırdı. Herkes bilir, en hareketli insanlar da uykudan biraz uyuşuk⁶ uyanırlar. Benim karım ölü gibi kalkardı. Uyandıktan sonra gözlerini açmaya üşenirdi⁷. Daha sonra bir gözünü açar ve yataktayken uzunca bir zaman öyle konuşurdu. Sevgili karım, her işi böyle yavaş yavaş yapardı. Fakat, bir sabah

“Aman!” diye bağırdı. Ne oluyordu? Semiha, boynuma sarılıyor, karışık saçları havaya kalkmış, gözleri büyümüş, yatağın üstündeki siyah bir şeyi gösteriyordu:

— Lütfen bak, akrep mi o? Gözlüğümü düzelterek eğildim⁸: Tavanda örümcek ağları vardı. Bu, örümcek ağlarının⁹ bir parçasıydı. Fakat canım sıkılıyordu bu yüzden:

— Evet, öyle. Akrep ölüsü dedim. Semiha, bağırarak bayıldı.

— Dadı, koş!..

Dadı, koridordan: “Koş!” çılgınlığını¹⁰ duyup herhâlde bir tehlike var diye düşündü ve mutfığa kaçtı. Semiha, bir süre kollarımda yattıktan sonra, gözlerini açtı ve sordu:

— O akrepti, öyle mi? Ne yaptın?

— Hiç; ne yapacağım, sokağa attım.

— Korkmadın mı?

— Ölmüş, dedim ya..

—Belki elinde akrebin zehri¹¹ kaldı. Acaba ölü akrep buraya nasıl geldi? Ben daha çok kavga çıkarmak istiyordum:

— Tabii ki başka bir kişi ölü akrebi buraya getirmedi! Yavaş yavaş, yürüye yürüye gelmiş.

— Sonra?

— Sonrası ne olacak? Seni sokmak¹² için vakit bulamamış, sen yatakta diğer tarafa dönmüştün; akrep senin altında kalmış, ölmüş! Karım, bir derin “Ah!”, çekti, neredeyse bayılıyordu. Canlı akreple yatakta yatmayı düşünmek onu deli ediyordu:

— Artık asla bu evde oturamam, iyi veya kötü bir ev bul, yer önemli değil, her yeri kabul ediyorum, buradan kaçalım. Yatakları da sat.

— İyi ama akrep oraya da gelir.

— Oraya da mı gelir?

— Tabii ki. Sen de tembelsin, dadın da. Bu durumda akrep de gelir, yılan da...

— Refik, beni öldürmek mi istiyorsun? Ben, üzüntülü bir yüzle:

— Ben değil fakat seni de beni de akrepler öldürecek. Bu hayvanlar bir tane de olmazlar. Bir kere gelmeye başladılar, sonra devamlı gelirler.

— Peki, bunun çaresi¹³ ne?

— Hiç... Evi, eşyayı tamamen temizlemek gerekiyor. Böylece Semiha'nın farklı bir huyunu¹⁴ keşfettim: Korkaklık, daha doğrusu akrep korkusu. Ben, şimdi onun korkaklık ve tembellik huyunu yenecektim.

Semiha o gün harekete geçti, dadısı ile beraber evi tamamen sildi, süpürdü. Eşyaların her yerini temizlediler.

Her şey değişti. Semiha da dadısı da artık çok çalışıyorlardı. Ara sıra tembellik yapmak istiyorlardı. Fakat çareyi çoktan buldum. Artık evde örümcek bulmak mümkün değildi. Ama siyah küçük bir bez Semiha'ya da dadısına da yeniden çalışma isteği veriyordu. Hikâyeyi dinledikten sonra bir arkadaş:

— Benim karım da perilerden¹⁵ çok korkar ve sadece bu korku ile evde temizlik yapar, dedi. Bazen evde temizlik isterim, o zaman sessizce koridora çıkar düdüğüm çalarım.

SÖZLÜK:

aceleci¹: Bir insan her zaman hızlı hareket ediyor.

kabuk²: Meyvelerin dışı, meyvenin üstündeki yer.

minder³: Koltukların üstündeki yastık.

pislik⁴: Kirlilik, temiz değil.

uyuşuk⁵: Çok yavaş hareket etmek.

üşenmek⁶: Tembellik hissetmek, bir işi yapmak için isteği olmamak

eğilmek⁷: Düz durmamak, yere doğru yaklaşmak.

örümcek ağı⁸: Beyaz ip gibi. Siyah böcekler yapıyor, şekiller çiziyor.

çığlık⁹: İnce ve yüksek ses.

zehir¹⁰: Bir madde, vücuda girdikten sonra insanı öldürebilir.

sokmak¹¹: Böcek gibi hayvanlar için ısırarak, zehirlemek.

çare¹²: Çözüm, yol.

huy¹³: Karakter, alışkanlık, ruh özellikleri.

peri¹⁴: Gerçek değil, hayalî bir varlık.

3.5.6.3. "Biçilmiş Kaftan" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni

BİÇİLMİŞ KAFTAN

Dersine geç kalıyordu bunun için koşa koşa apartmanın merdivenlerini iniyordu. Birinci katın girişinde bir genç kızla karşılaştı.

İkisinin de elinde dolu bir çanta vardı.

Şöyle konuştular:

— Bu ne şans, doktor; az kalsın sizi kaçırıyordum, hemen geri dönünüz. Size geliyorum.

Genç doktor, kibar ama ciddi bir şekilde;

— Mümkün değil, Leman, dedi. Dersime yetişmem gerekiyor.

— Olamaz, mutlaka sizinle görüşmem lazım.

— Evet, ama göreve¹ gidiyorum, biliyorsun ya, görev her şeyden önce gelir!

— Doğru söylediniz. Ben, buraya sizin yakın arkadaşınız olarak gelmedim. Hasta olarak geldim. Bir doktor için hastayı muayene etmek, dersten elbette daha önemlidir.

— Görüşürüz, hiçbir şeyin yok. Az önce merdivenlerden rahatça çıkıyordun.

— Reşit Bey ciddi söylüyorum. Hastayım.

Genç doktor, inanmadı. Fakat “yalan!” demek için cesaret edemiyordu: “Şaka ediyorsun, Leman!” dedi.

Genç kız, bu defa yorgun bir tavırla²:

— Gülüyorum ama hastayım, çok hastayım. Sizden yardım istemeye geldim.

— Neyiniz var?

— Beni merdivenlerde mi muayene edeceksiniz? Yukarı çıkalım da anlatayım.

Reşit Hüseyin, bir baba gibi Leman'ın ellerini tuttu:

— İyi ama biliyorsun, ben hasta muayene etmiyorum, öyle doktor değilim. Bakteriyologum. Benim işim başka. Haydi, seni bir dâhiliyecî³ arkadaşşıma götüreyim.

Leman, bu defa şımarık⁴ bir çocuk gibi:

— Fazla uzattınız. Mutlaka sizinle görüşmem lazım, diyorum! İlk kez sizden bir yardım istiyorum. Böyle yapmayın.

Genç kız arkada, Reşit Hüseyin önde, birlikte yukarı çıktılar.

Reşit Hüseyin'in, Sabih Şükrü isminde çok yakın bir arkadaşı vardı, aynı zamanda uzaktan akrabasıydı. Savaş zamanında iki arkadaş Almanya'ya tıp eğitimine gittiler. Sabih, İstanbul'a dönmeden önce öldü ve arkadaşının kalbinde büyük bir acı bıraktı. Leman, Sabih'in küçük kardeşiydi. Ağabeyi hayattayken Reşit, Leman'la çok ilgilenmiyordu. Fakat o, öldükten sonra durum değişti. Kendisini, bu küçük kızın ağabeyi olarak gördü. Kalbi acı doluyken Almanya'dan Leman'a mektuplar yazdı: "Sen üzülme, korkma, bir kardeşin öldü ama başka bir kardeşin daha var. Ben sonsuza kadar senin kardeşin olacağım. Bütün ihtiyaçlarını bana söyle". diye sözler verdi. Almanya'dan Leman'a hediyeler gönderdi. İstanbul'a geldikten sonra da bir süre sık sık onu arayıp sordu. Fakat bu yakınlık uzun süre devam etmedi. Leman, küçük ve şımarık görünüyordu ama zeki, çalışkan modern bir kızdı. Reşit Hüseyin ise saf bir bilgindi. İnsanlardan kaçırıyordu, laboratuvar ve okuldan başka bir şeyle ilgilenmiyordu.

Şimdi birbirlerini çok nadir görüyorlardı. Leman bir şirkette sekreterlik yapıyordu ve Reşit Hüseyin'e hiç ihtiyacı olmuyordu. Doktor da bu kızın hareketlerini normal görmüyordu fakat şimdilik onun abisi gibi sabrediyordu.

Leman, doktorun masasında oturmuş, onun kalemleriyle oynuyor, kitaplarını karıştırıyordu. Reşit Hüseyin, kızgın bir yüz ile ayakta duruyor, bekliyordu.

Genç kız, sinirli bir şekilde:

Acele⁵ ediyorsunuz; benim de acele etmemi istiyorsunuz. Nereden başlayacağım, şaşırıyorum.

Bakteriyolog, gülmeye başladı:

— Ben mi acele ediyorum, Leman? Tek kelime söyledim mi?

— Söylemediniz ama benim gitmem için ayakta bekliyorsunuz.

Reşit Hüseyin:

— Hastasın, buna inanmaya başladım, Leman. Seni memnun etmek zor. Sinirlenme.

Leman, masanın üstündeki bir sigarayı içmek istedi.

Reşit, kollarını kaldırarak:

— Aferin, dedi, her gün daha farklı hareketler yapıyorsun.

O, hiç umursamadı⁶:

— Ben, bir memurum. Günde on saat erkekler gibi çalışıyorum. Onlar gibi sigara içebilirim.

— Mükemmel! Mükemmel! Bunu sonra tartışırız. Şimdi sorununa gelelim. Neyin var bakalım? İnşallah önemli bir hastalık değildir.

— Sanırım, Reşit Bey. Hastalığım gönül⁷ hastalığı.

— Ne dedin? Ne dedin?

— Gönül hastalığı, yani aşık oldum.

Reşit Hüseyin, önce şaşırды ve biraz sinirlendi. Sonra gülmeye başladı:

— Leman, hiç utanmıyorsun. Sen bana bunu nasıl söylersin? Bu, beni önemsememek demektir.

Genç kız:

— Belki doğru değil ama ne yapalım, öyle gerekti. Benim ailem yok, siz de bana: "Ben senin ağabeyin gibiyim, sana seve seve yardım ederim." diye söylediniz. Bana yardım etmek için daha önce söz verdiniz. Size daha farklı bir şekilde söylemek istedim ama bu benim için de zordu. Derdimi⁸ bu kelimelerle açıkça söylemeyi daha uygun buldum.

Leman elindeki sigarayı parçalıyor, önündeki kalemlerin uçlarını kırıyordu. Saygısız ve utanmaz görünmek istiyordu ama Reşit Hüseyin, Leman'ın gerçek hislerini anlıyordu.

Leman, sorununu anlatıyordu, o sırada Reşit Hüseyin düşünüyordu:

— Dünya değişiyor. Zaman hızla geçiyor. Bunları anlamakta zorlanıyorum. Sanırım ben zamanın gerisinde kaldım.

Bunları düşünüyordu, Leman: “Söyleyiniz, haklı mıyım, haksız mıyım?” diye bir soru sordu.

Reşit Hüseyin, şaşırıldı. Dinlemiyordu, bunu göstermemek için belirsiz⁹ bir cevap verdi:

—Haklı da sayılırsın, haksız da.

— Ne demek?

— Yani her şeyi anlat bakalım. Ona göre karar vereyim.

— Evet, Muhittin Bey'le evlenmek istiyorum ama bunun tek sebebi onun kariyer sahibi, zengin, zeki bir adam olması değil. Bu kişiyi seviyorum ama deli gibi sevmiyorum. Bu durumda onunla evlenmek istemem kötü bir hareket olmaz.

Reşit Hüseyin, hemen onayladı¹⁰:

— Eminim. Sen kararlarını kendin alıyorsun. Bu Muhittin Bey zengin, nitelikli bir adammış, hem de seni istiyormuş. Sen de kabul edersin. Olur, biter. Sen de artık yirmi beş yaşındasın.

Leman, yerinden kalkarak:

— Muhittin Bey, beni istiyor diye söylemedim. Ben, sizden tavsiye istemeye gelmedim, bir çare¹¹ ve yardım istemeye geldim.

Bakteriyolog, ümitsizce, üzüntüyle:

— Ne yazık, dedi, zaman çok değişti, ben bu zamanda insanları ve bu işleri anlamıyorum. Sana nasıl fikir vereyim?

— Ona gerek yok. Ben nasıl istiyorum, siz bana bu şekilde yardım ediniz, bu yeter.

—?????

— Niye bana öyle bakıyorsunuz?

— Sen birini istiyorsun. O, seni istemiyor. Bu yüzden.

Leman, onun sözünü kesti:

— İstemiyor da değil. Muhittin, beni istiyor. Belki benimle evlenmeyi düşünüyor. Fakat karar vermiyor.

— Neden?

— Nedeni belli. Henüz kırk yaşından küçük, zengin, zeki, başarılı bir erkek için hayatını bir kadınla geçirmek anlamsız bir şey. Sonra, onu sadece ben istemiyorum, başka kadınlar da istiyor. Peşinde¹² çok kadın var.

— Bizim zamanımızda böyle şeyler olurdu ama biraz farklıydı. Kadınlar erkekleri takip etmez, erkekler kadınları takip ederdi. Şimdi bana fikrini açıkça söyle, Leman. Sana nasıl yardım etmemi istiyorsun?

Leman:

— Reşit Ağabey, ciddi olalım. Aslında bu sohbete ben başladım. Utanmıyorum ama cesur değilim, yardıma ihtiyacım var. Şimdi izin verin de sizden ne istiyorum, açıkça anlatayım. Bu Muhittin Beyle mutlaka evlenmem lazım.

— Önce bu Muhittin Bey kim? Bana anlat!

— Daha önce söyledim: Benim müdürüm. Muhittin Bey, benimle evlenmeyi düşünüyor. Ama önceden bazı sebepler söyledim, bunlar yüzünden kararsızlık yaşıyor. Eminim, benim başka bir kişiyle evlenmemi istemez. Fakat sorun; bu rolü¹³ kim oynayacak? Uzun uzun düşündüm ve şuna karar verdim. Bu rol sizin için biçilmiş kaftan, yani tam size göre.

Reşit Hüseyin, şaşkınlıktan konuşamadı:

— Nasıl?! Ne söylüyorsun? Sen delirdin mi, Leman! Utanmaz !

Reşit Hüseyin önce şaşırды, sonra utandı daha sonra da sinirlendi. Genç kızını bir kardeş gibi sert bir şekilde azarlamaya¹⁴ başladı.

O, masum bir üzüntüyle:

— Bana her zaman, “Ben senin ağabeyin gibiyim!” diye siz söylemediniz mi?

— Bu nasıl bir fikir! Şimdi ağabeyin yok. Ama ağabeyin hayattayken sana bunu yapacak mıydı?

— Belki o yapmayacaktı, fakat elbette birini bulacaktı. Bir de beni böyle azarlamaya hakkınız yok. Bana söz verdiniz. Bunları düşünerek hayatımda bir kere sizden bir şey istedim; kabul etmediniz. Kızmaya, bağırma ne gerek var? Hoşça kalın.

Leman, gitmek için çantasını alıyordu. Bakteriyolog, sert bir sesle:

— Dur, dedi. Sanırım sonunda bunu kabul edeceğim. En iyisi önceden kabul edeyim. Senin "ağabeyin gibiyim" dedim. Ağabeyin şimdi yaşamıyor ama tam tersi durumunda, yüzüne iki tokat atardı¹⁵ ve şüphesiz¹⁶ çok iyi yapardı.

Genç kız mutluluktan bağırarak Hüseyin Reşit'in boynuna sarıldı ve tekrar masaya oturdu. Oturduktan sonra planın detaylarına beraber karar verdiler.

Bu, biçilmiş kaftan genç bilgin¹⁷ için çok büyük bir sıkıntı oldu.

Laboratuvarındayken sürekli şöyle bir telefon geliyordu :

— Perşembe akşamı Kızılay balosuna gideceğiz. Benimle beraber geleceksiniz. Orada Muhittin Bey'le karşılaşacağız.

Veya:

— Bugün, iş yerime gelip beni soracaksınız. Muhittin Bey, "Leman bugün rahatsız" diyecek. Siz, çok fazla sıkıntılı ve meraklı görüneceksiniz. Bana gelmek için hemen iş yerinden hızlıca çıkacaksınız.

Doktor, "sabır" diyerek bu emirlerin hepsine "peki" diyordu. Ayna karşısında smokinini giyerken utanıyor, "Kavalyeye bak!" diye kendi kendisiyle alay ediyordu¹⁸. Baloda herkes dans edip eğleniyordu. Reşit Hüseyin ya uyumak için yer arıyordu ya da havadaki konfetilere üzgün bir şekilde bakarak mikroplarını düşünüyordu. Özellikle Leman'ın şirketine giderken kendisini yalancı, dolandırıcı¹⁹ gibi hissediyordu. Bir gün Leman'a:

—Sen beni seçmekte hata ettin, dedi, o adam beni neden kıskansın? Ben, zaten sessiz, aptal bir adamım. Muhittin Beyle konuşurken daha çok aptallaşıyorum. Gel, şu oyundan vazgeçelim.

Leman, ciddi bir şekilde cevap veriyordu:

— Bu rol siz için "Biçilmiş Kaftan" tam size göre demektedir hakkım var. Siz çok fazla kibar, şık, yakışıklı bir adam değilsiniz bunun için Muhittin Bey sizi kıskanmaz ve benden vazgeçmez. Şimdi sadece sizi bana âşık sanıyor. İyi bir insansınız, sadece bu sebeple "Leman bu evliliği kabul eder" diye düşünüyor. Ayrıca siz de sizin alanınızda meşhur bir adamsınız. Böylece tam ona göre bir rakipsiniz²⁰.

Leman'ın tahmini gerçekten doğru çıktı. Genç kız, Reşit Hüseyin'den bazı cümleleri ezberlemesini istedi. Bir gün Reşit Hüseyin cümleleri utanarak Muhittin Bey'e söyledi:

— Bu genç kız, bir arkadaşımın kardeşi. Sonsuza kadar sekreter olarak çalışmasını istemiyorum. Onunla evlenmek istiyorum, dedi.

Muhittin Bey, pek memnun göründü. Onu tebrik etti ama sonra sakinleşerek kötümser sözler söyledi. Tecrübesiz Reşit Hüseyin, onun gerçek düşüncesini anlayamadı.

— Eyvah, çalışmalarımızdan olumlu bir sonuç alamayacağız, rezil olacağız, çok utanacağız. Bu adamın yüzüne bundan sonra nasıl bakacağım, diye düşünmeye başladı.

Fakat, iki gün sonra yine dersine gitmek için kolunda çantasıyla merdivenleri iniyordu, o sırada Leman'la aynı yerde karşılaştılar. Leman, onun gitmesine izin vermedi. Mutlulukla ellerini tutarak:

— Size teşekkür ederim, dedi. Rolünüzü çok iyi oynadınız. Muhittin Bey, bu sabah bana evlenme teklifi etti. Daha önce de bu rol, sizin için "Biçilmiş kaftan, tam size göre" size çok uygun dedim. Ben gidiyorum, arkadaşlarım bekliyor. Tekrar gelirim.

Bunları söyledikten sonra koşu koşu indi. Aşağıdan "tekrar teşekkürler, Doktor Bey!" diye bağırdı.

Doktor Reşit Hüseyin, kolunda çantasıyla, kalbi sıkıştı, aynı yerde duruyor, düşünüyordu.

— Geç fark ettim. Şikayet ediyordum ama o hayata ve o kıza çok fazla alışmışım. Galiba bu rol yüzünden acı çekeceğim. Ah, kötü kız. Sen iyi oldun. Şimdi ben, hastayım. Bakalım bu hislerim nasıl geçecek?..

SÖZLÜK:

görev¹: İş, vazife.

tavır²: Durum, hâl, davranış.

dâhiliyeci³: Bu doktor vücudun iç hastalıklarıyla ilgileniyor.

şımarık⁴: Bu kişi normalin dışında, aşırı davranışları olur. Yaşından daha küçük gibi hareket eder.

acele⁵: Hızlı, çabuk.

umursamak⁶: Önem vermek.

gönül⁷: Kalpteki duygular.

dert⁸: Problem, sorun, sıkıntı.

belirsiz⁹: Belli, net değil.

onaylamak¹⁰: Bir işin doğruluğunu kabul etmek.

çare¹¹: Çözüm, yol.

peşinde¹²: Bir kişinin arkasında.

rol¹³: Oyuncuların, aktör ve aktrislerin hareketleri.

azarlamak¹⁴: Kırıcı ve sert sözler söylemek.

tokat atmak¹⁵: Elinin içiyle yüze vurmak.

şüphesiz¹⁶: Kuşku yok, acaba yok.

bilgin¹⁷: Bu kişinin bilim konusunda çok bilgisi var, bilgili kişi.

alay etmek¹⁸: Bir kişinin özelliklerini küçümsemek, eğlence konusu yapmak.

dolandırıcı¹⁹: Bu kişi, bir kişiye yalan söyleyip parasını veya eşyalarını alıyor.

rakip²⁰: Bu kişiler aynı şeyi kazanmak için yarış yapıyor.

3.5.6.4. "Bir İstifa" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni

BİR İSTİFA

(Olay bir okulda gerçekleşir. Askerlikten kısa bir zaman sonra bir öğretmenin ilk dersi)

Öğretmen — (Sözüne devam ederek) Açıklamalar yapıyordum, bu açıklamaları şöyle özetleyebiliriz¹:

İyi yazmak için en önemli şart²: Konuyu iyi düşünmek, iyi anlayıp hissetmektir. Gelecek ders için size konu veriyorum. Başlık “En Mutlu Günüm” olacak. Tabii ki birçok mutlu günleriniz olmuştur. Bunlardan birisini seçip yazarsınız.

Öğrenciden biri — Hocam, hayali bir mutluluk yazabilir miyiz?

Öğretmen — Gerek yok. Ne yaşadınız, ne hissettiniz, bunları yazın. Hayal etmenize gerek yok. Hem gerçek olay, hayali olaydan daha samimi³. Biraz sonra ders bitecek. Konuyu nasıl düzenlemeniz ve yazmanız lazım, bunu birkaç örnekle görelim. Sen kalk çocuğum. Üçüncü sıranın sonundaki öğrenci (Soluk⁴ yüzlü, zayıf bir öğrenci ayağa kalkar) En mutlu gününü anlat.

Öğrenci — (Biraz düşündükten sonra çekinerek⁵) Birçok kez mutlu oldum öğretmenim. Fakat en mutlu günüm. (Kısık bir sesle): Babamı hapse⁵ götürdüler, o gündü.

Öğretmen — (Şaşkın) Soruyu galiba yanlış anladım. En kötü gününü sormadım.

Öğrenci — (Utanarak yere bakar) Samimi olun, dediniz de..

Öğretmen — Peki, peki. Devam et.

Öğrenci — Babam fakir bir arabacı. Çok sert bir adam. Çok fazla alkol içer. Bütün parasını meyhanede⁶ harcar. Eve gece geç gelir. Gündüz başka insanlara kızar, onlara bir şey demez, gece onların yerine bize kızar, vurur. Dört yaşında bir kız kardeşim var. Babamdan korkar bu yüzden babam eve gelmeden önce ondan saklanır⁷. Babam, bir gün arkadaşının başına vurmuş. Bu yüzden on gün hapiste

kaldı. Ekmeğimiz yoktu ama rahattık. Güzel güzel oturuyorduk. Ara sıra komşunun evine gidiyorduk. Kardeşim artık annemin yanında uyumaktan korkmuyordu. Geceleri korkarak kapının çalma sesini beklemiyorduk. Özetle⁸, bu on gün içinde çok mutlu olduk öğretmenim.

Öğretmen — (Biraz sinirlenir) Otur. Galiba sınıfın en dertli öğrencisine rastladım⁹. Sen anlat çocuğum.

Sarışın bir çocuk — Efendim, ben Gureba Hastanesinde yattım, o günü yazacağım.

Öğretmen — Yok artık! Daha iyi günün yok mu?

Öğrenci — Tabii ki var efendim. Daha ne iyi günler gördüm. Ama bu farklı bir gündü. Ben küçükken hasta oldum. Komşumuz doktor bey beni hastanede ameliyat etti. Ameliyat benim için çok zordu. Canım çok acıyordu. İlk günlerde acıdan ölmek istiyordum. Ama sonra çok rahatladım. Beyaz yatak, beyaz kıyafet vardı. Hasta bakıcılar¹⁰, hastalara çorba, et, süt her şey getiriyordular. Bana orada oda arkadaşım şeker bile verdi. Başka hiçbir yerde bu kadar mutlu olmadım.

Öğretmen — (Hafifçe solgun¹¹) Sen de otur çocuğum. Sen anlat gözlüklü çocuğum.

(Utangaç ve yorgun yüzlü, miyop¹² sarışın bir çocuk ayağa kalkar):

— Öğretmenim, benim en güzel günüm ile en kötü günüm aynı gündü. Babam, Anadolu'da askerdi. Yıllarca ondan hiç haber alamadık. Elimizdeki az para bitti, bütün eşyamızı sattık. Eskiden ekonomik durumumuz iyiydi bunun için şimdi kimseye derdimizi¹³ söylemiyorduk. Üç gün sadece ekmek parçasıyla yaşadık. Dördüncü gün açlıktan ölüyordum, gözlerim karardı, bu şekilde eve döndüm. Annemi hasta buldum. Başına bir şey takmış. Gözleri ağlamaktan şişmiş. “Babandan para geldi çocuğum. Sana yemek hazırladım.” dedi. Önüme sıcak bir çorba koydu. “Babam nasılmış?” diye sormaya cesaret edemiyordum. Aç bir kurt gibi çorbayı içiyordum. Bir an odada babamın kılıcını, saatini, yüzüğünü gördüm. Annem niçin ağlıyordu o zaman anladım. Ben de ağlamak istiyordum. Fakat çok açtım. Arkamı anneme döndüm, gözlerimi kapatarak yemeğimi yemeye devam ettim. Üç gün aç kaldıktan sonra sıcak bir yemek yedim. Bu hayatımdaki en mutlu gün diyecektim ama gözyaşlarım çorbama karıştı.

Öğretmen — Yeter çocuğum. Otur. (Bir başkasına) Sen de söyle çocuğum.

Kibar kıyafetli bir çocuk — Annem, babamdan ayrıldı, bugün benim en iyi günümdü. Ama parasızlık yüzünden ayrıldılar, öğretmenim. Aslında çok iyi anlaşılardı. Ama babamı işinden çıkardılar. Babam bir çare düşündü, anneme: “Biz ayrılalım, sana da senin paşa babandan maaş versinler!” dedi.

Öğretmen — (Elleri cebinde, gözleri dalgın¹⁴, sınıfın içinde ileri geri yürüyerek) Yeter... (Bir sessizlik)

Öğrencilerden biri utanmadan gülerek — Hocam, bakın Vehbi ne diyor? “Benim büyükannem öldü, o geceyi yazacağım” diyor. “Büyükannemin dolabında et vardı. Onu mideye indirdim, hepsini yedim. Sonra onun boş yatağında rahatça yattım!” diyor. İnsan büyükannesinin ölmesine sevinir mi?

Öğretmen — (Öfkeyle) İzin almadan konuşmayınız. Eğer bir daha... (Teneffüs zili çalar, öğretmenin cümlesi yarım kalır.)

Öğrenciden biri — Hocam, ödev kaç sayfa olsun?

Öğretmen — (Selam vermeden dalgın bir şekilde kapıdan çıkıyordu) Kaç sayfa istiyorsunuz, o kadar olsun!

(Birkaç dakika sonra müdür odasında)

Müdür — (Öğretmen bir kağıt uzatır, bu kâğıdı alarak) Nedir efendim?

Öğretmen — İstifam¹⁵.

Müdür — (Şaşırmış) Ne söylüyorsunuz? Sebep ne?

Öğretmen — Öğretmenliği bırakıyorum. Jandarmada bir hizmet isteyeceğim.

Müdür — Ne söylüyorsunuz değerli hocam? Sebebi nedir?

Öğretmen — Biraz daha silah taşımaya, kan görmeye ihtiyacım var. Öğretmenlik için dayanıklı, güçlü ve sert olmak gerekiyor, ben belki böyle güçlü ve sert olabilirim.

SÖZLÜK:

özetlemek¹: Kısaca anlatmak.

şart²: Koşul. Başka bir şeyin olması için bu şeyin olması lazım.

samimi³: İçten, kalpten, cana yakın.

soluk⁴ /solgun¹¹: Rengi canlı değil.

çekinmek⁵: Bir şeyi yapmak istememek, uzak durmak.

hapis⁵: Cezaevi, hapisane.

meyhane⁶: Alkol, içki yeri.

saklanmak⁷: Görünmemek, kendini bir yere gizlemek.

özetle⁸: Kısaca.

rastlamak⁹: Bir kişiyle karşılaşmak, karşı karşıya gelmek.

hasta bakıcı¹⁰: Bu kişiler hastanede hemşirelere yardım ediyor.

miyop¹²: Uzağı görememek.

dert¹³: Problem, sıkıntı.

dalgın¹⁴: Bu kişi çok düşünceli bu sebeple diğer şeyleri fark etmiyor.

istifa¹⁵: Kendi istediğiyle iş yerinden ayrılmak, işi bırakmak.

3.5.6.5. "Diplomasız Doktor" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni

DİPLOMASIZ DOKTOR

(Olay Ceza Mahkemesinde¹ geçer.)

Hâkim² — Adınız ne?

Sanık³ — Hüseyin Edip.

Hâkim — Yaşınız kaç?

Sanık — Kırk dört.

Hâkim — Ne iş yapıyorsunuz?

Sanık — Mühendis.

Hâkim — Hüseyin Edip Bey, siz mühendismişsiniz ama doktor gibi davranıyormuşsunuz. Hatta ameliyat da yapıyormuşsunuz. (Siz iyi eğitilmiş bir bilim adamısınız) bu büyük bir suç⁴, bilmiyor musunuz?

Sanık — (Şaşkın bir tavırla⁵) Hayır efendim. Ben diplomasız doktorluk yapmam. Bu işte bir yanlışlık olması gerek. Acaba isimler mi benziyor?

Hâkim — Demek inkâr ediyorsunuz⁶. O zaman şahitleri⁷ dinleyelim.

(Hâkim, görevliyle konuşur. Salona otuz beş yaşında şişman bir kadın getirirler.)

Hâkim— (Klasik soru, cevaplardan sonra) Nedime Hanım, ne biliyorsunuz, söyleyin.

Nedime — Efendim, eşim hastalandı. Bir doktora gösterdik. “Apandisit. Hemen ameliyat yapmak lazım!” dedi. Bir operatör⁸ tavsiye etti. Eşimi çok severim. İyi bir operatörün ameliyat etmesini isterim. İnsanın canı önemli. Belki yanlış bir yerini keser, sonra ne olur?

Hâkim — Haklısınız, Nedime Hanım. Devam ediniz.

Nedime— Efendim, Mahmure Hanım isminde bir arkadaşım var. Onun da kocası apandisit olmuş. Bir doktor ameliyat etmiş. Beş yüz lira para vermişler ama adam bir hafta içinde iyileşmiş. Sizden, benden daha sağlıklı olmuş. “Kardeşim, parayı bulabiliriz, canı bulamayız! Senin eşini kesinlikle o doktor ameliyat etsin!” dedi. Bana operatörün evini de söyledi.

Hâkim — Operatörle görüştünüz mü?

Nedime — Elbette... Hemen o gün...

Hâkim — Kendisini tanıyor musunuz?

Nedime — Tabii ki tanıyorum (sanığı göstererek) İşte bu bey...

Sanık — Hanımefendi. Lütfen dikkatli konuşun. Başıma kötü bir şey gelebilir. İftira etmeyin⁹. Ben ne söyledim, bunun hepsini aynı şekilde Hâkim Beyefendiye tekrar edin.

Nedime — Söylüyorum. Bu bey: “Ben, operatör değilim. Mühendisim. Başka bir operatör bulun, arayın!” dedi. Yalvardım¹⁰. Senin için beş yüz lira az mı, o zaman yüzüğümü satayım, altı yüz, yedi yüz vereyim. Değerli eşimi kurtar, dedim. Ama asla kabul etmedi.

Sanık — (Memnun bir şekilde) Duydunuz mu Hâkim Bey? Sonunda gerçekler ortaya çıktı.

Hâkim — Acele etmeyin. Başka şahitler de var. Mahmure Hanımı getirin.

(İki dakika sonra Mahmure Hanım salona girer. Nedime Hanım'la aynı yaşta fakat arkadaşı onun tam tersi uzun ve zayıf, sesi de çok farklı.)

Hâkim — Ne biliyorsunuz, söyleyin Mahmure Hanım.

Mahmure — Arkadaşım bir iyi operatör sordu. Ben de (Sanığı göstererek) Beyefendiyi tavsiye ettim.

Hâkim — Beyefendi operatör mü, nereden biliyordunuz?

Mahmure — Tabii ki biliyorum. Kocama çok iyi bir apandisit ameliyatı yaptı. Beş yüz lira aldı ama, hiç sorun değil. Allah göstermesin ama insanız her şey olabilir. Belki böyle bir şey yaşarsınız.

Hâkim — (Kadının sözünü keserek sanığa) Cevap veriniz.

Sanık — (Yorgun ve ümitsiz bir şekilde) Yalan, yemin ederim, yalan... Ameliyat mı? Yemin ederim, ben kendi kendimi tıraş edemem. Pazar günleri berberler kapalı olur bu yüzden sakallı gezerim. Bütün arkadaşlarım...

Mahmure — Beyefendi, lütfen. Niye inkâr ediyorsunuz? Siz Hüsnü'yü ameliyat ettiniz ve bir hafta muayenehanenizde yatırmadınız mı? Her gün onu ziyarete gelmiyor muydum? “Siz bu kadar iyi operatörsünüz de niye muayenehanenizin üstünde levha¹¹ yok?” dedim, o zaman: “Ben reklâmdan utanırım. Beni herkes bilir!” diye siz söylemediniz mi? Hâkim Efendi, bana inanmıyorsunuz, o zaman eşimi çağırın. O, size gerçeği söylesin. (Kocası dinleyiciler arasında şaşkın bir şekilde oturuyordu.) Hüsnü, dilini mi yuttun, neden konuşmuyorsun? Aptal aptal bakma, haydi gerçeği söyle.

(Hâkim, Hüsnü Beyi çağırır, zavallı¹² adam korka korka gelir.)

Hâkim — Beyefendi, size ameliyat yaptı mı?

Hüsnü Bey — (Büyük gözleriyle etrafına bakarak) Beyefendi mi? Ne söyleyeyim? Beyefendi ünlü bir mühendistir. Mesleğinde çok iyidir. Gerçekten ülkemizdeki herkes onunla gurur duyar.

Hâkim — Bu nasıl cevap?

Sanık — Hüsnü... Yakın arkadaşımın, Lütfen beni bu zor durumdan kurtar!

Hüsnü Bey — (Yalandan uzun uzun öksürür) Yani efendim.. Ne söyleyeyim bilmem ki... Arkadaşlarımdan olan bu bey...

Mahmure — Sana ameliyat yapmadı mı? Niye utanıyorsun? Haydi “Evet” de. Diploması yoktu ama doktorum dedi ve senin hayatınla oynadı. Neden onun için üzülüyorsun? Seni öldürebilirdi.

Sanık — (Yalvararak) Hüsnü, Lütfen beni kurtar!

Hüsnü Bey — (Uzun uzun düşündükten sonra öksürerek) Gerçeği söyleyeceğim Hâkim Bey. Fakat sadece size söyleyeceğim.

Hâkim — Olmaz.

Hüsnü Bey — İsteğimi kabul edin yoksa cevap veremem. Hüsnü Bey, çok fazla ısrar eder. Sonunda hâkim söyler, salondaki herkes dışarı çıkar. Hâkim, sadece şahitlerin kalmasını ister. Hüsnü Bey bir an ona yaklaşarak gizlice “Karımı buradan çıkarmak için söyledim. O buradayken cevap veremem.” der. (İsteği olur)

Hâkim — Şimdi söyleyiniz bakalım.

Hüsnü Bey — Hâkim Efendi, evli misiniz?

Hâkim — (Kızarak) Ne ilgisi var?

Hüsnü Bey — Beni sadece evliler anlayabilir. Şöyle anlatayım: Efendim, karım bir gün vitrinde çok değerli bir kürk¹³ manto gördü. “İstiyorum!” diye inat etti. “Bana kesinlikle bu kürkü al!” diye ısrar etti. Karımın karakterini biliyordum. Asla vazgeçmiyordu. Sonunda bir çözüm düşündüm : “Peki, kürk manto istiyorsun... Yarın alırız!” dedim. Fakat o gece: “Ölüyorum. Çok kötüyüm. Çok ağrıyor!” diye çok bağırmağa başladım. Sonraki gün doktor diye arkadaşım mühendis “Hüseyin Edip” i çağırdım. Durumu anlattım, çözümü¹⁴ söyledim. Sevgili arkadaşım beni bu kötü durumdan kurtarmaya söz verdi, karımı çağırdı : “Kocanızda apandisit var. Muayenehaneme götürüp hemen ameliyat yapmam gerekiyor yoksa kesinlikle ölür.” dedi. Karım bazen iyi bazen kötüdür ama beni çok sever. “Yardım et doktor!” diye yalvarmaya başladı. Hüseyin Edip, pazarlık yapmaya¹⁵ başladı. Önce yedi yüz lira istedi, sonunda beş yüze liraya anlaştılar. Ben: “Olmaz.. Ben, bu para ile sevgili karıma kürk manto alacağım!” diyordum. Bu sevgi, karımı çok etkiledi. Boynuma sarılarak ağlamaya başladı:

— Kürkten vazgeçiyorum. Sadece sen yaşamaya devam et. Sen bana lazımsın! dedi.

Hüseyin Edip'in evinde bir hafta yattım, dinlendim. Hayatımda ilk kez bu kadar uzun zaman dinlendim. Karım geliyordu, yatağa uzanıyordum. Şekerlemeler getiriyordu. O gittikten sonra kalkıyordum. Hüseyin Edip'le beraber şekerlemeleri yiyordum. İşte zavallı arkadaşımın sahte¹⁶ doktorluğu...

(Mahkeme beş dakika sonra Hüseyin Edip Bey'i suçsuz buldu)

SÖZLÜK:

mahkeme¹: Bir yer. Burada hâkim, avukat ve diğer kişiler var.

hâkim²: Yargıç. Mahkemedeyken bir insan suçlu mu, suçlu değil mi karar veriyor.

sanık³: Mahkemede bu kişi "suçlu" diye düşünüyorlar.

suç⁴: Bir kişi yasak bir şey yapıyor. "Hırsızlık yapmak" gibi.

tavır⁵: Hareket, davranış, durum.

inkâr etmek⁶: Kabul etmemek.

şahit⁷: Bir kişi ne gördü, ne biliyor, bunu anlatıyor.

operatör⁸: Bu doktor ameliyat yapar.

iftira etmek⁹: Bir kişi kötü bir şey yapmıyor ama başka kişi onun için "yaptı" diyor.

yalvarmak¹⁰: Çok istemek.

levha¹¹: Tabela. Bir binanın üstündeki isim yazmak için yer.

zavallı¹²: Kötü durumdaki bir kişi için kullanıyoruz.

kürk¹³: Deri, hayvanın derisi.

çözüm¹⁴: Bir problem var bunun için bir "cevap".

pazarlık yapmak¹⁵: İndirim istemek.

sahte¹⁶: Gerçek değil, yalancı.

3.5.6.6. "Çehreler Tabiatlar" Hikâyesinin Uyarlanmış Metni

ÇEHRELER TABİATLAR

Niyazi Bey, psikoloji uzmanıydı."Çehreler¹ ve Tabiatlar²" isimdeki kitabıyla büyük bir şöhret kazandı, ünlü oldu.Bu kitap, herhangi bir insanın karakterini anlatmak için hatasız bir ölçüydü³. Bir insanın gözüne, burnuna, kulağına, ağzına, çenesine bak, sonra bu yüzdeki bir insanın huy⁴ ve karakterini bu kitaptan öğren.

Karışık bir davada, kararsız hâkimler, Niyazi Bey'in kitabına gizlice bir göz atarlar, hızlıca bakarlar ve karşılarındaki sanık⁵, o suçu yapmış mıdır, yapmamış mıdır, bu kitaba göre belirlerdiler⁶. Birçok kadın, kocaları çapkın mı , kötü huylu mu kitap sayesinde anlar. Öğrendikten sonra kavga ederler,bayırlılar, hatta kocalarından ayrılırlardı. Aslında bazı erkekler geceleri farklı yerlere gider, ahlâksız şeyler yapar ve herkes onlar hakkında dedikodu eder. Ama bu kitaba göre; bu erkekler çok ahlâklı ve iyi kişilerdir.

Bir gün Niyazi Bey, üniversitede şehrin bazı ünlü bilginleriyle⁷ önemli bir sorunu konuşuyordu.Odaya, elli beş, altmış yaşlarında, beyaz bıyıklı, kibar kıyafetli,şişman bir kişi girdi:

— Beyefendi, dedi, ben sizi uzaktan tanıyorum. "Çehreler ve Tabiatlar" isimli kitabınızı neredeyse ezberledim. Benim genç bir kızım var. Geçenlerde Halîm Bey isminde bir beyefendi kızımınla evlenmek istedi.. Soruşturma⁸ yaptım. Herkes bu genci çok ahlâklı, namuslu ve ismi gibi iyi karakterli bir kişi olarak anlatıyor. Aslında uygun görüyordum. Fakat kendisiyle görüştükten sonra fikrimi değiştirdim. Kitabınız bu yüze sahip insanlar için: "İyi karakterli görünüyorlar ama buna inanmayınız. Böyle yüze sahip bir insanın içinde bir eşek gizlidir. Çok sakın görünürler. Fakat öfkelenindikten hemen sonra, herkesin içinde etrafı tekmelemeye⁹ başlarlar, o zaman,ona yakın kişilerin durumu kötü! Bunu evdekilere söyledim. Fakat anladım, kızım bu genci seviyormuş. Kızım ağlamaya, bana isyan etmeye¹⁰ başladı.Doğrusu ben de kararsız kaldım. Evdekilere: "Bir kere de kitabın yazarını göreyim. Halîm Bey'in fotoğrafını göstereyim. Eğer yazar da kitaptaki şeylerin aynısını söylerse, bu iş biter. Artık asla kızımı o adama vermem!" dedim. Siz de belki babasınız. Bana yardımcı olursunuz, değil mi?

Niyazi Bey, resmi eline aldı, bakmaya başladı. Kitaptaki yazılar bu resmin sahibini anlatıyordu. Yaşlı bilge, bıyıkları ile oynuyordu, susuyordu, ara sıra parmaklarıyla alındaki terleri siliyordu. Çok zor bir durumda görünüyordu. Bütün cevaplar onun için kötü olacaktı.

— Evet, bu adam gerçekten eşek huylu bir adamdır! diyecek o zaman belki mutlu bir evliliğe engel olacaktı. Belki birbirlerine âşık iki gencin ölümüne sebep olacaktı. Fakat:

— "Hayır, siz yine fikrinizi değiştirmeyin, kitap yanlış olabilir." de diyemezdi. Çünkü o zaman da kitabın önemi kaybolurdu.

Kitap başarılıydı ama kıskanç rakipler¹¹ "Niyazi Bey, kitabın saçmalığını kendi söylüyor!" diye yazılar yazacak, her yeri karıştıracaklardı.

Niyazi Bey, iki gencin aşkı için kitabından vazgeçmezdi, öyle bir insan değildi. Onun için, sakince şu cevabı verdi:

— Fotoğrafa göre, bu Halîm Bey, gerçekten eşek huylu bir adamdır. O sırada, açık kapıdan uzun boylu bir genç girdi. Tehlikeli durumu sevgilisinden öğrenmiş; sevgilisinin babasını takip etmiş, konuşmayı dinlemiş.

Genç adam, öfkeden nefesi kesilerek:

— Beyefendi, bir sözünüzle iki insanın hayatını nasıl yok edebilirsiniz? Siz, insan değil misiniz? dedi.

Niyazi Bey, sakinlikle:

— Ben söylemiyorum, bilim söylüyor! dedi. Halîm Beyin kan başına sıçradı, çok sinirlendi:

— Bilim bana eşek diyor, öyle mi? Dur, ben sana sessiz, namuslu¹² bir adama bilimi kullanarak nasıl iftira atılır¹³, öğreteyim!

Genç adam, birdenbire Niyazi Bey'in üstüne atladı, tokat atmaya, dövmeğe, vurmaya başladı.

Sonunda etraftaki kişiler koştu, bilgini baygın¹⁴ bir hâlde Halîm Bey'in elinden kurtardılar.

Niyazi Bey, ayıldıktan¹⁵ sonra etrafındaki kişilere ilk şu sözü söyledi:

—Nasıl? Bu adama eşek huylu demekte haksız mıymışım? Hangi insan başka bir insana böyle bir şey yapabilir?

Sonra yavaşça gülümsedi:

— Ben bu dayaktan çok memnunum, dedi, vücudum çok fazla zarar gördü ama, bu sayede bilimi kurtardık!

SÖZLÜK:

çehre¹: Yüz, görünüş.

tabiat²: Huy, karakter, kişisel özellikler.

ölçü³: Bir şeyi değerlendirmek için dikkate alınır, kriter.

huy⁴: Karakter, alışkanlık, kişilik.

sanık⁵:Bu kişi "suçlu, büyük bir hata yaptı" diye düşünüyorlar.

belirlemek⁶: Belli duruma getirmek, bulmak.

bilgin⁷: Bu kişinin bilim konusunda çok bilgisi var, bilgili kişi.

soruşturma⁸: Öğrenmek için çok aramak, araştırmak, sormak.

tekmelemek⁹: Bir kişiye veya şeye ayakla vurmak.

isyan etmek¹⁰: Kabul etmemek.

rakip¹¹: Bu kişiler aynı şeyi kazanmak için yarış yapıyor.

namuslu¹²: Bu kişi ahlak kurallarına göre hareket ediyor.

iftira atmak¹³:Bir kişi kötü bir şey yapmıyor ama başka kişi onun için "yaptı" diyor.

baygın¹⁴: Bir kişi gözleri karardıktan sonra yere düşüyor, kendini kaybediyor.

ayılmak¹⁵: Bayıldıktan sonra tekrar uyanmak.

TARTIŞMA

Okuma becerisi, dil öğretimde önemli bir yer almaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde bu beceriyi geliştirmeye yönelik ders kitapları kullanılmaktadır. Ancak ders kitaplarının içerisinde bulunan metinler tek başına yeterli gelmemektedir. Dil öğretiminin hem sınıf içinde hem sınıf dışında kullanılmak üzere seviyelere göre hazırlanmış hikâye, roman vb. kitaplarla desteklenmesi gerekmektedir.

Dil, kültürün de taşıyıcısı olduğundan yeni bir dil öğrenen kişinin hem kültürü hem dildeki kullanımlara alışabilmesi açısından edebî metinleri görmesi önem arz etmektedir. Ancak edebî metinlerin özellikle başlangıç seviyesindeki öğrenciler için kullanılması, öğrencilerin metinleri anlayamamasına ve zorlanmasına neden olmaktadır. Bu durum metin uyarlamayı beraberinde getirmektedir.

Alanyazına bakıldığında metin uyarlama çalışmalarının son yıllarda bir ivme kazandığı görülmektedir. Özellikle temel ve orta seviyeler üzerinde yoğunlaşan uyarlama çalışmalarında daha çok hikâyenin türünün ön plana çıktığı görülmüştür.

Yapılan çalışmalarda nadiren uygulama yapılmış, çok ay sayıda çalışmaya sözlük eklenmiş, bazı çalışmalarda okuma metinleri için etkinlikler hazırlanmış, bazı çalışmalarda ise uzman görüşüne başvurulsa da öğrenci görüşüne başvurulmamıştır.

Bu çalışmada 14 kişilik öğrenci grubuna alan uzman görüşleri doğrultusunda Akrep hikâyesinin uyarlanmış metni uygulanmıştır. Nitel analizlerinde A2.2 seviyesinde öğrenim görmekte olan altı öğrenci dilsel uygunluk bakımından hikâyeyi değerlendirdiğinde 4'ü hikâyenin dilsel uygunluğunun olduğunu, 1'i dilsel uygunluğunun olmadığını, 1'i de fikri olmadığını belirtmiştir. A2.1 seviyesinde öğrenim gören sekiz öğrencinin 3'ü hikâyenin dilsel uygunluğunun olduğunu, 3'ü biraz uygun olduğunu, 2'si ise uygun olmadığını belirtmiştir.

A2.2 seviyesindeki öğrenciler hikâyeyi dilbilgisi yapıları bakımından değerlendirdiğinde 1'i bu konuda fikri olmadığını, 2'si hiç yeni yapıyla karşılaşmadığını, 2'si biraz yeni yapı olduğunu ve 1'i yeni yapı olduğunu söylemiştir. A2.1 seviyesindeki öğrencilerin 4'ü yeni yapılarla karşılaştığını, 3'ü biraz yeni yapı olduğunu, 1'i ise hiç yeni yapıyla karşılaşmadığını söylemiştir.

Her iki grupta da öğrenciler çoğunlukla hikâyeyi tam olarak anladıklarını ifade etmiştir. A2.2 seviyesindeki iki öğrenci ve A2.1 seviyesindeki dört öğrenci ise biraz anladığını söylemiştir.

Öğrenciler hikâyeyi kelime öğretimi ve söz varlığı bakımından değerlendirdiğinde faydalı bulmuştur. Genellikle yeni kelimeler öğrendiklerini dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin bilgiye erişmesini hızlandırmak ve kelime dağarcığının gelişmesine yardımcı olmak amacıyla hikâyenin sonuna eklenen sözlük tüm öğrenciler tarafından faydalı bulunmuş ve beğenilmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu Türk edebiyatına ilgi duyduğunu, diğer öğrenciler ise ilgisiz ya da kısmen ilgili olduklarını söylemiştir. Toplamda on bir öğrenci Türk edebiyatına karşı olumlu bir tutum içerisinde olduğunu, daha sonra da Türk edebiyatına ait eserleri okumak istediğini dile getirmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada metin değiştirim/ uyarlama türleri kullanılarak edebî metinlerin A2 seviyesindeki okurlara yönelik uyarlanması amaçlanmıştır. Yapılan sözdizimsel sadeleştirme çerçevesinde uzun ve bağlı cümleler bölünerek daha kısa, anlaşılabilir cümleler hâline getirilmiştir. Fiilimsilerle kurulan cümleler anlaşılmayı kolaylaştırmak amacıyla bölünerek yazılmıştır. Seviyenin üstünde bulunan zamansal ifadelerle ilgili değişiklik belirsiz geçmiş zamanın hikâyesini; belirli geçmiş veya belirsiz geçmiş zamanla değiştirmek şeklinde olmuştur. Hikâyelerdeki anlatımlar genellikle karşılıklı konuşma şeklinde geçtiğinden dolayı anlatımları azaltmayla ilgili olan madde başlığına uygun örnekler sınırlı sayıda kalmıştır. Edilgen ve ettirgen eylemler etken hale getirmiş ancak anlaşılacağı düşünölen bazı ettirgen eylemler üzerinde işlem yapılmamıştır.

Reşat Nuri Güntekin Cumhuriyet dönemi yazarlarından olması sebebiyle eserlerinde döneminin dilini yansıtmakta ve hikâyelerinde günümüz Türkçesinde sıklıkla kullanılmayan sözcükler yer almaktadır. Bundan dolayı sözcüksel sadeleştirme ölçütlerinden; sıklığı az olan sözcüklerin fazla olan sözcükle değiştirilmesi en sık başvuru olan işlemlerden biri olmuştur. Yapı olarak seviyenin üstünde olan, anlaşılması mümkün olmayan cümleler yeniden yazılmıştır. Gerekli görölen yerlerde sözcük ve cümleler silinmiştir. Kipler kelimelerle ifade edilerek anlatımda basitlik sağlanmaya çalışılmıştır. Mecaz anlamıyla kullanılan sözcükler genellikle değiştirilerek gerçek anlamını veren başka bir sözcükle ifade edilmiştir.

Bir sonraki seviyenin orta seviye olduğu göz önünde bulundurularak bu seviyeye hazırlık olması açısından özellikle anlaşılması kolay olacağı düşünölen deyimler genişletme yoluyla açıklanmıştır. Cümlelerde eklerle anlatılan yapılar A2 seviyesindeki öğrenciler tarafından anlaşılması zor olacağı için açıkça yazılmıştır. Ulaçlarla kurulan cümleler de kelimelerle ifade edilmiştir.

Hikâyeler uyarlanırken Krashen'in "girdi + 1" savıyla hareket edilmiştir. Seviyenin söz varlığında bulunmayan fakat metin içerisinde sık sık geçtiği için öğrenilmesinin kolay olacağı düşünölen sözcüklere işlem yapılmamıştır. Bu sözcüklerin anlamları, metin sonlarında bulunan sözlük içerisinde verilmiştir. Sözlük

hazırlanırken seviyeye uygun ve öğrenciler tarafından anlaşılabilir olmasına dikkat edilmiştir.

Yapılan bu çalışma ile yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki öğretmenlere ek materyal sunmak, öğrencilerin okuma anlama becerisini geliştirmesinde destek olmak ve edebî eserlerin bu alanda kullanılabilirliğini artırmak amaçlanmaktadır. Çalışmadan hareketle yabancılara Türkçe Öğretimiyle ilgili aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Uyarlama yapılırken hedef seviyenin dil beceri ve dil bilgisi kazanımları dikkate alınabilir.
- Türk edebiyatının önde gelen yazarlarının eserleri üzerinde çalışmalar yapılabilir, öğrencilerin Türk edebiyatıyla bağ kurması sağlanabilir.
- Türk dilinin ve kültürünün zenginliklerinden faydalanmak adına diğer edebî türler (masal, halk hikâyeleri, roman vd.) göz önünde bulundurulabilir, bu türdeki eserler üzerinde de uyarlama çalışmaları yapılabilir.
- Hikâye içerisinde bilinmeyen veya öğretilmesi hedeflenen kelimeler için, seviyeye uygun Türkçe-Türkçe sözlük hazırlanabilir ve bu kelime eğer somut ise görselleştirilebilir.
- Eserler öğrencinin günlük hayatta sıklıkla karşılaştığı ya da karşılaşabileceği konuları barındırabilir, ek olarak günlük yaşantılarında hayatlarını kolaylaştırmaya yönelik olmasına dikkat edilebilir.
- Metin uyarlaması yapılırken seçilecek metinlerde; din, dil, ırk, cinsiyet unsurlarına göz önünde bulundurulabilir, evrensel olarak kullanılacak bu metinlerde hiçbir milleti, topluluğu incitecek, küçük düşürecek iletilere yer verilebilir.
- Gerek sınıf içi materyal olarak gerekse sınıf dışı materyal olarak uygulanabilecek okuma metinlerine okuma öncesi ve sonrası etkinlikleri eklenebilir. Bu sayede öğrenci metin hakkında daha çok bilgiye sahip olabilir, kalıcılık sağlanabilir.
- Uyarlanan metinler teknolojiye uygun, web tabanlı ve mobil uygulama içeriği olarak öğrencilere sunulabilir.

- Bu çalışma kısıtlı bir sürede hazırlandığı için çalışmanın uygunluğu ile ilgili öğrencilere sorular yöneltilmiştir, uygulama yapılamamıştır. İlerleyen çalışmalarda uygulama yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, B. H., ve Ay, S.** (2021). *Yabancı dil öğretiminde geleneksel metin sadeleştirme yaklaşımına karşı metindilbilimsel sadeleştirme önerisi: bağlaşıklık ve bağdaşıklık kavramları*. Ankara: Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1), 94 -102.
- Aşçı, Y. & Topçu Tecelli, N.** (2020). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Ve Yazma Becerisi Geliştirmeye Yönelik Öykü Kullanımı* . Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD) , (32) , 203-220 .
- Aşçı, Y.** (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öykü: b2 düzeyinde okuma ve yazma becerisi geliştirme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bakan, H.** (2012). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Metin Dilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, “Meserret Oteli*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Barın, E.** (2003). *Yabancılar Türkçenin Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi*. Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR), 13, 311-317.
- Bayraktar, F. B.** (2015). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Faydalanılan Kitapların Kültürel Unsurların Aktarımı Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayraktar, İ., Durukan, E.** (2016) *Türkçe Ders Kitaplarında Metin Sadeleştirme Üzerine bir Değerlendirme*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5(3), 1356-1369.
- Bozkurt, B.Ü.** (2016). *Türkiye’de Okuma Eğitiminin Karnesi: PISA Ölçeğinden Çıkarımlar*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (4), 1673-1686.
- Bölükbaş, F.** (2015). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma metinlerinin dil düzeylerine göre sadeleştirilmesi*. 1.Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, (924-935).

Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

CEFR (2020). Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment companion volume with new descriptors, council of europe. Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme. Tamamlayıcı Cilt.

Demircan, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Ekin Eğitim.

Demirel, Ö. (2011). *Türkiye'de Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Durmuş, M. (2013a). *İkinci/yabancı dil öğretiminde sadeleştirilmiş metin sorunları üzerine*. Bilig 65, 135-150.

Durmuş, M. (2013b). *İkinci/yabancı dil öğretiminde özgün ve değiştirilmiş dilsel girdi üzerine*. Turkish Studies 8 (1), 1291-1306.

Durmuş, M. (2013c). *Metin değiştirimin dilbilimsel süreçleri üzerine*. JASSS 6 (4), 391-408.

Durmuş, M. (2013d). *Yabancılar Türkçe Öğretimi (2. Baskı)*. Ankara: Grafiker Yay.

Eken, D. T. (2011). *Yabancı dil olarak türkçe ve ingilizce öğretiminde temel düzey dinleme-anlama etkinliklerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Er, A. (2005). *Yabancı Dil Öğretiminde "Okuma"*. *KKEFD* 12, 208-218.

Eren, İ. *Reşat Nuri Güntekin Bibliyografyası*. İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, c. XX' den ayrı basım, (185-192).

Göçen, G. (2016). *Yabancılar için hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı ile Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin yazılı anlatımlarındaki söz varlığı*. (Doktora tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.

- Güdek, G.** (2021). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Değiştirimi: Mustafa Kutlu'nun "Hayat Güzeldir" Hikâyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Günay, D.** (2017). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Güneş, F.** (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi: *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1 (1), 1-12.
- Güntekin, Reşat Nuri** (2017a). *Leylâ ile Mecnun*. İstanbul: İnkılâp yay.
- Güntekin, Reşat Nuri** (2017b). *Olağan İşler*. İstanbul: İnkılâp yay.
- Güntekin, Reşat Nuri** (2017c). *Tanrı Misafiri*. İstanbul: İnkılâp yay.
- Güzel, A. ve Barın, E.** (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Akçağ Yayınları: Ankara.
- Karaburgu, O.** (2001) *Reşat Nuri'nin Hikâyeleri Üzerinde Bir İnceleme (Eski Ahşap, Roçıld Bey, Recm, Gençlik ve Güzellik, Tanrı Misafiri, Leyla ile Mecnun, Sönmüş yıldızlar, Olağan İşler)*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Keskin F. & Okur A.** (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Keskin, F. ve Okur, A.** (2013). İçinde: Okuma Eğitimi, Mustafa Durmuş ve Alpaslan Okur (Editörler) *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı*. (s. 293-308). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Krashen, S. D.** (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*, Permamon Press Inc. , Oxford.
- Özmen, C.** (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirim teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması*. (Doktora tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Pehlivan, F.** (2007). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Polat, T. (1993). *Yazınsal metinler ve yabancı dil olarak Almanca öğretimi*. Studien zur deutschen Sprache und Literatur,(8), 181-190.

Sandom, M. (2013). *Investigation into the efficacy of text modification: What type of text do learners of Japanese authenticate?* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Victoria University of Wellington, Wellington.

Sarıbaş, M. (2014). *Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metnine Göre Yabancılara Türkçe Öğretiminde A1-A2-B1-B2 Seviyesinde Okuma Etkinlikleri ve Örnekleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ahmet, S. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" hikâyesinin B1 seviyesine uyarılma çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Şaraplı, O. (2011). *The Use Of Authentic Materials In The Second Language Classrooms: Advantages And Disadvantages*. Ankara Üniversitesi TÖMER, Dil Dergisi, S: 154, s:37-43.

Tamo, D. (2009). *The Use of Authentic Materials in Classrooms*.

Tapan, N. (1990). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür bağlamının değerlendirilmesi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S: VII. s: 55-68. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi.

TDK, (2022). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Güncel Türkçe Sözlük, erişim tarihi 01.12.2022 <https://sozluk.gov.tr/>.

Toklu, O. (2021). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Topçu N. (1996). Deux nouvelles : deux objets de valeur dans une classe de FLE. Journal of Education. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, n° 12, pp. 27-30.

Topçu Tecelli, N. (2008). La Nouvelle en Classe de FLE en Turquie. Synergies Turquie, Fragments de Discours Sur Une Langue-culture, 1, 77-84. 03.12.2022 tarihinde <http://gerflint.fr/Base/Turquie1/turquie1> adresinden erişildi.

TUD,(2022). Türkçe Ulusal Derlemi. erişim tarihi 15.11.2022 <https://www.tnc.org.tr/tr/>

Uçak, S. (2014). *Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Nasreddin Hoca Fıkraları Ve Halk Türkülerimizin Yeri*. IX.Büyük Türk Dil Kurultayı Bildiriler Kitabı. Ankara: Eylül.

Ulus, B. ve Aytan, T. (2018). *Cumhuriyet'in İlk Çeyreğinde Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan İki Çalışma Üzerine Bir Değerlendirme*. Türkiye Eğitim Dergisi 2018, Cilt 3, Sayı 2, s. 47-65.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, O. (2013). *Yeni Türk Edebiyatı Metinlerinin A1-A2 Düzeyine Uyarlanması Ve Çalışması Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M. (2008). *Türkçede Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları*. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 131-139.

YÖK, (2022). Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, erişim tarihi 01.12.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>.

EKLER

EK 1. "Kirazlar" Hikâyesinin Özgün Metni

KİRAZLAR

Karşımızda beş altı dönümlük kocaman bir bahçe içinde yarı kaybolmuş eski bir ev vardır. Pancurları hemen daima kapalı duran bu evde ihtiyar bir karı-koca oturur. Arasına öteberi almak için çarşıya giden o yine ihtiyar bir hizmetçilerinden başka kimseleri yoktur. Kimse ile görüşmezler. Mamafih, bahçenin etrafını çeviren yüksek duvara rağmen mahalleli onların kim olduklarını, nasıl yaşadıklarını öğrenmeye muvaffak olmuştur. Komşularından biri bu aile hakkında bana da malûmat verdi:

—“Bunlar Rumeli muhacirlerindendir. Dünya kadar paraları vardır. Fakat gayet hasis insanlardır. Yemezler, içmezler, evlerinde yırtık elbiselerle gezerler, kışın ateş yapmazlar. İratlarından gelen parayı bankaya götürüp yatırırlar. Mezara mı götürecekler, nedir? Bari çocukları falan olsa... Halbuki kimseleri de yokmuş. Bu bahçe baştanbaşa kiraz ağaçlarıyla doludur. Mayıs'ta kirazları kızarmaya başlayınca karı-koca, haftalarca bahçede bekçilik ederler. Geceleri nöbetleşe uyurlar. Biri evde yatarken, öteki elinde bir değnekle bahçenin içinde dolaşiyor. Çünkü serseri mahalle çocuklarının duvardan kiraz hırsızlığı etmeleri mümkündür. Hatta bazı seneler, gecenin ayazından hasta düştükleri olur. Tasavvur ediniz; bir bahçe kirazları olduğu halde ne kendileri, ne hizmetçileri bir tek kiraz yemezlermiş. Mamafih bu takayyüde rağmen, Mahalle külhanbeyileri, yine sepet sepet kiraz çalmanın yolunu bulurlar. Nihayet kirazlar kemale erer. Onları sepetlere doldururlar, araba araba pazara götürürler. İhtimal, aldatılmaktan korktukları için kendileri de bu arabaları takip ederler. Hem de yayan olarak...

Apartmanlarının kirasını hemşehrilerinden bir yaşlı avukat toplar, aydan aya getirip kendilerine teslim eder. Avukatın katibi söylüyor, ihtiyarlar parayı alırken anlamaya başladıkları... Anlayın para hırsının derecesini... Parayı herkes sever ama, bu kadarı fazla... "Evet, para hırsının bu derecesi bana da çok iğrenç

görünmüştü. Fakat sadece “Hastalık... Bu da bir nevi hastalık...” Cevap verdim, fazla bir şey söylemedim.

Mayıs geldi, karşı bahçe adeta bir kiraz denizi haline aldı. Eski ev, artık büsbütün kaybolmuştu. Komşunun hakkı varmış. İhtiyarlar, gece gündüz bahçeyi bekliyorlardı. Bir düzine köpek, kirazları onlardan daha iyi muhafaza edemezdi. Nihayet meyvelerin toplanma zamanı geldi. İki kanadı birden açılan demir kapının önüne yük arabaları yanaştı ve pazara batmanlarla kiraz gitti.

Temmuz iptidalarında idi. Bir gün evimin önünde mahalle imamıyla konuşuyordum. Karşı kapıdan ihtiyarların hizmetçisi çıktı, bana doğru geldi. Tatlı bir Rumeli şivesiyle:

—Bizim efendi selam söyler, doktor bey... Hanım, biraz keyfini bozmuştur... Bize teşrif edesinizmiş... Ücreti her kaç kuruş ise veririz, der... Acele işim olmasına rağmen:

— Peki, geliyorum, dedim.

İmam, elimden tuttu: kulağıma eğilerek:

—Yağlı müşteriye yakaladınız doktor bey, dedi, hissemizi isteriz... İmamın şakasına ben de şaka ile mukabele ettim:

—Bu cömert insanların, ücretim her kaç kuruş bize vereceklerini söylemelerine nazaran, hastalık galiba vahim... Korkarım ki az zamanda vazife mi bitirip müşterimi size devredeceğim imam efendi... İmam, tekrar elimi yakalayarak:

— İnsanın kocasından ganice bir ücret talep edersiniz, fakire, bir yerine iki müşteri göndermiş olursunuz. Mahallenin bunlardan başka suretle bir hayır göreceği yok!...

Hastalık, basit bir nezle idi. Fakat kadın, çok ihtiyar olduğu için fena sarsılmıştı.

Beni hayret edilecek kadar sevimli ve munis bir çehre ile karşıladı. Zahmet edip geldiğim için uzun bir dua ettikten sonra:

—Ben istemezdim sizi rahatsız etmek ama, efendiye söz anlatamadım, dedi.

Allah'ın bildiğini ne saklayayım. Ben evvelâ bu duayı ve bu sözleri pek kalbsizce tefsir ettim. Anlaşılan vizite parasının bir kısmını Cenabı Hakka havale edecekler... Bu dua ahret bankası için havalename olsa gerek, diye düşündüm. Hastalığın ehemmiyetsiz olduğunu söylemesi de mânidar. Ehemmiyetsiz bir hastalığın tedavi ücreti elbette ehemmiyetlisinkinden daha az olması lâzım gelir. Bir bahçe kirazdan bir tanesini yemeye kıyamayan, mülklerinin iradını aldıkça sevincinden iğrenç bir surette ağlaşan bu insanlar için bu mantık, gayet tabii görülmeliydi.

Hastayı muayene ettikten sonra karnemi çıkararak reçete yazmaya başladım. Kadın, bu esnada kocasının kulağına bir şeyler söyledi. İhtiyar adam, kızar gibi oldu. Hiddetle:

— Allahaşkına canımı sıkma... Kendi derdim kendime yeter. Bir de seninle mi uğraşayım! Diye söylenmeye başladı. Kadın, hastalara mahsus titizlikle:

— Olmaz, olmaz. Öldürsen nafile, istemem, diye inat ediyordu. Başımı kaldırmıştım. İhtiyarla göz göze geldik. Adamcağız, bana izahat vermeye lüzum gördü:

— İnsan ihtiyarladıkça tuhaf olur doktor efendi... Eskiden böyle değildi... Ne dersem yapardı. “İlâç içemem... Doktor efendi beyhude reçete yazmasın!” diyor. Cevap vermeden gülümsedim. İçimden: “Galiba kadın, hasislikte kocasına taş çıkarıyor. İhtimal, ilâç istememesi, para gider korkusudur” diye düşündüm. Eve ve eşyaya şöylece bir göz gezdirdim. Hakikaten dedikleri gibi bugünden yarına yiyecekleri olmayan fakirlerin kulübesinde sanırdı insan kendini. Hele hastanın yattığı odaya köpeği bağlasalar durmazdı. İhtiyar kadın, takatsiz başını yastığa bırakmıştı, ağlar gibi bir sesle huysuzluğuna devam ediyordu.

— İstemem... Ben ilâcı ne yapayım?.. Ben, ölmek istiyorum... Allah rızası için beni halime bırakın... Sönük mavi gözlerinden buruşuk yanaklarına yaşlar sızıyordu. İşim bitmişti. Gitmek için ayağa kalktım. İhtiyar muhacir, mahçup bir tavırla:

— Şu çekmecenin gözünde paralar var evlâdım. Ücretiniz neyse alın, dedi. Kadının biraz evvel ölmek istemesi gibi, ihtiyarın bu sözüne de hayret ettim. Bir hasisin yarı açık bir çekmecedeki külliyetli para bırakması, sonra evine giren bir yabancıya: “Elini sok da istediğin kadarını al!” demesi garip değil miydi?

Dört gün sonra beni kirazlı eve bir kere daha çağırdılar. İhtiyar kadın epeyce iyilemişti. Bana, kendi eliyle çay pişirmek için ısrar etti. Öteden, beriden konuşmaya başladık. Ümidimin hilâfına bu ihtiyarların sohbetini çok tatlı buldum. Onlara başka bir yerde rastgelmiş olsaydım, “Ne iyi, ne tatlı insanlar?” diyecektim. Fakat, ne mal olduklarını biliyordum. Bir aralık, kadın bana çoluğum, çoluğum olup olmadığını sordu:

—Çoluk var büyük hanım ama, çocuk yok, dedim.

—Allah vermedi mi evlâdım?

—Keşke vermeseydi büyük hanım... İki altın top gibi evlât vermişti... Fakat iki sene evvel, yirmi gün ara ile ikisini de aldı. Yalnız kaldık.

— Allah sana, anasına ömür versin evlâdım... Gençsiniz, Allah yine verir inşallah... Hastalıkları neydi?

— Biri kemik hastalığından ölmüştü. Öteki “beyin veremi” denen bir mel’un hastalıktan... Yavrumu bir gün kaza ile merdivenlerden düşürmüşler... İhtiyarlardan ikisi birden bir vaveylâ kopardılar. Şaşırdım. Kadın, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. İhtiyara baktım. Onun da gözlerinden sessiz yaşlar akıyordu. Kadın, bir sükûn bulduktan sonra:

— Vah yavrum, o hastalık senin de yüreciğini yaktı, öyle mi? dedi. Sonra karşısındaki adamın kendi dertlerini bütün derinliğiyle anlayacağından emin, şu hikâyeyi anlattı:

— Biz, memleketimizde çok zengindik... Oğullarımız, kızlarımız, torunlarımız vardı... Balkan muharebesinde kimi öldü, kimi kayboldu. Biz, iki ihtiyar, Zehra isimindeki torunumuzla birlikte İstanbul’a geldik. Elimizde çoluk çocuk namına bir o Zehracık kalmıştı. Ölenlerin, kaybolanların muhabbetini ona verdik... Memlekette dünya kadar malımız mülkümüz olduğu halde, İstanbul’da on parasız kaldık... Efendi ihtiyardı. Çalışacak halde değildi. İstanbul’da iki hemşehrimiz vardı. Allah razı olsun, onlar ara sıra beş on para veriyorlardı. Üstsüz, başsız kalmıştık. Zehracık dilenci çocuklarına dönmüştü. Yedi, sekiz sene evvel şu karşı sokaktaki arsada iki üç meşruta ev vardı. Karı-koca o evlerden birinde bir odacığa sığınmıştık. Bir bahar günü bu bahçenin önünden geçiyorduk. Kirazlar olmuştu. Çocuk değil mi, yavrucağ, kırmızı kırmızı görünce kirazlara imrendi. “İlle isterim” diye ağlamaya başladı. Kapının önünde bahçıvan gibi bir adam duruyordu. Yüzümü kızdırdım,

çocuk için ondan birkaç kiraz istedim. Yüreksiz adam, cevap bile vermedi, başını öte tarafa çeviriverdi. Zehracıkla eve döndük. Çocuklar ağlar, ben ağlarım. Bir de üstelik efendiden azar işittim. Hakkı da var ya. Çiftliklerinde yüzlerce fakir besleyen hanedandan bir adam, çoluk çocuğunun dilenci gibi el açmasına razı olur mu? Birkaç gün sonra meşrutada oturan başka bir muhacir çocuklar, Zehra'cığı kandırmışlar, bu bahçede kiraz hırsızlığına götürmüşler. Bahçıvan; çocukları görmüş, ellerinde taşlar, sopalarla ağaçtan ağaca koşmaya başlamış... Zehracığım hırsızlığa alışık değil... Bahçıvanı görünce korkmuş, adam daha bir şey söylemeden kendini ağaçtan aşağı atmış; başcağızı taşa çarpmış... Sevap sahibi bir adam kucağına alıp eve getirdi... Yavrumun sırma gibi saçları vardı... Bu saçların bir parçası kana bulanıp alınına yapışmış... Üç, beş gün sonra Zehracık şiddetli bir ateşle hastalandı. Gözleri şaşıştı, kolları büzüldü. Belediye hekimini, yalvarıp getirdik. "Çocuk ağaçtan düşünce başı zedelenmişti... Beyin veremi olmuş... Allah'tan ümit kesilmez ama, ben iyi göremiyorum" dedi. Yavrucağım birkaç gün sonra ölüp gitti. Biz iki ihtiyar, kuru başımıza kaldık. Bir, iki sene sonra memleketteki mallarımızdan bir kısmını bize geri verdiler. Yeniden zengin olduk... Lâkin biz, artık parayı ne yapalım?.. biz yaşta insanlar parayı evlatları, torunları için isterler, değil mi doktor efendi oğlum?... Apartmanlarımızın kirasını getirdikleri vakit iki ihtiyar ağlamaya başlarız... Bu paraları sarf edecek kimimiz var ki? Başka mahallelerde oturamadık. Bu evi satın aldık. Sanırım ki, Zehracık, düştü şu kiraz ağacının altında gömülüdür. Kiraz mevsimi geldi mi belki bir kaza olur başka anacıkların yüreği yanar diye karı-koca bekçilik ederiz. Ağaçlara kimseyi yanaştırmayız. Bu kirazlardan bir tanesini yemek istemeyiz. Zehracık, onlardan bir taneciğim için ağlayıp ölmüştü. Kirazlar olduğu vakit onları arabalara doldurur, mezarlığa götürürüz. Zehracığın ruhu için, onları para ile kiraz alamayan fakara çocuklarına sepet sepet ulaştırırız.

EK 2. "Akrep" Hikâyesinin Özgün Metni

AKREP

Bir arkadaş anlattı: Karım melek gibi bir kadındı; fakat bir büyük kusuru vardı: Tembellik. Ben, ne kadar tezcanlı bir adamsam, Semiha, o kadar ağır ve

gevşekti. Daha fenası, ihtiyar dadısının da bu hususta pek ondan kalır yeri yoktu. Evin içi kapalı Karaca Ahmet türbesi gibi toz toprak içindeydi. Dadı kalfanın birkaç günde bir hamaratlığı tutarak ortalığı süpürmeye kalkması bir felâketti. Ayakaltında itile kakıla kanepelerin, masaların altına sürülmüş yemiş kabukları, boş kibrit kutuları odanın ortasına yığılır, yerin tozları bulut gibi havalanarak perdeler, minderlere, masa örtülerine konardı (konurdu). Dadının pisliğini temizlemek için bir ayrı hizmetçi tutmaya da halim, vaktim müsait değil. Kapı çalındığı zaman, “Eyvah, misafir geliyor, pisliğimizi görecek, rezil olacağız!” diye yüreğim çarpmaya başlardı. Ara sıra dayanamayarak avaz avaz bağırmanın Semiha'yı ağlatmaktan, dadıyı korkutup hasta etmekten başka bir netice vermezdi. Karım; benim üzüldüğümü gördükçe, kendisinden çaresiz bir iş(şey) istiyormuşum gibi, nevidane boynunu bükerek:

— Ne yapayım, elimde değil... Yoksa ben, senden ziyade üzüliyorum, diye sızıldanırdı.

Karımın uykudan uyanışı görülecek şeydi. Malum ya, en canlı insanlar bile uykudan az çok uyuşuk uyanırlar. Benim kadıncağız ise, “Bâsü badelmeyt” sırrına mazhar olmuş bir ölü halini alırdı. Uyandıktan sonra bir zaman gözlerini açmaya üşenirdi. Bir zamanda gözünün yalnız birini açar ve epeyce bir müddet yattığı yerden öyle konuşurdu. Sevgili kadın, insanın böyle derece derece kendini alıştırmak suretiyle en zahmetli işlere bile tahammül edebileceğini ne güzel anlamıştı. Fakat, buna rağmen, bir sabah onun “Aman!” diye bağırıldığını gördüm. Ne oluyordu? Semiha, boynuma sarılıyor, karışık saçları dimdik olmuş, gözleri büyümüş, yatak çarşafının üstündeki siyah bir şeyi gösteriyordu:

— Allah aşkına bak, akrep mi o? Gözlüğümü düzelterek eğildim: Bu, köşelerden başlayarak yavaş yavaş tavanı kaplayan örümcek ağlarından kopmuş bir parça idi. Fakat canımın sıkıntısından:

— Evet, öyle... Akrep ölüsü dedim. Semiha, bir acı feryat kopararak bayıldı.

— Dadı, yetiş!.. Dadı, sofadan: “Yetiş!” feryadını işitince herhalde bir tehlike olduğunu anladı ve mutfağa kaçtı. Semiha, bir zaman kollarımda yattıktan sonra, gözlerini açtı ve sordu:

— Demek o akrepti ha? Ne yaptın?

— Hiç; ne yapacağım, sokağa attım.

— Korkmadın mı?

— Ölmüş, dedim ya...

— Ya zehri eline bulaştıysa?.. Acaba ölü akrep buraya nasıl geldi?Benim adamakıllı şirretliğim tutmuştu:

— Akrebin ölüsünü buraya başkası getirecek değil ya!.. Kıskacını açmış, ağır ağır, yürüye yürüye gelmiş..

— Sonra?

— Sonrası ne olacak?.. Seni sokmaya vakit bulmadan sen bir yanından öte yanına dönüvermişsin; ezilmiş, gitmiş!..Karım, bir derin “Ah!.., çekti ve bir nöbet daha bayılacak gibi oldu.Diri akreple yatakta yatmış olmak hayali onu çaldırıyordu:

— Artık dünyada bu evde oturamam, iyi kötü bir ev bul, nerede olursa olsun razıyım, buradan kaçalım. Karyolayı, yatakları da sat..

— İyi amma, akrep oraya da gelir.

— Oraya da mı gelir?

— Öyle ya... Sende de, dadında da bu müseyyeplik varken, akrep de gelir, yılan da...

— Refik,beni öldürmek mi istiyorsun?

Ben, facialı bir çehre takınarak:

— Ben değil, fakat, seni de, beni de, akrepler öldürecek. Bu mahlûklar bir tane de olmazlar. Bir kere ayakları alıştı mı...

— Peki, bunun çaresi?

— Hiç... evi, eşyayı baştan başa temizlemek... Semiha'nın şimdiye kadar dikkat etmediğim bir tabiatını yakalamıştım: Korkaklık, daha doğrusu akrep korkusu. Ben, şimdi bu huyu ile öteki huyunu,gevşekliğini yenecektim.

Semiha, o gün paçaları sıvadı, dadısı ile beraber evi baştan başa sildi, süpürdü. Bütün eşyanın gizli yerleri temizlenmişti.

Tılsım bozulmuştu. Semiha da, dadısı da artık acınacak gibi çalışıyorlardı. Ara sıra gevşeklik yeniden gelecek gibi oluyordu.Fakat, çareyi bulmuştum... Artık evde örümcek bulmak mümkün olmadığı için, kara bir bez parçacığı Semiha'yı da, dadısını da yeniden gayrete getiriyordu...

Hikâyeyi dinleyenlerden bir arkadaş:

— Benim kadın da perilerden çok korkar ve sırf bu korku ile evde temizlik yapar, dedi, tahta sildirmek istediğim zaman geceleri usulca sofaya çıkararak düdük çalarım...

EK 3. "Biçilmiş Kaftan" Hikâyesinin Özgün Metni

BİÇİLMİŞ KAFTAN

Dersine geç kaldığı için koşa koşa apartmanın merdivenlerini iniyordu. Birinci katın sahanlığında bir genç kızla karşılaştı.

İkisinin de kollarında birer dolu çanta vardı.

Aralarında şu sözler geçti:

— Aman ne şans, doktor; az kaldı sizi kaçırıyordum, hemen geri dönünüz. Size geliyorum.

Genç doktor, nazik bir ciddiyetle;

— İmkânı yok, Leman, dedi. Dersime yetişmeye mecburum.

— Olamaz, behemahal sizinle görüşmeliyim.

— Evet, ama vazifeye gidiyorum, malûm ya, vazife her şeyden evvel!....

— Daha iyi söylediniz ya... Ben, size ahbab sıfatıyla gelmiyorum... Bir doktor için hastaya bakmak vazifesi dersten elbette daha ehemmiyetlidir...

— Allaha emanet, hiçbir şeyin yok... Merdivenlerden çekirge gibi sekiyordun...

— Ciddî söylüyorum, Reşit Bey... Hastayım...

Genç doktor, inanmadı. Fakat "yalan!" demeye cesaret edemeyerek: "Şaka ediyorsun, Leman!" dedi.

Genç kız, bu defa yorgun bir tavır aldı:

— Güldüğüme bakmayınız... Hasta, hem adamakıllı hastayım... Sizden imdat istemeye geldim.

— Neyiniz var?

— Her halde beni merdiven başında muayene edecek değilsiniz... Yukarı çıkalım da anlatayım...

Reşit Hüseyin, bir baba tavrıyla Lemanın ellerini tuttu:

— İyi ama, biliyorsun ki, ben hasta bakan doktorlardan değilim... Bakteriyologum... Benim işim başka.. Haydi, seni geçerken bir Dahiliyeci arkadaşşıma bırakayım...

Leman, bu defa şımarık bir çocuk gibi titizlendi:

— Fazla uzattınız... Mutlaka sizi göreceğim, diyorum!... Kırk yılda bir işim düştü. Böyle yaparsanız ayıp vallahi...

Genç kız, Reşit Hüseyin'i önüne kattı, zorla yukarı çıkardı.

Reşit Hüseyin'in, Sabih Şükrü isminde pek sevgili bir arkadaşşı vardı ki, aynı zamanda da uzak akrabasıındandı. Büyük Muharebe esnasında iki arkadaş Almanya'ya tıp tahsiline gitmişlerdi. İstanbul'a dönecekleri sene Sabih, apandisit ameliyatı neticesinde ölmüş, arkadaşşının yüreğinde hiç kapanmayacak bir yara bırakmıştı. Leman, bu Sabih'in küçük kardeşiydi. Ağabeyisi sağken Reşit, ona pek ehemmiyet vermezdi. Fakat o, ölünce iş değışti. Kendisini Sabih'in yerine bu küçük kıza ağabey olmuş gördü. İçinin ateşinden ne yaptığını bilmediği sıralarda Almanya'dan Leman'a tantanalı mektuplar yazdı: "Sen üzülme, korkma, bir kardeşin öldüyse bir kardeşin daha var. Beni ilelebet bir kardeş vekili olarak tanı... Ne ihtiyacın olursa bana söyle..." diye sadedilâne vaitlerde bulundu. Almanya'dan Leman'a hediyeler gönderdi. İstanbul'a geldiği zaman da bir müddet sık sık onu arayıp sordu. Fakat bu yakınlık uzun süre devam etmedi. Leman, çocuk ve şımarık görünmesine rağmen, ekmeğini taştan çıkararak zeki, çalışkan bir yeni asır kıızı öteki, laboratuvarıyla mektebinden başka bir şey bilmeyen merdümgeriz, saf bir eski zaman âlimiydi.

Şimdi birbirlerini pek seyrek görüyorlardı. Bir şirkette daktiloluk eden Leman'ın, Reşit Hüseyin'e hiçbir ihtiyacı yoktu. Doktor da kardeş vekili iddiasında el'an sebat etmekle beraber, bu kıızı fazla hoppa ve züppe buluyordu, gayriihtiyari, ondan ürküyordu.

Leman, doktorun masası başında oturmuş, onun kalemleriyle oynuyor, kitaplarını karıştırıyordu. Reşit Hüseyin, çatkın bir çehre ile ayakta duruyor, bekliyordu.

Genç kız, asabiyetle:

— Acele ediyorsunuz; iki ayağımı bir pabuca sokuyorsunuz... nereden başlayacağımı şaşırıyorum.

Bakteriyolog, gülmeye başladı:

— Ben mi acele ediyorum, Leman?.. İnsaf et, tek kelime söyledim mi?

— Bir ayak evvel ne söyleyecekse söylesin de gitsin diye ayakta bekliyorsunuz...

Reşit Hüseyin, teminat verdi:

— Hasta olduğuna inanmağa başladım, Leman... Garip bir titizliğin var., asabileşme.. ders nasıl olsa yandı...

Leman, masanın üstünde bulduğu bir sigarayı yakmaya çalışıyordu.

Reşit, kollarını kaldırarak:

— Aferin kızım, dedi, maşallah günden güne işi ilerletiyorsun...

O, kayıtsızca omuz silkti:

— Ben, bir memurum... Günde on saat erkekler gibi çalışıyorum. Onlar gibi sigara içmeye neden hakkım olmasın?

— Mükemmel!... mükemmel!..bunu sonra münakaşa ederiz... şimdi derdimize gelelim... nemiz var bakalım?.. İnşallah ehemmiyetli bir hastalık değil...

— Telâkkiye göre, Reşit Bey., hastalığım gönül hastalığı...

— Ne dedin? Ne dedin?

— Gönül hastalığı... yani, sevda çekiyorum.

Reşit Hüseyin, evvelâ şaşırır, kızar gibi oldu. Sonra gülmeye başladı:

— Sen, adamakıllı yüz­süz bir kız olmuşsun, Leman... insan ağabeysine böyle şeyler söyler mi? Bu, âdeta beni hiçe saymak demektir.

Genç kız:

— Yaptığım şeyi ben de yüzüzce buluyorum ama, ne yaparsınız, öyle icabetti... Ben, kimsesiz bir kızım, siz de bir kardeş vekili olduğunuzu, bir işim düşerse maalmemnuniyetle yapacağınızı söylediniz... Sizi ürkütmeden, mülayim tâbirle söylemek de mümkündür, ama bu, bana daha güç geldi... Derdimi böyle en çığ kelimelerle açıkça söylemeği daha temiz buldum...

Reşit Hüseyin, onun biraz evvel yaktığı sigarayı didiklediğini, önündeki kalem uçlarını kırdığını gördü. Küstah ve yüzüz görünmeye çalışmasına rağmen, için için üzülp utandığını, kıvrandığını anladı.

Leman, derdini anlatırken Reşit Hüseyin, düşünüyordu:

— Nereye gidiyoruz? Bu, ne hal? Ahlak düşkünlüğü desen, değil... Memur hayatının neticesi. Erkekler arasında yaşamaktan ileri gelmiş bir erkekleşme hâdisesi desen... O da değil... Bana: “Sen Ashab-ı Kehfe benzedin..şu farkla ki, onlar mağaralarında, sen lâboratuvarında dalmışsınız, zamanın yürüdüğünü farkedemiyorsun!” diyenlerin hakkı var.

Düşüncesinin bu noktasında, Leman: “Söyleyiniz, haklı mıyım, haksız mıyım?” diye bir sual sordu.

Reşit Hüseyin, şaşırıldı. Dinlemediğini sezdirmemek için müphem bir cevap verdi:

— Eh, haklı da sayılırsın, haksız da...

— Ne demek?

— Yani tamamiyle anlat bakalım da... hükmü ona göre vereyim...

— Evet, Muhittin Beyle evlenmek isteşimin sebebi onun yalnız mevki sahibi, zengin, zeki bir adam olması değildir... Pek öyle delicesine diyemem ama, bu zâtı seviyorum da... şu halde onunla evlenmek isteşim fena bir hareket addedilemez.

Reşit Hüseyin, hemen tasdik etti:

— Ona ne şüphe? Sen fail-i muhtar bir kızsın... Eh, madem ki bu Muhittin Bey zengin, meziyetli filan bir adammış, hem de seni istiyormuş. “Tevekkeltü Alallah” der, kabul edersin... Olur, biter... Söz aramızda, yaşın yirmi beşi geçiyor...

Leman, yerinden kalkarak, titiz bir hareketle:

— Muhittin Beyin beni istediğini nereden çıkarıyorsunuz, canım? Ben, sizden nasihat istemeye değil, bir çare ve yardım istemeğe geldim.

Bakteriyolog, ümitsizce omuzlarını silkti, gülünç bir teessürle :

— Heyhat, kızım, dedi, ben, yeni zamanın ne insanlarına, ne de işlerine akıl erdiremiyorum ki, sana bir akıl öğreteyim!..

— Ona hacet yok...siz bana istediğim şekilde yardım ediniz, kâfi...

—?????

— Niye öyle yüzüme bakıyorsunuz?

— Sen birini istiyorsun... O, seni istemiyor... Binaenaleyh....

Leman, onun sözünü kesti:

— İstemiyor da değil... Muhittin, beni kalben istiyor..hattâ, benimle evlenmeyi aklından geçirdiğine de eminim. Fakat her (bir) türlü karar vermiyor.

— Sebep?

— Sebep aşıkâr... Henüz kırkına girmemiş, zengin, zeki, muvaffakiyetli bir erkek için kendini bir tek kadına bağlamak manasız bir şey... Sonra, onun talibi sadece ben de değilim... Peşinde bir sürü kadın var...

— Bizim zamanımızda böyle şeyler olurdu ama, ancak şu farkla ki, kadınlar erkekleri değil, erkekler kadınları kovalardı. Şimdi bana fikrini açık söyle, Leman... Sana nasıl yardım etmemi istiyorsun? Muhittin Beyi Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle sana istemek için görücü mü gitmem lâzım?!!!

Leman, bir el hareketiyle onun sözünü kesti:

— Reşit Ağabey, ciddiyyetten uzaklaşıyoruz... Gerçi zevzeklik bende(benden) başladı ama, tekrar ediyorum; yüzüzlüğümünden değil, cesaretsizliğimden. Şimdi bırakınız da sizden istediğimi açıkça anlatayım... Bu Muhittin Beyle mutlaka evlenmem lâzım...

— Evvelâ bu Muhittin Beyin kim olduğunu bana anlat!..

— Kaç defa söyleyeyim: Çalıştığım Şirketin Müdürü... Muhittin Bey, benimle evlenmeyi düşünüyor... Söylediğim sebeplerden dolayı tereddüt ediyor.

Birisinin beni sevdiğini ve benimle evlenmek istediğini görürse, eminim ki dayanamaz... Fakat mesele bu rolü oynayacak adamı bulmakta(bulmak). Uzun uzun düşündüm ve şuna karar verdim ki, bu, sizin için âdeta biçilmiş kaftan...

Reşit Hüseyin, hayretten dilini yutuyordu:

— Nasıl?! Ne söylüyorsun? Sen çıldırdın mı, Leman! Vay yüzüz vay!...

Reşit Hüseyin'in hayreti az sonra şiddetli bir utanca, nihayet hiddete tahavvül etti. Genç kızını bir kardeş gibi şiddetle azarlamaya başladı.

O, masum bir teessürle:

— Bana daima, “Kardeşinin vekiliyim!” diyen; siz değil miydiniz? dedi.

— Hay kurban olayım bu mantığa... Kardeşin sağ olsaydı o mu bu vazifeyi yapacaktı?

— Belki kendi değil, fakat elbette birini bulacaktı. Hem böyle azarlamaya hakkınız yok... Vaitlerinizi düşünerek ömrümde bir kere sizden bir şey istedim; kabul etmediniz. Kızmaya, bağırma ne lüzum var? Allahaismarladık.

Leman, gitmek için çantasını alıyordu. Bakteriyolog, sert bir sesle:

— Dur, dedi, muhakkak ki neticede bu rezalete razı olacağım. İyisi mi evvelden kabul edeyim... Mademki kendime “kardeş vekili” unvanını verdim... Maamafih, kardeşin sağ olsaydı, bu sözleri işittiği zaman sana yapacağı şey, yüzüne iki tokat atmak olurdu ve şüphesiz ki pek iyi ederdi.

Genç kız çılgık çılgığa Reşit Hüseyin'in boynuna atıldı ve tekrar masa başına oturarak plânın teferruatını kararlaştırdılar.

Bu, biçilmiş kaftan genç âlim için dayanılmaz bir azap oldu.Laboratuvarında çalışırken ikide birde şöyle bir telefon geliyordu :

— Perşembe akşamı Kızılay balosuna gideceğiz... Bana kaval-yelik edeceksiniz. Orada Muhittin Beyle karşılaşacağız.

Yahut:

— Bugün, Daireye gelip beni soracaksınız... Muhittin Bey rahatsız olduğumu söyleyecek... Siz, pek ziyade telaş ve merak göstereceksiniz... Güya bana gelmek için hemen Daireden fırlayacaksınız...

Doktor, “Lahavle” çekerek bu emirlerin hepsine “peki” diyordu. Ayna karşısında smokinini giyerken utanıyor, “Sevsinler böyle kavalreyi!” diye kendi kendisiyle alay ediyordu. Baloda herkes dans edip eğlenirken, o, sezdirmeden uyuklayacak köşeler arıyor, yahut, havadan yağın konfetilere bakarak ,hazin hazin mikroplarını düşünüyordu. Hele kuzenini görmek için ara sıra şirkete giderken dilencilığe, dolandırıcılığa gidiyormuş gibi sıkılıyordu. Bir gün Leman'a:

— Kızım, sen beni fena intihap ettin, dedi, nasıl istersin ki bu adam beni kıskansın?.. Ben, zaten sessiz, sedasız, budala tavırlı bir adamım... Muhittin Beyle konuşurken, bir kat daha aptallaşıyorum... Gel şu oyundan vazgeçelim.

Leman, ciddiyetle cevap veriyordu:

— Bu rol size “biçilmiş kaftan” demekte hakkım var. Siz çok fazla zarif, hoppa, şık, güzel bir adam olsaydınız, Muhittin Bey aramızda bir şey var sanır, sizi hakikatten kıskanır ve mağrur bir adam olduğu için büsbütün benden vazgeçerdi... Bu vaziyette yalnız sizi bana âşık sanıyor. Size karşı hiçbir meylim olmadığı halde sırf ahlâkınıza, insanlığınıza tamah ederek bu izdivaca razı olurum sanacak. Sonra, siz kendi âleminizde meşhur bir adamsınız... Bu noktadan Muhittin Beye tamamiyle lâayık bir rakipsiniz...

Leman'ın tahmini hakikaten doğru çıktı. Bir gün, Reşit Hüseyin, genç kızın bellettiği bu monologu utana sıkıla Muhittin Beye okudu:

— Bu çocuk, bir arkadaş yadigârı... İlânihaye daktilolukta sürünmesine gönlüm razı olmuyor...Onunla evlenmek istiyorum, dedi.

Muhittin Bey, pek memnun göründü, onu evvelden tebrik etti. Sâf ve tecrübesiz Reşit Hüseyin, onun bu memnuniyet ve neşesindeki gayritabiiliği ve biraz sonra birdenbire durularak bedbin sözler söylemesindeki hikmeti fark edemedi.

— Eyvah, emeğimiz boşa gitti, fazla olarak da rezil olacağız... Bu adamın yüzüne bundan sonra nasıl bakacağım, diye düşünmeye başladı.

Fakat, iki gün sonra yine dersine gitmek için kolunda çantasıyla merdivenleri inerken aynı yerde karşılaştılar. Leman, onu geri çevirmedi. Sevinçle ellerini sıkarak:

— Size teşekkür ederim, dedi. Rolünüzü gayet iyi oynadınız; Muhittin Bey, bu sabah bana izdivaç teklif etti. Bu rol, sizin için âdeta “Biçilmiş kaftan” dememiş miydim? Bana müsaade, arkadaşlarım bekliyor... Tekrar gelirim...

Bunları söyledikten sonra koşa koşa indi. Aşağıdan “tekrar mersi, Vekil Bey!” diye bağırdı.

Doktor Reşit Hüseyin, kolunda çanta, göğsünde en sıkı balo gömleklerinin veremediği bir tıkanıklıkla olduğu yerde duruyor, düşünüyordu.

— Geç fark ettim... O şikâyet ettiğim hayata ve şikâyet ettiğim kıza çok fazla alışmışım... “Biçilmiş Kaftan” galiba bana “Ateşten Gömlek” olacak... Ah, hain kız... Sen iyi oldun... Şimdi ben, hastayım...Bakalım bu fırtınayı nasıl atlatacağız?..

EK 4. "Bir İstifa" Hikâyesinin Özgün Metni

BİR İSTİFA

(Vak'a bir mektepte cereyan eder. Henüz askerden terhis edilmiş bir öğretmenin ilk dersi)

Öğretmen — (Sözüne devam ederek) Deminden beri verdiğim izahatı şu noktada hulâsa edebiliriz:

İyi yazmak için en mühim şart: Mevzuunu iyi düşünmek, iyi anlayıp duymaktır... Gelecek ders için size mevzu veriyorum... Serlevha “En Mesut Günüm” olacak... Tabî birçok mesut günleriniz olmuştur. Bunlardan birisini intihap yazarsınız.

Öğrenciden biri — Efendim, hayalî bir saadet yazsak olur mu?

Öğretmen — Ne lüzum var oğlum? Yaşanılmış, hissedilmiş birçok şeyler dururken niye hayali yormalı?.. Hem hayalî bir vaka görülmüş, duyulmuş bir vaka

kadar samimî olamaz. Dersin bitmesine biraz vakit var... Mevzuu nasıl tertip ve tevsi etmek lâzım geldiğini birkaç misal ile görelim... Siz kalkınız efendim... Üçüncü sıranın sonundaki efendi (Uçuk benizli, zayıf bir öğrenci ayağa kalkar) En bahtiyar gününüzü bildiğiniz gibi anlatın...

Öğrenci — (Biraz düşündükten sonra müteredditane) Birçok defalar oldum öğretmenim.. Fakat en bahtiyar günüm. (Sesi hafifçe titreyip alçalarak): Babamı hapse götürdükleri gün oldu.

Öğretmen — (Mütehayyir) Suali galiba yanlış anladınız... En bedbaht gününüzü sormadım.

Öğrenci — (Mahcubane gözlerini indirerek) Samimî olunuz dediniz de..

Öğretmen — Peki, peki... Devam et çocuğum.

Öğrenci — Babam fakir bir arabacı... Sert, ama pek sert bir adam, efendim... Fazla olarak da çok içer..Aldığını, bulduğunu meyhaneye götürür... Gece yarısı gelir... Gündüz kime kızmışsa gece onun hıncını annemden çıkarır, benden çıkarır. Dört yaşında bir kız kardeşim var... Gece oldu mu yatağını yükün içine sürükler... Tıpkı kedi yavruları gibi, efendim... Onlar da bizi kimse çiğnemesin diye köşelere saklanırlar ya... Babam, bir gün arkadaşının başını yarmış... On gün hapsettiler... Ekmeğimiz yoktu .efendim ama, gönlümüz rahattı.. Güzel güzel oturuyorduk... Ara sıra komşuya misafirlige gidiyorduk... Kardeşim artık annemin koynunda uyumaktan korkmuyordu. Geceleri yüreğimiz titreyerek kapıların vurulduğunu beklemiyorduk. Hulâsa, bu on gün içinde çok mesut olduk öğretmenim...

Öğretmen — (Kaşları çatılmış) Oturunuz oğlum... Galiba sınıfın en dertlisine tesadüf ettim... Siz söyleyiniz küçük efendi.

Sarışın bir çocuk — Efendim, ben Gureba Hastanesinde yattığım günü yazacağım.

Öğretmen — Amma yaptınız ha! Daha iyi gününüz yok mu?

Öğrenci — Olmaz mı efendim. Daha ne iyi günler gördüm... Ama bu başka... Ben küçükken fitik oldum efendim... Komşumuz doktor bey bana hastanede ameliyat yaptırdı. Ameliyat bana çok güç geldi efendim. Aman, ne kadar acıyor. İlk günlerde insan acıdan ölmek istiyor... Ama sonu öyle rahat ki efendim... Beyaz yatak, beyaz entari...Temiz temiz hastabakıcı hanımlar insana çorba, et, süt

her şey getiriyorlar. Bana orada yatak arkadaşım kestane şekerlemeleri bile verdi. Başka hiçbir yerde bu kadar mesut olduğumu hatırlayamıyorum.

Öğretmen — (Hafifçe sararmış) Sen de otur evlâdım. Siz anlatınız gözlüklü efendi.

(Mahcup ve yorgun çehreli, kasîrülbasar sarışın bir çocuk ayağa kalkar):

— Benim en güzel günümle en fena günüm bir arada geldi öğretmenim. Babam, Anadolu da askerdi. Yıllarca ondan para, mektup değil, hattâ sağ haberini bile alamadık. Elimizdeki beş on para bitmiş bütün eşyamız satılmıştı. Vaktiyle iyi gün gördüğümüz için kimseye derdimizi söylemiyorduk. Nihayet üç gün bir kuru ekmek parçasıyla yaşadık. Dördüncü gün açlıktan yüreğim ezilmiş, gözlerim kararmış olduğu halde eve dönmüştüm. Annemi hasta buldum. Başına bir çatkı çatmıştı. Gözleri ağlamaktan şişmişti. “Babandan para geldi çocuğum. Sana yemek hazırladım.” dedi. Önüme sıcak bir çorba koydu. “Babam nasılmış?” diye sormaya cesaret edemiyor, aç bir kurt gibi çorbayı içiyordum. Bir aralık gözüm hücrede babamın kılıcına, saatine, yüzüğüne ilişti. O vakit, annemin niçin ağladığını anladım. Ben de ağlamak istiyordum. Fakat o kadar açtım ki... Arkamı anneme çevirdim, gözlerimi sıkarak yemeğimi yemeye devam ettim. Üç gün aç kaldıktan sonra sıcak bir yemek yediğim saate ömrümün en mesut zamanı diyecektim, ama çorbama göz yaşlarının acılığı karıştı.

Öğretmen — Yetişir çocuğum... Oturunuz.. (Bir başkasına) Siz de söyleyin çocuğum.

Kibar kıyafetli bir çocuk — Benim en iyi günüm, annemi babamdan ayrıldığı gün oldu. Ama geçimsizlikten öğretmenim... O kadar iyi geçinirlerdi ki... Sadece beybabamı işinden çıkarmışlardı. O vakit zaten aylıklar da çıkmıyordu ya... Beybabam bir çare düşündü, anneme: “Seni bari terk edeyim de paşa babandan maaş bağlasınlar!” dedi.

Öğretmen — (Elleri cebinde, gözleri dalgın, sınıfın içinde boydan boya gezinerek) Kâfi... (Bir sükût)

Öğrencilerden biri arsız arsız gülerek — Efendim, bakın Vehbi Efendi ne diyor? “Ben büyük anamın öldüğü geceyi yazacağım” diyor.. “Büyük anamın çekmecesinde kavurma vardı. Onları mideye indirdim. Sonra onun boş yatağında rahat yattım!” diyor. Adam büyük anasının öldüğüne sevinir mi?

Öğretmen — (Asabi bir hiddetle) İzin almadan söz söylemeyiniz. Eğer bir daha... (Teneffüs ziline çınlaması öğretmenin sözünü keser.)

Öğrenciden biri — Efendim, vazife kaç sayfa dolsun?

Öğretmen — (Selâm vermeden dalgın dalgın kapıdan çıkarken) Kaç sayfa olursa olsun!...

(Birkaç dakika sonra müdür odasında)

Müdür — (Öğretmenin uzattığı kâğıdı alarak) Nedir efendim?

Öğretmen — İstifam (İstifanamem).

Müdür — Şaşırılmış (Mütehayyir) Ne söylüyorsunuz? Sebep?

Öğretmen — Öğretmenliği bırakıyorum. Jandarmada bir hizmete talip olacağım.

Müdür — Ne söylüyorsunuz azizim? Buna sebep?

Öğretmen — Biraz daha silâh taşımaya, kan görmeğe ihtiyacım var. Öğretmenlik için lâzım gelen metaneti ve kalp katılığını belki bu sayede kazanırım.

EK 5. "Diplomasız Doktor" Hikâyesinin Özgün Metni

DİPLOMASIZ DOKTOR

(Vaka, Ceza Mahkemesinde geçer.)

Hâkim — İsminiz?

Maznun — Hüseyin Edip...

Hâkim — Yaşınız?

Maznun — Kırk dört...

Hâkim — Sanatınız?

Maznun — Mühendis...

Hâkim — Hüseyin Edip Bey, siz mühendis olduğunuz halde kendinize doktor süsü veriyormuşsunuz.... Hattâ ameliyat da yapıyormuşsunuz. (Siz ki mükemmel tahsil ve terbiye görmüş bir fen adamısınız;) bunun ne büyük bir cürüm olduğunu bilmiyor musunuz?

Maznun — (Şaşkın bir tavırla) Aman efendim... Bendeniz... Nasıl olur da diplomasız doktorluk ederim?.. Bu işte bir yanlışlık olsa gerek... İhtimal bir isim iltibası filân...

Hâkim — Demek inkâr ediyorsunuz... O halde şahitleri dinleyelim.

(Hâkim, mübaşirle konuşur. Salona otuz beş yaşlarında tombalak bir hanım getirirler...)

Hâkim— (Malûm sual, cevaplardan sonra) Nedime Hanım, bildiğinizi söyleyiniz...

Nedime — Efendim, eşim, üstünüze iyilik sağlık, sancılandı... Bir doktora gösterdik... “Apendisit...Hemen ameliyat yapmak lâzım!” dedi. Bir operatör salık verdi. Ayıp değil ya efendim, ayalimi pek severim... Öyle neyin nesi olduğunu bilmediğim operatörlere teslim edemem. Öyle ya can bu, ya yanlış bir yerini keserse?...

Hâkim — Hakkınız var; Nedime Hanım... Devam ediniz.

Nedime— Efendim, cariyenizin Mahmure Hanım isminde bir arkadaşım var. Onun da beyi apandisit olmuş... Bir doktora ameliyat ettirmiş... Beş yüz lira paralarını almış ama, adamcağız da bir hafta içinde pîr ü pâk olmuş... Sizden, benden sağlam bir hale gelmiş... “Aman kardeşim, para bulunur, can bulunmaz! Sen ne yap yap, beyini o doktora ameliyat ettir!” dedi. Bana operatörün oturduğu yeri de salık verdi.

Hâkim — Operatörle görüştünüz mü?

Nedime — Elbette... Hemen o gün...

Hâkim — Kendisini tanıyor musunuz?

Nedime — Tanımaz olur muyum? (Maznunu göstererek) İşte bu bey...

Maznun — Hanımefendi... Allah rızası için lâkırdını ölçü ile söyle... Yok yere başımı nâre yakarsın... Günahıma girersin... Ne söylediğimi harfiyen Hâkim Beyefendiye tekrar et...

Nedime — Söylerim ya... Bu bey: “Ben, operatör filân değilim... Mühendisim... Başka bir operatör bulun, arayın!” dedi. Yalvardım, ayaklarına kapandım. Beş yüze razı olmazsan küpemi, yüzüğümü satayım, altı yüz, yedi yüz vereyim... Tek bir tane beyimi kurtar, dedim... Lâkin Nuh dedi, Peygamber demedi...

Maznun — (Muzaffer bir memnuniyetle) İşittiniz mi Hâkim Beyefendi?.. Nihayet hak zahir oldu...

Hâkim — Acele etmeyin... Başka şahitler de var. Mahmure Hanımı getirin...

(İki dakika sonra Mahmure Hanım salona girer. O da o yaşta, fakat arkadaşı ne kadar kısa ve kaim (kalın) ise, o, o kadar uzun ve ince... Hattâ sesi de.)

Hâkim — Bildiğinizi söyleyiniz Mahmure Hanım.

Mahmure — Arkadaşım bir iyi operatör sordu. Ben de (Maznunu göstererek) Beyefendiyi tavsiye ettim.

Hâkim — Beyefendinin operatör olduğunu nereden biliyordunuz?

Mahmure — Bilmez olur muyum? Zevcime maşallah bir apandisit ameliyatı yaptı ki, tarif edemem... Beş yüz lira aldı ama, helâl olsun. Allah muhtaç etmesin ama, insanlık halidir... Başınıza öyle bir şey gelirse..

Halcim — (Kadının sözünü keserek maznuna) Cevap veriniz.

Maznun — (Harap ve ümitsiz bir halde çırpınarak) Yalan vallahi, tallahi yalan... Ameliyat mı? Bendeniz vallahi kendi kendimi tıraş edemem... Pazar günleri berberler kapadığı için sakallı gezerim... Bütün arkadaşlarım...

Mahmure — Beyefendi, rica ederim... Neye inkâr ediyorsunuz?.. Hüsnü'yü ameliyat eden, bir hafta muayenehanenizde yatıran siz değil misiniz? Her gün onu ziyarete gelmez miydim? “Siz bu kadar iyi operatörsünüz de neye muayenehanenizin üstünde levha yok?” dediğim zaman: “Ben reklâmdan çekinirim... Onu şarlatanlar yapar... Beni bilen bilir!” diyen siz değil misiniz? Hâkim Efendi, bana inanmazsanız zevcimi çağırım... O, size hakikati söylesin... (Dinleyiciler arasında şaşkın bir tavırla

oturan kocasına) Hüsni, dilini mi yuttun Allah aşkına? Aptal aptal bakacağına hakikati söylesene...

(Hâkim, Hüsni Beyi çağırır, adamcağız korka korka gelir.)

Hâkim — Beyefendi, size ameliyat yaptı mı?

Hüsni Bey — (Kurbağaya benzeyen iri gözleriyle etrafına bakınarak) Beyefendi mi?... Vallahi ne söyleyeyim?.. Beyefendi mâruf bir mühendistir.. Mesleğinde çok mahirdir. Cidden memleketimizin iftihar edeceği simalardandır..

Hâkim — Bu nasıl cevap?

Maznun — Hüsni... Bunca yıllık arkadaşımın, Allah rızası için beni bu müşkül mevkiden kurtar!..

Hüsni Bey — (Yalandan uzun uzun öksürür) Yani efendim.. Ne söyleyeyim bilmem ki... Arkadaşlarımdan olan bu bey...

Mahmure — Sana ameliyat yaptı değil mi? Ne çekmiyorsun? “Evet” desene... Diploması olmadığı halde doktorum diye senin hayatınla oynayan bir vicdansızın nesine acıyorsun?.. Ya seni öldürseydi!..

Maznun — (Yalvararak) Hüsni, Allah rızası için beni kurtar!..

Hüsni Bey — (Uzun uzun düşündükten sonra öksürerek) Hakikati arzedeceğim Hâkim Beyefendi... Fakat gizli celse isterim.

Hâkim — Bu, gizli celselik iş değil...

Hüsni Bey — İsteğim kabul edilmezse cevap vermekte mazurum...Hüsni Bey, o kadar ısrar eder ki, nihayet salonun boşaltılmasına karar verilir. Hâkim, yalnız şahitleri alıkoymak ister... Hüsni Bey bir aralık ona yaklaşarak gizlice “gizli celse istemekten maksadım bilhassa, zevcemi buradan çıkarmak... O, burada buldukça cevap veremem.” der. (Nihayet dediği yapılır.)

Hâkim — Şimdi söyleyiniz bakalım...

Hüsni Bey — Hâkim Efendi, evli misiniz?

Hâkim — (Kızarak) Ne münasebet?

Hüsni Bey — Evli değilseniz bendenizi anlamınıza imkân yok da... Maahaza söyleyeyim: Efendim, zevcem bir gün dükkân camekânlarından birinde gayet

kıymetli bir kürk gördü... “İsterim de isterim!” diye ayak diretti. “Sat, sav, çal, çırp, ne yap yap bu kürkü al!” diye tutturdu. Mübareğin huyunu biliyordum. Rica, minnet, tehdit, hiçbir şey onu bu inattan döndüremezdi... Nihayet bir çare düşündüm : “Peki, istediğin kürk olsun... Yarın alırız!” dedim. Fakat o gece sabaha karşı: “Aman, ölüyorum... Mahvoluyorum. Sancılandım!” diye avaz avaz bağırmağa başladım... Ertesi sabah doktor diye arkadaşım Mühendis “Hüseyin Edip” i çağırttım. Hali anlattım, bulduğum çareyi söyledim. Sevgili arkadaşım beni bu belâdan kurtarmayı vadetti, zevceyi çağırdı : “Kocanızda körbağırsak iltihabı var. Muayenehaneme götürüp hemen ameliyat yapmazsam muhakkak ölür.” dedi. Karım, şöyle, böyledir ama beni pek sever. “Aman doktor, ocağına düştüm!” diye yalvarmağa başladı. Hüseyin Edip, pazarlığa girişti. Evvelâ kapıyı yedi yüz liradan açtı, nihayet beş yüze sulh oldu. Ben, güya sancıdan kıvranarak: “Evvelâ olmaz.. Ben, bu para ile sevgili karıma kürk alacağım!” diyordum. Bu vefakârlık, karıma pek dokundu. Boynuma sarılarak ağlamağa başladı:

— Kürkten vazgeçiyorum... Tek senin hayatın kurtulsun... Bana senden fayda var! dedi.

Hüseyin Edibin evinde bir hafta yattım, başımı dinledim. Dünyaya geldiğim zamandan beri bu kadar uzun müddet istirahat ettiğimi bilmiyorum. Karım geldiği zaman sırt üstü yatağa uzanıyordum. Sonra o, gidince kalkıyor, getirdiği şekerlemeleri Hüseyin Edip'le beraber yiyordum. İşte zavallı arkadaşımın sahte doktorluğunun hakikati...

(Mahkeme beş dakika sonra Hüseyin Edip Beyin cürmü sabit olamadığı için beraetine karar veriyordu.)

EK 6. "Çehreler Tabiatlar" Hikâyesinin Özgün Metni

ÇEHRELER TABİATLAR

Niyazi Bey, Ruhiyat mütehasısı idi. “Çehreler ve tabiatlar,,ismindeki eseri ona büyük bir şöhret kazandırmıştı. Bu kitap, herhangi bir insanın huyunu, ahlâkını anlatmak için yanılmaz bir ölçüydü.İstediğin bir insanın, gözünün, burnunun,

kulağının biçimine; ağızının, çenesinin şekline bak, sonra bu çehredeki bir insanın ne ruhta, ne ahlâkta bir adam olduğunu kitaptan oku.

Karışık bir dâvada, haklıyı haksızdan ayırmakta tereddüde düşen hâkimler, Niyazi Beyin kitabına gizlice bir göz atarlar ve karşılardaki maznunun isnad edilen cürmü yapacak bir adam olup olmadığını tâyin ederlerdi. Birçok kadınlar, kocalarının çapkın ve ahlâksız adamlar olduğunu bu kitap sayesinde anlarlar, bu keşif üzerine kavga edenler, bayılanlar, hattâ kocalarından ayrılanlar olurdu. Nitekim, gece yarısına kadar nerede gezdikleri belli olmayan ve haklarında birçok dedikodular çıkan erkekler de kanlarının, bu dedikodulara rağmen, Meryem ana gibi temiz ve namuslu olduklarını bu suretle öğrenirler ve gönül rahatıyla horul horul uyurlardı.

Bir gün Niyazi Bey, Darülfünunda şehrin bazı mâruf âlimleriyle mühim bir mesele konuşuyordu. Odaya, elli beş, altmış yaşlarında, kıranta bıyıklı, kibar kıyafetli, şişman bir zat girdi:

-Beyefendi, dedi, bendeniz gıyabî takdirkârlarınızdandım. “Çehreler ve tabiatlar,, isimli eserinizi âdeta ezber etmişimdir. Bendenizin gelinlik bir kızım var. Geçenlerde kendisini Halîm Bey isminde bir zata istediler. Tahkikat yaptım. Bütün şehir bu gencin çok ahlâklı, namuslu ve ismi gibi halîm bir zat olduğunu söylüyor. Esas itibariyle muvafakat etmişim. Fakat, kendisiyle görüşünce fikrimi değiştirdim. Kitabınız bu çehredeki insanlar için: “Halîm görünmelerine inanmayınız. Bu çehrede bir insanın içinde bir eşek gizlidir. Görünüşte gayet sakindirler. Fakat bir kere kafaları kızdı mı, uluorta etrafı tekmelemeye başlarlar, o zaman, elinin, ayağının erişebileceği yerde bulunanların vay haline!. Bunu evdekilere söyledim. Fakat, anlaşılan kızımın bu gence karşı gizli bir meyli varmış. Çocuğum ağlamaya, bana isyan etmeğe başladı. Doğrusu bendenize de bir tereddüt geldi. Evdekilere: “Bir kere de eserin muharririni göreyim. Halîm Beyin fotoğrafını göstereyim. Eğer, kitabı gibi kendisi de bu zatın eşek ahlâklı bir adam olduğunu söylemekte ısrar ederse, mesele bitmiştir. Artık dünya bir araya gelse kızımı o adama vermem!” dedim. Zat-ı âliniz de belki evlât babasıdır. Benden bu insaniyeti esirgemezsiniz, değil mi?..

Niyazi Bey, resmi eline aldı, seyretmeğe başladı. Kitaptaki tasvir, sanki bu resmin sahibine baka baka yazılmıştı. İhtiyar âlim, bıyıkları ile oynuyor, yutkunuyor,

ara sıra parmaklarıyla alnındaki terleri siliyordu. Çok müşkül bir vaziyette kalmıştı. Yukarı tükürse bıyığı, aşağı tükürse sakalı idi.

— Evet, bu adam hakikaten eşek tabiatlı bir adamdır! Dese, belki mesut bir izdivaca mâni, hattâ birbirlerini seven iki gencin ölümüne sebep olacaktı. Fakat:

— Hayır, siz yine fikrinizden dönmeyin, tasvir yanlış olabilir!De diyemezdi. Çünkü o vakit de kitabın ilmî kıymetine hanel gelirdi.

Eserin muvaffakiyetini çekemeyen rakipler “Niyazi Bey, eserin saçmalığını kendi ağzı ile söylüyor!” diye yazılar yazacak, kıyametler koparacaklardı.

Niyazi Bey, ilim ve hakikatin menfaatini iki gencin sevdasına feda edecek bir adam değildi. Onun için, vakur bir eda ile şu cevabı verdi:

— Fotoğraftan anlaşıldığına göre, bu Halîm Bey, hakikaten eşek ahlâklı bir adamdır.O esnada, aralık kapıdan uzun boylu bir genç girdi. Başında dolaşan tehlikeyi sevdiği kızıdan öğrenmiş; kayınbabasını takip etmiş, muhavereyi dinlemişti..

Genç adam, hiddetten tıkanarak:

— Beyefendi, bir sözünüzle iki insanın hayatını kırmaya nasıl vicdanınız razı oldu? Sizin insanlıktan nasibiniz yok mu? dedi.

Niyazi Bey, vakur bir eda ile:

— Ben söylemiyorum, ilim söylüyor! dedi. Halîm Beyin kan başına sıçradı:

— İlim bana eşek diyor, öyle mi?.. Dur, ben sana kendi halinde namuslu bir adama ilim namına leke sürmeyi öğreteyim!

Genç adam, birdenbire Niyazi Beyin üstüne atıldı, âlimi sille tokat dövmeye, yerden yere çarpmağa başladı.

Nihayet, etraftan hademeler koştu, üstadı baygın bir halde Halîm Beyin elinden kurtardılar.Niyazi Bey, kendine gelince etrafındakilere ilk sözü şu oldu:

—Nasıl?.. Bu oğlana eşek tabiatlı demekte haksız mıymışım? Hangi eşek, insanı bu hale sokabilir?

Sonra hafifçe gülümsedi:

— Maamafih, ben, bu dayaktan çok memnunum, dedi, vücudumuz hayli hırpalandı amma, bu sayede ilmi kurtardık!.

EK 7. Avrupa Dilleri Ortak Başvuru Metni Çerçevesinde A1 ve A2 Seviyesindeki Öğrencilerin Dil Bilgisi Kazanımları

A1 Kuru Dilbilgisi Kazanımları	A2 Kuru Dilbilgisi Kazanımları
SES OLAYLARI (yumuşama, benzeşme, daralma)	ŞİMDİKİ ZAMAN II (hikâye)
“-DIR” BİLDİRME EKİ	ŞİMDİKİ ZAMAN II (rivayet)
ÇOĞUL EKİ	GEÇMİŞ ZAMAN I (belirsiz –miş) (+/-/?)
SORU EKİ	GEÇMİŞ ZAMAN II (hikâye)
ZAMİRLER (şahıs-işaret-dönüştülük)	GEÇMİŞ ZAMAN II (rivayet)
İYELİK EKLERİ	GELECEK ZAMAN I (-ecek, -acak)
VAR-YOK CÜMLESİ	GELECEK ZAMAN II (hikâye)
ŞİMDİKİ ZAMAN I (+/-/?)	GELECEK ZAMAN II (rivayet)
HAL EKLERİ	GENİŞ ZAMAN I (-r, -ar, -er)
İSİM TAMLAMALARI	GENİŞ ZAMAN II (hikâye)
BAĞLAÇLAR (ve veya de ile)	GENİŞ ZAMAN II (rivayet)
EDATLAR (den önce/sonra)	EDATLAR (-le, -la)
SIFATLAŞTIRMA (-lı, -sız)	EMİR KİPİ
SIRALAMA (-ıncı, -inci)	BAĞLAÇLAR (ama fakat çünkü bu yüzden)
ÜSTÜNLÜK (en)	İLGİ EKİ (-ki)
GEÇMİŞ ZAMAN I (belirli –di) (+/-/?)	EDATLAR (gibi, kadar)
KARŞILAŞTIRMA (-den daha)	ADLAŞTIRMA (-mak, -mek, -iş)
ZARFLAR (yer-yön)	ZARFLAR (-dıktan sonra, -meden önce)
SIFATLAR (sayı- niteleme)	ZARFLAR (-ken)
PEKİŞTİRME (-dir)	YETERLİLİK (-ebil)

EK 8. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları

A1-A2	
1. Ünite	KOŞAÇ TÜMCESİ (haber kipi) -(y)lm, -sln, -, -(y)lz, -(slnlz, -(D)Er) SİRALAMA (İncl VAROLUŞ TÜMCESİ(haber kipi) var, yok
2. Ünite	ŞİMDİKİ ZAMAN (genel) -(I)yor DURUM(yönelme,kalma,çıkma) -(y)E, -DE, -Den İLGEÇLER -(y)E kadar, -DEn önce, -DEn sonra ULAÇLAR -DİktEn sonra, -mEdEn önce
3. Ünite	İYELİK -(I)m, -(I)n, -(s)l, -(I)mIz, -(I)nIz, -(IEr/s)l AD TAMLAMASI(belirtisiz) AD AD -(s)l AD TAMLAMASI (belirtili) AD-(n)ln AD -(IEr/s)l AD TAMLAMASI(zincirleme) AD(-(n)ln AD(-(IEr/s)l(nln)) AD-(IEr/s)l
4. Ünite	GEÇMİŞ ZAMAN (belirli) -Dİ KOŞAÇ TÜMCESİ (hikaye kipi) -(y)dİ (< i-ken) ULAÇLAR -(y)ken (< i-dİ) ŞİMDİKİ ZAMAN (hikaye kipi) -(I)yardı (< i-dİ) BAĞLAÇLAR-İLGEÇLER ile (> (y)E)
5. Ünite	EMİR KİPİ -sln, -(y)ln(lz), -sln(ler) İSTEK KİPİ -(y)E SIFATLAŞTIRMA -İl, -sIz KARŞILAŞTIRMA -dEn daha ÜSTÜNLÜK en
6. Ünite	DURUM (belirtme) -(y)l ŞİMDİKİ ZAMAN (resmi) -mEkE İLGİ EKİ -ki BAĞLAÇLAR de/da
7. Ünite	GELECEK ZAMAN -(y)EcEk KOŞAÇ TÜMCESİ (gelecek zaman) olacak GELECEK ZAMAN (hikaye kipi) -(y)EcEkİ (< EcEk idi) EŞİTLİK -CE GÖRELİK -(y)E GÖRE İLGEÇLER gibi, kadar
8. Ünite	GEÇMİŞ ZAMAN (belirsiz) -mIş KOŞAÇ TÜMCESİ (rivayet kipi) -(y)mIş (< i-miş) ŞİMDİKİ ZAMAN (rivayet kipi) -(I)yardı (< -(I)yor i-miş) GELECEK ZAMAN (rivayet kipi) -(y)EcEkmlş (< -(y)EcEk i-miş) PEKİŞTİRME -Dİr
9. Ünite	GENİŞ ZAMAN -(E)I YETERLİLİK -(y)Ebİl- / -(y)EmE- GENİŞ ZAMAN (hikaye kipi) -(E)Irdİ (< -(E)I idi) GENİŞ ZAMAN (rivayet kipi) -(E)IrmIş (< -(E)I r imiş)
10. Ünite	ADLAŞTIRMA -mE, -mEk, -(y)Iş ADLAŞTIRMA (+İYELİK)+DURUM -mE / -mEk / -(y)Iş(+iyelik)+durum DOLAYLI ANLATIM (emir kipi) "... " / -mE
11. Ünite	ULAÇLAR -(y)Ip / -mEdEn ULAÇLAR -(y)ErEk ULAÇLAR -(y)E...-(y)E
12. Ünite	ULAÇLAR -mE (+iyelik) için /-mEk için ULAÇLAR -mEk üzere BAĞLAÇLAR çünkü, bu nedenle, bu yüzden

EK 9. Öğrencilere Yöneltilen Anket Soruları

1. Hikâyenin dili seviyeye uygun.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır

2. Hikâyede bazı gramerleri bilmiyorum / yeni gramerler var.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır

3. Hikâyeyi anladım.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır

4. Hikâyeden yeni kelimeler öğrendim.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır

5. Hikâyenin altındaki sözlük benim için faydalı.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır

6.Hikâyenin konusu ilginç / ilgi çekici.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır

7. Daha önce Türk Edebiyatı klasiklerini (kitaplarını) okudum.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır

8. Türk klasiklerini merak ediyorum, okumak istiyorum.

a)Evet b) Biraz c) Fikrim yok d)Hayır